

ND=15.060
KOE:14 929

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Διδακτορική Διατριβή:
ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ Ε.Ε.
ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΗΣ
(ΕΙΔΙΚΗ ΜΝΕΙΑ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ Ε.Ε.)

The Politico-economic relationship between the European Union and Africa
(Reference: West Africa-EU cooperation)

MARTIN GBONDA

ΑΘΗΝΑ - 2003

*« Η έγκριση διδακτορικής διατριβής από το Παντείο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών
και Πολιτικών Επιστημών δεν υποδηλοί αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα
N.5343 , αρ. 202 , παρ. 2 »*

ABBREVIATIONS	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩ – ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	11
Η Συνθήκη του LOME υπο το πρίσμα της	12
Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς (SEM)	12
Η αξία της Προτιμησιακής Εμπορικής Συμφωνίας	19
μεταξύ ΕΕ – Αφρικής	19
Το μερίδιο της Αφρικανικής στην αγορά της ΕΕ	26
υπό τις Συνθήκες του LOME	26
Παραδοσιακές εξαγωγές	26
Μη παραδοσιακές εξαγωγές	32
Περιπτωσιολογική ανάλυση : Μαυρίκιος	41
Η Ευρώ – Αφρικανική συνεργασία στην ανάπτυξη του	49
Ιδιωτικού Τομέα στις αφρικανικές οικονομίες	49
(Ο ρόλος του EIB και του CDI)	49
Προγράμματα κάτω από τη νέα πρόκληση	52
Μικρομεσαίες και Μικρές Επιχειρήσεις	55
Περιπτωσιολογική ανάλυση : Η Υπηρεσία GRATIS	58
της Γκάνας	58
(Ghana Regional Appropriate Technology Industrial Service)	58
Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIB)	60
(Βοηθητικό Εργαλείο της ΕΕ)	60
Περιπτωσιολογική ανάλυση : Συνεργασία EIB – Μάλι	65
(Ένα μέγιστο δάνειο στην περιοχή SAHEL)	65
Το Κέντρο Βιομηχανικής Αναπτύξεως (CDI)	66
(Βοηθητικό εργαλείο της ΕΕ)	66
Περιπτωσιολογική ανάλυση : Fresca Holdings	69
Vegetable Dehydration Harare, Zimbabwe	69
Η νέα σχέση Αφρικής – ΕΕ	71
υπό την μετα – LOME Συμφωνία	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	77
ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ	
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ	
ΑΦΡΙΚΗΣ – ΕΕ	77
Η παγκοσμιοποίηση από Αφρικανικής απόψεως	81
Η λειτουργία ενός παγκοσμιοποιημένου Διεθνούς Εμπορίου στην οικονομική	
ανάπτυξη και η επίδραση του στη σχέση ΕΕ – Αφρικής	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	92
ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΔΥΤΙΚΗΣ	
ΑΦΡΙΚΗΣ – ΕΕ	92
Γνωρίζοντας τη Δυτική Ακτή της Αφρικής	93
Περιπτωσιολογική ανάλυση : Η συνεργασία UEMOA – ΕΕ	98
Περιφερειακή Ασφάλεια	104

Η συνεργασία ΕΕ – Αφρικής στην περιφερειακή ασφάλεια	110
Περιπτωσιολογική ανάλυση : η βρετανική στρατιωτική βοήθεια στη Σιέρα Λεόνε	110
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	115
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	122

ABBREVIATIONS

1. ACP - African Caribbean Pacific
2. CAP - Common Agricultural Policy
3. CCP - Common Commercial Policy
4. CDI - Centre for the Development of Industries
5. ECOWAS - Economic Community Of West African States
6. Ecu - European Currency Unit
7. EDF - European Development Fund
8. EEC - European Economic Community
9. EIB - European Investment Bank
10. EMU - European Monetary Union
11. EU - European Union
12. GATT - General Agreement on Trade and Tariff
13. GDP - Gross Domestic Product
14. GSP - Generalized System of Preference
15. IMF - International Monetary Fund
16. LDCs - Least Developed Countries
17. MEs - Micro Enterprises

-
18. NATO - North Atlantic Trade Organization
 19. NIP - National Indicative Programme
 20. NPAD- New Partnership for African Development
 21. NTBs - Non -Tariff Barriers
 22. OAU - Organization of African Unity
 23. REPAs - Regional Economic Partnership
 24. RIP - Regional Indicative Programme
 25. SADC - South African Development Cooperation
 26. SEM -Single European Market
 27. SMEs - Small Medium-Sized Enterprises
 28. SAP - Structural Adjustment Program
 29. UEMOA - Union Economique Monetaire Ouest Africain
 30. UMOA - Union Monetaire Ouest Africain
 31. VERs - Voluntary Export Restrains
 32. WTO - World Trade Organization

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Παγκόσμια Τράπεζα εμφαντικώς πλέον τονίζει το γεγονός ότι η αποτυχία επίτευξης ενός ελαχίστου επιπέδου εισοδήματος πάνω από το «όριο φτώχειας» έχει κρατήσει εκατομμύρια ανθρώπων στις Ελάχιστες Ανεπτυγμένες χώρες (LDC) σε κατάσταση «απόλυτης φτώχειας» - μια κατάσταση ζωής τόσο υποβαθμισμένης από τον υποσιτισμό , τη νοσηρότητα , τον αναλφαριθμισμό και την αθλιότητα ώστε να αρνείται στα θύματά της την ικανοποίηση ακόμη και βασικών ανθρώπινων αναγκών . Τα 650 εκατομμύρια πληθυσμού της Αφρικής εύστοχα περιγράφονται ως τα προεξάρχοντα θύματα της κατάστασης αυτής . Ωστόσο η επιμονή της απόλυτης φτώχειας και της νοσηρότητας στην Αφρική , παρά την αξιόλογη επίδοση κάποιων χωρών της στους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης σε ακαθάριστο εθνικό προϊόν (GNP) , τυγχάνει πλέον μεγαλύτερης μέριμνας από τη σχετική φτώχεια άλλων χωρών του κόσμου .

Σκοπός της παρούσας διατριβής δεν είναι η αναζήτηση των αιτίων της φοβερής αυτής κατάστασης πού αντιμετωπίζει η Αφρική , αλλά η απεικόνιση των πολιτικοοικονομικών σχέσεων των υποσαχάρων αφρικανικών κρατών με τον πιο βιώσιμο πολιτικό και εμπορικό

συνεταίρο τους , την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) . Οι σχέσεις αυτές δεν αποβλέπουν μόνο σε στενά πολιτικοοικονομικά συμφέροντα' αποσκοπούν ταυτόχρονα και ευρύτερα στη βελτίωση του επιπέδου ζωής στις αφρικανικές χώρες μέσω της οικονομικής ανάπτυξης , που θα προσφέρει βοήθεια στον πληθυσμό με τη δημιουργία ευκαιριών εργασίας και ατομικής απασχόλησης .

Βέβαια , υπήρχε από παλιά συμβιωτική σχέση μεταξύ Αφρικής και Ευρώπης , που ανάγεται σε περασμένους αιώνες πριν από τη βιομηχανική επανάσταση – η εξέταση της οποίας εκφεύγει των πλαισίων της εργασίας αυτής . Η παρούσα διατριβή πραγματεύεται τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών Αφρικής – Καραϊβικής – Ειρηνικού (ACP) με επίκεντρο την υποσαχάρια Αφρική υπό το πρίσμα των Συνθηκών του LOME από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα μέχρι σήμερα .

Ο κορμός λοιπόν της διατριβής αυτής δομείται πάνω στην αρχή μιας πυραμίδας προτιμήσεων που στηρίζονται στην εκ μέρους της ΕΕ εύνοια των αναπτυσσόμενων χωρών , στην κορυφή της οποίας βρίσκονται οι χώρες ACP . Οι προτιμήσεις αυτές έχουν στην ουσία σκοπό να ανακουφίσουν φτωχές χώρες όπως αυτές της Αφρικής από την τρέχουσα κατάστασή τους χωρίς καμιά ανταπόδοση από την πλευρά των ωφελουμένων .

Στο πρώτο κεφάλαιο τονίζονται εμπειρικά στοιχεία σχετικά με την αξία των προτιμήσεων αυτών και δίνεται έμφαση στο μερίδιο του

υποσαχάριου αφρικανικού εξωτερικού εμπορίου , που συναρτάται με τις εν λόγω προτιμήσεις . Αν και η αμοιβαιότητα δεν αποτελεί μέρος της σχέσης αυτής , η Αφρική αντιμετωπίζεται με κάποιες οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις' όλα προβλέπονται από τις Συνθήκες ώστε τα δύο μέρη να πραγματοποιήσουν τον κύριο σκοπό της μεταξύ τους σχέσης. Στο κεφάλαιο αυτό καταδεικνύεται πολύ καθαρά ότι , αν και η Αφρική δεν έχει ακόμη αναδυθεί από τη φτώχεια , ένα μεγάλο μέρος της ηπείρου έχει δείξει αξιοσημείωτη σοβαρότητα στη διαχείριση του εμπορικού πλεονεκτήματος που της δόθηκε από την ΕΕ . Η εισαγωγή το 1992 την Ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς (SEM) , η οποία επέτρεψε το άνοιγμα της ενδο-ευρωπαϊκής αγοράς, δημιούργησε ωστόσο κάποια εμπόδια για μερικά από τα κύρια αφρικανικά εξαγωγικά προϊόντα που είχαν μακρά ιστορία διακίνησης προς την ΕΕ υπό το καθεστώς των Συνθηκών του LOME . Αλλά, παρά τα εμπόδια αυτά, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αναπτύξεως (EDF), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΙΒ) , το Κέντρο Βιομηχανικής Αναπτύξεως (CDI) και άλλα βοηθητικά εργαλεία έχουν καταλλήλως χρησιμοποιηθεί από τον αφρικανικό ιδιωτικό τομέα κάτω από την σκέπη του Εθνικού Δηλωτικού Προγράμματος (NIP) . Το κεφάλαιο αυτό τελειώνει με την εικόνα της νέας σχέσης Βορρά και Νότου , όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά τη λήξη των Συνθηκών του LOME τον Φεβρουάριο του 2000 . Η νέα Συμφωνία , που υπογράφηκε από την ΕΕ και τις χώρες ΑCP , προέκυψε από

αναθεώρηση της μεταξύ τους σχέσης με σκοπό την προσαρμογή της και στις προϋποθέσεις του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (WTO) για ελεύθερο εμπόριο και άνοιγμα των αγορών , και στις ανάγκες των συμβαλλομένων μερών . Με το τέλος του κεφαλαίου αυτού γίνεται η μετάβαση στο επόμενο κεφάλαιο, που αναπόφευκτα αναφέρεται στην παγκοσμιοποίηση .

Το δεύτερο κεφάλαιο λοιπόν αναφέρεται στην παγκοσμιοποίηση και τις επιδράσεις της στη σχέση Αφρικής – ΕΕ , καθόσον αποτελεί το αναγκαίο σημείο μετάβασης της σχέσης αυτής στον 21ο αιώνα . Η οικονομική ανάπτυξη της Αφρικής , ίσως και του Ευρωπαίου συνεταιίρου της , συναρτάται με μια διαδικασία σωρευτικών αλλαγών , προερχομένων από θετικές δυνάμεις που αυξάνουν την παραγωγικότητα . Αλλά οι δυνάμεις αυτές στην περίπτωση της Αφρικής , ιδιαίτερα κάτω από την ηγεμονία της παγκοσμιοποίησης , είναι τόσο πολυσύνθετες , λεπτές , αστάθμητες και μη ικανοποιητικά γνωστές ώστε είναι δύσκολο να καταλήξει κανείς σε οποιοδήποτε απλό μοντέλο .

Μετά τη σύντομη παρουσίαση της πρόσληψης της παγκοσμιοποίησης από αφρικανικής πλευράς , στο κεφάλαιο αυτό συζητούνται τα υπέρ και τα κατά της υιοθέτησης του νέου συστήματος , ενώ διατυπώνονται μερικές κριτικές ερωτήσεις , οι οποίες αναπτύσσονται λεπτομερέστερα στο συμπέρασμα .

Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται την περιφερειοποίηση , η οποία αποτελεί τον οδικό χάρτη και τη μεγάλη πρόκληση που πρέπει να ακολουθήσουν οι αφρικανικές χώρες εάν θέλουν η σχέση τους με την ΕΕ να διατηρηθεί σε σταθερή και συνεχόμενη πορεία στον 21ο αιώνα . Βέβαια , η σχέση Αφρικής – ΕΕ αποτελεί και για τα δύο μέρη μια δύναμη οικονομικής ανάπτυξης . Η βασισμένη όμως σε εμπορικές διακρίσεις – καλούμενες εδώ προτιμήσεις – οικονομική ανάπτυξη υπέστη κριτική και οι προτιμήσεις εξαλείφθηκαν από τον WTO . Η ΕΕ δεν μπορεί πλέον να μεταχειρισθεί την Αφρική από πλευράς εμπορίου διαφορετικά . Οι αγορές και στις δύο πλευρές πρέπει να είναι ανοικτές και το διεθνές εμπόριο , ως συνήθως , πρέπει να διαξάγεται με τους όρους της θεωρίας του RICARDO περί «συγκριτικού πλεονεκτήματος» . Η περιφερειακή ενοποίηση πρέπει να αποτελεί βούληση των χωρών μιας περιοχής εάν θέλουν να αποφύγουν την περιθωριοποίηση .

Αν και σε μακροπολιτικό επίπεδο ακόμη , η περιφερειοποίηση στην Αφρική έχει βασισθεί στο ευρωπαϊκό πρότυπο και με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής . Στο θέμα αυτό η ΕΕ έχει χορηγήσει πλούσια χρηματοοικονομικά προγράμματα , τα οποία καθιστούν ικανή την Αφρική να αναπτύξει τα περιφερειακά της όργανα . Στο κεφάλαιο αυτό παρέχονται εμπειρικές αποδείξεις για το πώς τα χρηματοοικονομικά προγράμματα του είδους αυτού έχουν τεθεί σε χρήση . Ειδικότερα , στη Δυτική Αφρική η Δυτικοαφρικανική Οικονομική και Νομισματική

Ένωση (UEMOA) αποτελεί θετικότατο παράδειγμα υλοποίησης τέτοιου προγράμματος .

Συζητείται επίσης το θέμα της περιφερειακής άμυνας , που συνδέεται με την περιφερειοποίηση , και γίνεται αναφορά στα δημιουργηθέντα με τη βοήθεια της ΕΕ σχετικά όργανα . Ως παράδειγμα της συνεργασίας ΕΕ-Αφρικής στον αμυντικό τομέα παρουσιάζεται η περίπτωση του εμφυλίου πολέμου στη Σιέρα Λεόνε .

Τέλος , στο συμπέρασμα παρουσιάζεται σειρά παρατηρήσεων και σχολίων με τη μορφή προτάσεων . Επειδή όμως τα γεγονότα που συζητούνται στα τρία κεφάλαια βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη , οι προτάσεις αυτές δεν θα έπρεπε να θεωρηθούν ως αποκλειστική απάντηση στις προκλήσεις της νέας σχέσης ΕΕ – Αφρικής κατά τον 21ο αιώνα . Ωστόσο οι αναφερόμενες στο θέμα της περιφερειοποίησης προτάσεις εσκεμμένα τονίστηκαν , καθώς παίζουν ρόλο κεντρικού άξονα στη σύνδεση του μέλλοντος της σχέσης ΕΕ- Αφρικής με την παγκοσμιοποίηση .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩ – ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Συζητώντας κανείς για τη σχέση της Ευρώπης με την Αφρική είναι ουσιώδες να κάνει διάκριση μεταξύ των υποσαχάρων και των βορειοαφρικανικών χωρών , καθ'όσον , ενώ στις τελευταίες (Αλγερία , Αίγυπτο , Μαρόκο και Τυνησία) οι ευρω – αφρικανικές σχέσεις διέπονται από διμερείς συμφωνίες , στην υποσαχάρια Αφρική ισχύουν κατά κανόνα συμφωνίες συνεργασίας .

Κατά το χρονικό διάστημα 1963 – 1975 η σχέση μεταξύ της υποσαχάριας Αφρικής και της Ευρώπης διέπονταν από τις Συνθήκες του YAOUNDE (1 και 2) .¹ Από το 1975 , η Συνθήκη του LOME ² μεταξύ της ΕΟΚ και των χωρών ACP έθεσε τη νομική βάση της συνεργασίας αυτής . Μέχρι σήμερα έχουν υπογραφεί πολλές τέτοιες συμφωνίες . Από τις σημερινές 77 χώρες ACP , οι 48 είναι αφρικανικές . Σύμφωνα με τις κυριότερες διατάξεις της Συνθήκης αυτής οι χώρες ACP προσέφεραν κατά κανόνα μη αμοιβαίες εμπορικές προτιμήσεις στους εμπορικούς τους εταίρους της ΕΟΚ . Με τη συμφωνία αυτή , οεισαγωγές από τις χώρες ACP προς την Ευρωπαϊκή κοινότητα είναι απεριόριστες , πλην των αγαθών που

¹ Το Yaounde είναι πρωτεύουσα του Καμερούν .

² Το LOME είναι πρωτεύουσα του Τόγκο .

προστατεύονται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΟΚ (CAP) . Όσο για τα βιομηχανοποιημένα προϊόντα , η Συνθήκη του LOME προβλέπει την είσοδο στην ευρωπαϊκή αγορά χωρίς δασμούς και χωρίς ποσοτώσεις εκείνων των εξαγωγών από τις χώρες ACP που πληρούν τους κανόνες της χώρας προέλευσης . Υπάρχουν ωστόσο δικλείδες ασφαλείας για την παρεμπόδιση υπερβολικών εισαγωγών , ικανών να διασπάσουν την αγορά της ΕΕ .

Η Συνθήκη του LOME υπο το πρίσμα της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς (SEM)

Είναι αρκετά ατυχές το γεγονός ότι η δημιουργία της SEM και η ταυτόχρονη ανάπτυξη της γενικής φιλελευθεροποίησης του Παγκοσμίου Εμπορίου , σε συνδυασμό με το άνοιγμα της ΕΕ προς την κεντροανατολική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση έχουν δώσει μία αρνητική στροφή στις σχέσεις μεταξύ ΕΕ –Αφρικής .

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης τέθηκε σε κίνηση το 1957 με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης . Από τότε έχουν γίνει πολλές διεργασίες για την επίτευξη του σκοπού αυτού . Η εν λόγω Συνθήκη περιλαμβάνει την κατάργηση των δασμών και φόρων , και των ποσοτικών περιορισμών στο εμπόριο , καθώς επίσης και την καθιέρωση

κοινών εξωτερικών δασμών απέναντι σε τρίτες χώρες . Αλλά η Τρίτη Ευρωπαϊκή Πράξη δημιούργησε μία κοινή αγορά – την Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά SEM το 1992 , που εξάλειψε φυσικά , τεχνικά και οικονομικά εμπόδια στην ελεύθερη διακίνηση αγαθών , υπηρεσιών , προσώπων και κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών . Με την πράξη αυτή , τα κράτη μέλη έπρεπε να εξαλείψουν όλους τους εναπομείναντες φραγμούς εντός των ορίων της ένωσης στη διακίνηση αγαθών , υπηρεσιών και συντελεστών μέχρι το τέλος του ιδίου χρόνου .

Η επίτευξη της ενιαίας αγοράς επέφερε σημαντικό ανασχηματισμό στο παγκόσμιο οικονομικό τοπίο . Το γεγονός αυτό , σε συνδυασμό με την προοπτική της ΕΕ να επεκτείνει τα σύνορά της κεντροανατολικά , επέφερε κάποιες αλλαγές στο πολιτικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζονται οι σχέσεις ΕΕ – αφρικής .

***Πριν από την εισαγωγή της SEM , το πολιτικό πλαίσιο των σχέσεων της Ευρώπης με τις χώρες του Νότου είχε υφανθεί με δώδεκα σειρές διμερών πολιτικών και μία δεκάτη τρίτη πολυμερούς πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο . Η ισορροπία ανάμεσα σε διμερές και κοινοτικό επίπεδο εγκαθίσταται με την κατανομή μεταξύ τους των δυνάμεων εκείνων που είναι πιο εχτικές με Ελάχιστα Ανεπτυγμένες χώρες (LDC). Η SEM άλλαξε την ισορροπία αυτή και άρα το πολιτικό περιβάλλον για την Αφρική και τις λοιπές χώρες ACP .

Η επέκταση των σχέσεων σε κοινοτικό επίπεδο περιορίζεται από το χαρακτηριστικό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει χαρακτήρα κράτους . Δεν μπορεί να έχει κανονική εξωτερική ή αμυντική πολιτική ' ακόμη και οι υπευθυνότητες χρέους είναι περιορισμένες . Μέσα στο περιορισμένο αυτό όριο οργάνων , τρεις θεμελιώδεις βάσεις πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο επηρέαζαν τον Τρίτο Κόσμο . Αυτές είναι η Ενιαία Εμπορική Πολιτική (CCP) , η Ενιαία Αγροτική Πολιτική (CAP) και η πολιτική της εν μέρει κοινής βοήθειας . Όλα αυτά άλλαξαν εξαιτίας της SEM .

Διμερή συμφέροντα , όπως αυτά της Γαλλίας στην Αφρική , είχαν ικανοποιηθεί στο παρελθόν με τη χρησιμοποίηση και των δύο οργάνων (CCP και CAP) , τα οποία δεν είχαν ακόμη μεταφερθεί σε επίπεδο ένωσης , όπως επίσης και το εθνικό στοιχείο εν μέρει κοινών πολιτικών , κυρίως για το εμπόριο και τη βοήθεια . Αν και τα ιδρύματα του καθεστώτος του ευρωπαϊκού εξωτερικού εμπορίου βασίζονται σε επίπεδο ένωσης , η ισότητα της CCP έχει περιορισθεί στην πράξη καθώς τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει , σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση , εθνικές πολιτικές που επηρεάζουν τη ροή του εμπορίου . Οι σπουδαιότερες είναι τα αυξανόμενα Μη Δασμολογικά Τείχη (NTB) στις εισαγωγές , όπως διμερείς Εκούσιοι Περιορισμοί Εξαγωγών (VER) και εθνικές ποσοστώσεις μέσα στην ένωση NTB .

Το πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Αφρικής με εμπορικούς όρους στην αρχή της δεκαετίας του 1990 έδωσε μία σύνθετη σειρά από 20 και πλέον συμφωνιών με διαφορετικές Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες και περιφερειακές ομάδες χωρών, που έθεσαν τα θεμέλια για την παροχή ενός συνδυασμού εμπορικών προτιμήσεων, μερικές φορές σε προϊόντα ACP, και βοήθειας. Με όρους πρακτικών παροχών, οι συμφωνίες κατέληξαν σε τρεις ευρείς ομίλους που σχηματίζουν μian ιεραρχία. Με μία εξαίρεση: όλες εκείνες οι αφρικανικές χώρες με τις οποίες η ΕΕ έχει μία προτιμησησική εμπορική συμφωνία βρίσκονται στην κορυφή των ομίλων.

Στην κορυφή, με κανονικούς όρους, βρίσκονται οι 70 (τώρα 77) υπογράφουσες χώρες τις Συνθήκες του LOME. Στο μέσον βρίσκονται οι μη ευρωπαϊκές μεσογειακές χώρες, που σχεδόν όλες έχουν διμερείς συμφωνίες με την ΕΕ. Η Αλγερία, η Αίγυπτος, το Μαρόκο και η Τυνησία έχουν τέτοιες εταιρικές συμφωνίες. Για τις χώρες αυτές οι κανονικές προβλέψεις από τις συμφωνίες είναι λιγότερο ελκυστικές από ό,τι για τις χώρες ACP, αλλά λόγω της θέσης τους και της υψηλότερης οικονομικής τους βάσης βρίσκονται σε καλύτερη θέση αξιοποίησης των σχετικών παραχωρήσεων. Στη βάση βρίσκονται όλες οι άλλες Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, οι οποίες, παρά τη μεγάλη ποικιλία συμφωνιών, όλες λαμβάνουν ευρέως τις ίδιες παροχές.

Η ύπαρξη της ιεραρχίας με την έννοια της αξίας των προβλέψεων για τα κράτη που βρίσκονται στην κορυφή βασίζονται στο ότι έχουν περισσότερη ευνοϊκή μεταχείριση από εκείνα που βρίσκονται στην βάση. Έτσι , η προτίμηση της Συνθήκης του LOME για την αδασμολόγητη είσοδο του καφέ έχει αξία για την Ακτή Ελεφαντοστού μόνον επειδή η ανταγωνίστριά της Βραζιλία πρέπει να πληρώσει 4 , 5 τοις εκατό φόρο σύμφωνα με το Γενικευμένο Σύστημα Προνομιών (GSP) . Επομένως , η απόφαση της ΕΕ στον κύκλο διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της GATT (GATT ROUND) να περικόψει τους δασμούς σε πολλά τροπικά προϊόντα θα μειώσει την αξία των προτιμήσεων που απολαμβάνουν οι χώρες ACP . Η τελευταία περίπτωση αφορά τις μπανάνες που εξάγονται από το Καμερούν , την Ακτή Ελεφαντοστού , τη Σομαλία και μερικές άλλες χώρες ACP , οι οποίες μέχρι το 1992 απολάμβαναν την απόλυτη προτίμηση στις βρετανικές , γαλλικές και ιταλικές αγορές έναντι προμηθειών από άλλες χώρες εκτός ACP .

Ως συνέπεια της ιεραρχικής φύσης της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ , αλλαγές στη μεταχείριση ορισμένων χωρών επηρεάζουν την αξία των προτιμήσεων σε σχέση με άλλες . Οι αλλαγές αυτές είναι τα αποτελέσματα της φιλελευθεροποίησης . Βελτιωμένες προτιμήσεις για την Ανατολική Ευρώπη στα υφάσματα μειώνουν τις υπάρχουσες προτιμήσεις για τον Μαυρίκιο , το Μαρόκο και την Τυνησία . Ενώ η

γενικευμένη φιλελευθεροποίηση μπορεί να είναι ένα παίγνιο θετικής κατάστασης ευνοώντας όλα τα κράτη , τέτοια επέκταση προτιμήσεων όπως η παραπάνω , που αποτελεσματικά ανακατανέμει την οικονομική πρόσοδο λόγω τεχνητού περιορισμού της προσφοράς , μοιάζει περισσότερο με ένα παίγνιο μηδενικής κατάστασης στο οποίο οι κερδισμένοι αντισταθμίζονται από τους χαμένους .

Η SEM πράγματι συνοδεύτηκε από μη τήρηση της ιεραρχίας λόγω του διλήμματος που δημιουργήθηκε μεταξύ του προσανατολισμού των οικονομικών συμφερόντων της Ευρώπης και των επίσημων πολιτικών απέναντι στον Νότο , ειδικά αυτών που ήταν σε κοινοτικό επίπεδο . Ένα εντυπωσιακό χαρακτηριστικό των εμπορικών σχεδίων που περιγράφεται παρακάτω είναι η αναστροφή της πυραμίδας των προνομίων : το εμπόριο είχε αναπτυχθεί ταχύτερα με μερικές χώρες στη βάση της πυραμίδας και πιο αργά με άλλες που ήταν στην κορυφή . Στην περίπτωση των χωρών ACP , ειδικότερα , έχει επέλθει ουσιαστική υποβάθμιση των οικονομικών σχέσεων , μαρτυρούμενη από πτώση του μεριδίου της ομάδας στο ευρωπαϊκό εμπόριο . Αν και αυτό αληθεύει για ένα μέρος της ομάδας των χωρών ACP , η υποσαχάρια Αφρική γνώρισε παρόμοια υποβάθμιση . Αντίθετα , οι εμπορικές σχέσεις με τη Μεσόγειο , περιλαμβανομένης της Βορείου Αφρικής , έχουν παραμείνει ισχυρές , αντανακλώντας ουσιαστικά ευρωπαϊκά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα στην περιοχή .

Το δίλημμα παρέμενε μερικώς ως τώρα , επειδή κάθε κράτος μέλος της ΕΕ είχε διατηρήσει τον έλεγχο πάνω σε πολλά από τα όργανα που παράγουν ισχυρή εμπορική πολιτική . Για παράδειγμα , η Γερμανία ήταν ικανή να χρησιμοποιεί εξαγωγικές πιστώσεις , να προωθεί επενδύσεις ή να επανακαθορίζει τα χρέη για την προώθηση των συμφερόντων της στην Νοτιοανατολική Ασία , ανεξάρτητα από την εστίαση της ΕΕ στην ομάδα των χωρών ACP . Πράγματι , για τη Γερμανία θα ήταν προτιμότερο να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον της ΕΕ στις χώρες ACP ώστε να μην ναυαγήσουν οι οικονομικές συναλλαγές της με την Ασία . Αλλά όσες περαιτέρω δυνάμεις μεταφέρονται από εθνικό σε κοινοτικό επίπεδο , η ικανότητα άσκησης μιας ανεξάρτητης σκιώδους πολιτικής θα ωχριά και η έμφαση της πολιτικής σε επίπεδο Ένωσης θα αποκτά άμεση σημασία για τα εθνικά συμφέροντα .

Καθώς επίσημη πολιτική και αποτελεσματική πρακτική έχουν αποκλίνει , το πλαίσιο των πολιτικών που εγκαθιδρύθηκε μετά την ανεξαρτησία περιβλήθηκε βαθμιαία από ένα ανενεργές κέλυφος . Παρ' όλο τούτο , οι παλαιοί τρόποι μπορεί να συνεχίστηκαν για λίγο κάτω από το βάρος κυβερνητικής αδράνειας και της δυσκολίας εξεύρεσης νέων πολιτικών . Μερικά γεγονότα εν τούτοις στάθηκαν ικανά να σπάσουν το κέλυφος αυτό , που δεν καθρεπτίζει ένα θετικό αποτέλεσμα για την αποδοχή της SEM στο συμφέρον της Αφρικής . Υπό το πρίσμα αυτό λοιπόν πρέπει να εξετασθεί η επίδραση της SEM στις σχέσεις ΕΕ – Αφρικής .

Η αξία της Προτιμησιακής Εμπορικής Συμφωνίας μεταξύ ΕΕ – Αφρικής

Μία δυνητική επίδραση επί της Αφρικής της SEM και άλλων αλλαγών της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ είναι ότι η περιοχή αυτή μπορεί να απωλέσει τις εμπορικές προτιμήσεις : περιέχει ουσία το ενδεχόμενο αυτό; Η οξεία αντίθεση μεταξύ της ομάδας των χωρών ACP και της ΕΕ ως εμπορικού εταίρου έχει οδηγήσει μερικούς αναλυτές στην ερώτηση κατά πόσον η Συνθήκη του LOME , και ακόμη οι Μεσογειακές συμφωνίες σύνδεσης έχουν κάποια αξία εφ' όσον τα ωφελήματα που απολαμβάνουν από τις προτιμήσεις είναι ολίγα .

Πράγματι , το θέμα των εμπορικών προτιμήσεων έχει μεγαλοποιηθεί . Η πενιχρή επίδοση των χωρών ACP αντανακλά κυρίως το γεγονός ότι έχουν περισσότερη συγκέντρωση εξαγωγών από άλλες Υποανάπτυκτες χώρες σε αγαθά για τα οποία η παγκόσμια ζήτηση αυξάνεται βραδέως και τα οποία έχουν υποστεί σοβαρές πτώσεις τιμών από το 1980 . Εξαιτίας της βαριάς αυτής συγκέντρωσης σε παραδοσιακά προϊόντα , οι χώρες ACP ωφελούνται στην πράξη μάλλον από ολίγες προτιμήσεις , παρ'όλη την προφανή ελευθερία των κειμένων του LOME . Η Συνθήκη προβλέπει για τις χώρες αυτές είτε μηδενική είτε πολύ περιορισμένη

προτίμηση έναντι των μεγαλύτερων ανταγωνιστών τους για την πλειονότητα των εξαγωγών τους .

Σχετικά με τις προτιμήσεις , οι εξαγωγές ACP στην ΕΕ εμπίπτουν σε τρεις ευρείες ομάδες . Η μεγαλύτερη ομάδα περιλαμβάνει αγαθά που εισέρχονται στην κοινοτική αγορά ελεύθερα δασμών – πράγμα που θα μπορούσε να γίνει και χωρίς τη Συνθήκη του LOME , όπως συμβαίνει με τους κύριους ανταγωνιστές των χωρών ACP . Επομένως , για την πρώτη ομάδα αγαθών η Συνθήκη δεν προσφέρει προτιμήσεις .

Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει προϊόντα , τα οποία εισέρχονται ελεύθερα δασμών κάτω από τη Συνθήκη LOME αλλά όχι κάτω από το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (GSP) ή από το καθεστώς του Πλέον Ευνοούμενου Έθνους (MFN) , και δεν ανταγωνίζονται άμεσα την ευρωπαϊκή παραγωγή . Έτσι τα κράτη ACP λαμβάνουν μία δασμολογική προτίμηση έναντι τρίτων εξαγωγέων στην ΕΕ . Αλλά το επίπεδο δασμολογίων GSP και MFN , και επομένως το όριο προτίμησης ACP , είναι πολύ χαμηλό σε πολλές περιπτώσεις . Πάνω από το μισό των υποσαχάρων αφρικανικών εξαγωγών σε αξία αφορούν σε πετρέλαιο , χρυσό , διαμάντια , χαλκό και ξυλεία' προϊόντα , τα οποία αντιμετωπίζουν μηδενικά δασμολόγια MFN . Επιπλέον , δεν υπάρχουν μεγαλύτεροι μη δασμολογικοί περιορισμοί στις εισαγωγές στην ΕΕ των περισσότερων παραδοσιακών εξαγωγών ACP . Έτσι , το καθεστώς

LOME δεν φαίνεται να έχει σημαντικές δυναμικές επιδράσεις στις εξαγωγές των παραδοσιακών αυτών αγαθών .

Η τρίτη ομάδα είναι η μικρότερη από πλευράς εξαγωγικής αξίας για τις χώρες ACP , αλλά δυνητικά η πλέον σημαντική . Πολλά από τα αγαθά της ομάδας αυτής καλύπτονται από τις Βορειοαφρικανικές συμφωνίες . Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται αγαθά τα οποία παράγονται επίσης στην Ευρώπη και τα οποία απολαμβάνουν ουσιαστικής ευρωπαϊκής προστασίας . Προτιμήσεις για τα αγαθά της ομάδας αυτής είναι ιδιαίτερα πολύτιμες για τρεις λόγους : Πρώτον , μπορούν να διευκολύνουν την εξαγωγική διαφοροποίηση . Δεύτερον , οι προτιμώμενοι εξαγωγείς , όπως οι Ευρωπαίοι παραγωγοί , προστατεύονται έναντι ανταγωνιστικών εισαγωγών από άλλους τρίτους προμηθευτές . Και τελευταίο αλλά όχι ελάχιστον , τα εξαγωγικά κέρδη αυξάνονται από τις τεχνητώς υψηλές τιμές στην Ευρωπαϊκή αγορά που γίνονται με τον περιορισμό της προσφοράς .

Περισσότερο αξιόλογα είναι τα προϊόντα που εμπίπτουν στην CAP , καθώς επίσης τα υφάσματα και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα που ελέγχονται από την Πολυϊνική Συμφωνία (MFA). Στην περίπτωση εύκρατων αγροτικών προϊόντων , η Αφρική ωφελείται από ένα αριθμό ανοιγμάτων στην Ευρωπαϊκή αγορά , αν και τα προϊόντα αυτά συνήθως περιορίζονται από ποσοστά (QUOTAS) , από ημερολογιακά όρια (που περιορίζουν την προτιμησιακή είσοδο των προϊόντων για ορισμένες

περιόδους του έτους) ή και αμφότερα . Στην περίπτωση των υφασμάτων η Αφρική δεν υπόκειται στην MFA. Τα κράτη ACP στην υποσαχάρια Αφρική δεν υποχρεώνονται σε οποιαδήποτε ποσοστά ή δασμούς, αν και έχει υπάρξει ένας αριθμός περιπτώσεων Εκουσίου Περιορισμού Εξαγωγών (VER) και πράξεων αντιντάμπινγκ, και οι «κανόνες της χώρας προέλευσης» στην Συνθήκη του LOME είναι 'δύσκολο να εκπληρωθούν για τα υφαντά υφάσματα Τα Βορειοαφρικανικά κράτη, όσον αφορά στα υφάσματα, ρυθμίζονται από ποσοστά, αλλά αυτά τοποθετούνται σε επίπεδα που υπερβαίνουν κατά ένα ουσιώδες όριο εκείνα που πιθανώς θα υπερέβαιναν εάν υπόκειντο στην MFA .

Η γκάμα των προϊόντων CAP για τα οποία τα υποσαχάρια αφρικανικά κράτη ωφελούνται περιλαμβάνει ζάχαρη, βοδινό κρέας και φυτοκομικά προϊόντα' τα Βορειοαφρικανικά κράτη έχουν επίσης προτιμήσεις για τα τελευταία αυτά. Αν και ο χρησιμοποιούμενος μηχανισμός ποικίλλει μεταξύ των προϊόντων αυτών, ο βασικός χαρακτήρας της ωφέλειας είναι ο ίδιος σε κάθε ένα προϊόν. Επειδή η CAP περιορίζει την προσφορά στην Ευρωπαϊκή αγορά, οι τιμές που υπερισχύουν στην Ευρώπη είναι τεχνητώς υψηλές. Οι προτιμώμενοι εξαγωγείς κερδίζουν τουλάχιστον μέρος του οικονομικού αυτού κέρδους . Σε μερικές περιπτώσεις το Ευρωπαϊκό θησαυροφυλάκιο αποκτά μέρος του οικονομικού κέρδους μέσω της εφαρμογής εισαγωγικών δασμών' και επειδή η είσοδος προϊόντων στην Ευρωπαϊκή αγορά περιορίζεται κανονικώς σε σταθερό

ποσοστό που θα μπορούσε να είναι μικρότερο από τις ολικές εξαγωγές στην ΕΕ, η επίδραση υψηλών ευρωπαϊκών τιμών πρέπει να αντισταθμιστεί έναντι χαμηλότερων κερδών σε άλλες αγορές . Αυτό θα μπορούσε να συμβεί , για παράδειγμα, εάν οι τιμές που προκύπτουν από την CAP στην παγκόσμια αγορά είναι χαμηλότερες από όσο θαμπορούσαν διαφορετικά να είναι . Επομένως, οι κρίσιμοι παράγοντες στον προσδιορισμό του κατά πόσον, βραχυπρόθεσμα, το εξαγωγικό κέρδος των χωρών LDC που έχουν προτιμήσεις είναι υψηλότερο ή χαμηλότερο ως αποτέλεσμα της CAP είναι : η αναλογία των εξαγωγών που έχουν πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά , το λαμβανόμενο από τον εξαγωγέα επίπεδο οικονομικού κέρδους και οι πιεστικές επιδράσεις της CAP στη μείωση των τιμών σε άλλες αγορές .

Πίνακας 1. Οι προτιμήσεις της 4ης Συνθήκης του Λομέ
για νωπά (ή κατεψυγμένα) φρούτα και λαχανικά

Regime	Product(s)	Quota (tonnes)
Exemption from customs duties without marketing timetable	Radishes, leguminous vegetables, aubergines, celery other than celeriac, sweet peppers, courgettes, other vegetables, pistachios, pecans, other nuts, grapefruit, other citrus fruit, limes, melons, pawpaws, fruit of the species <i>Vaccinium myrtillus</i> , other fresh fruit	None
Reduction of the duty by 60%	Tomatoes (other than cherry tomatoes), from 15 November to 30 April	2,000 tonnes
Progressive abolition of customs duties	Cherry tomatoes, from 15 November to 30 April	2,000 tonnes
Progressive abolition of the customs duty	Onions, from 1 February to 15 May	800 tonnes
Progressive abolition of the customs duty	Garlic, from 1 February to 31 May	500 tonnes
Progressive abolition of the customs duty from 1 November to 31 December	Chinese cabbage	1,000 tonnes
Progressive abolition of the customs duty from 1 July to 31 October	Iceberg lettuce	1,000 tonnes
Progressive abolition of the customs duty from 1 January to 31 March	Carrots	800 tonnes
Progressive abolition of the customs duty	Horse-radish	
Progressive abolition of the customs duty	Salad beetroot	100 tonnes
Progressive abolition of the customs duty	Small winter cucumbers	100 tonnes
Progressive abolition of the customs duty from 1 October to 31 December	Artichokes	1,000 tonnes
- Progressive abolition of the customs duty from 15 August to 15 January 40% reduction from 16 January to 31 January	Asparagus	
Progressive abolition of the customs duty		
Progressive abolition of the customs duty	Other mushrooms	
Progressive abolition of the customs duty	Walnuts	700 tonnes

Πίνακας 1. (Συνέχεια)

Regime	Product(s)	Quota (tonnes)
• Progressive abolition of customs duty from 1 November to 30 April	Figs (fresh)	200 tonnes
• Progressive abolition of the customs duty from 15 May to 30 September	Oranges	25,000 tonnes
• Above this quantity and throughout the year an 80% reduction of the customs duty		
• Progressive abolition of the customs duty from 15 May to 30 September	Mandarins and other similar citrus hybrids	4,000 tonnes
• Above this quantity, and throughout the year, an 80% reduction of the customs duty		
Progressive reduction of the customs duty by 50%	Apples	1,000 tonnes
Progressive reduction of the customs duty by 50%	Pears	1,000 tonnes
Progressive abolition of the customs duty from 1 September to 30 April	Apricots	2,000 tonnes
Progressive reduction of the customs duty from 1 November to 31 March	Cherries	2,000 tonnes
Progressive reduction of the customs duty from 1 December to 31 March	Peaches	2,000 tonnes
Progressive reduction of the customs duty from 15 December to 31 March	Plums	2,000 tonnes
Progressive abolition of the customs duty	Sloes	500 tonnes
Progressive abolition of the customs duty from 1 November to end February	Strawberries	1,500 tonnes
Progressive abolition of the customs duty	Mixtures exclusively of dried nuts (0801 and 0802)	
Reduction of the common customs tariff to:		
• 3% for fruit of the species	<i>Vaccinium macrocarpon</i> and <i>Vaccinium corymbosum</i>	
• 5% for other fruits of the	<i>Vaccinium</i> species	

Source: Lomé IV, Annex XL

Το μερίδιο της Αφρικής στην αγορά της ΕΕ υπό τις Συνθήκες του LOME

Παραδοσιακές εξαγωγές

Για να έχουν οι χώρες ACP σοβαρές προτιμήσεις από τις Συνθήκες του LOME πρέπει να διαφοροποιήσουν τα εξαγωγικά τους προϊόντα . Η ανάγκη για διαφοροποίηση του είδους αυτού είναι ιδιαίτερα μεγάλη εφ' όσον το κεντρικό εξαγωγικό πρόβλημα για την Αφρική και τις άλλες χώρες ACP είναι πρόβλημα βραδέως αναπτυσσόμενης αγοράς προϊόντων. Αντίθετα με ό , τι νομίζεται οι χώρες ACP δεν έχουν κάνει λιγότερο ικανοποιητικές ενέργειες από άλλες χώρες LDC στις εξαγωγές τους τροπικών προϊόντων , αν και οι προτιμήσεις τους είναι περιορισμένες . Μάλλον , το πρόβλημα έγκειται στο ότι οι εξαγωγές τους είναι περισσότερο συγκεντρωμένες από όσο στις άλλες χώρες LDC σε μία γκάμα προϊόντων για τα οποία η παγκόσμια ζήτηση αυξάνεται βραδέως . Η Αφρική έχει λιγότερη επιτυχία από ό , τι άλλες ήπειροι στη διαφοροποίηση των προϊόντων της με καλύτερη προοπτική αγοράς .

Η ανάλυση των ευρωπαϊκών εισαγωγών των 13 πλέον σημαντικών για τις χώρες ACP τροπικών προϊόντων δείχνει ότι έχουν επιτύχει το ίδιο καλά όσο και οι μέρος όρος των χωρών LDC (Πίνακας 2.) . Κατά την περίοδο 1978/79 – 1986/87 η μεγένθυση του μέσον σταθμικού όρου στον όγκο των Ευρωπαϊκών εισαγωγών για τα 13 αυτά προϊόντα από όλες τις

χώρες LDC ήταν 4 %' Η αύξηση για τις χώρες ACP ήταν ουσιαστικά η ίδια : 3,9 % . Στα μισά από τα αναφερθέντα αγαθά οι Ευρωπαϊκές εισαγωγές από τις χώρες ACP αυξήθηκαν ταχύτερα (;Η μειώθηκαν βραδύτερα) από όσο οι εισαγωγές από όλες τις χώρες LDC . Το πρόβλημα για την Αφρική είναι ότι η ζήτηση της ΕΕ για τα αγαθά αυτά έχει αυξηθεί βραδέως μόνο .

Πίνακας 2 . Αύξηση των μεριδίων εισαγωγής ακατέργαστων τροπικών προϊόντων
1978/79 – 1986/87 (%)

	Average growth in share of EU imports		ACP tariff preference margin
	LDC 1978/9	ACP 1986/7	
Bananas, fresh	1.6	3.4	20
Pineapples	9.0	8.8	9
Coffee beans	3.4	4.7	4.5
Tea	0.2	3.4	0
Cocoa beans	4.5	3.7	3
Tobacco	0.4	7.0	7.5
Palm nuts/kernels	-3.4	-2.9	0
Palm oil	4.9	6.3	5.5
Oilcake, meal	14.1	-3.1	0
Raw sugar	-0.0	1.2	L
Crude rubber	27.4	6.9	0
Sisal, etc	-1.0	-7.6	0
Wood, rough	-2.9	-2.1	0
Weighted averages*			
All products	4.0	3.9	-
Crude products	3.8	4.3	-

* Averages are weighted by 1986/7 total EU imports.

L Levy on non-ACP imports. The major ACP sugar producers have specific quantities of imports guaranteed at EU sugar prices.
Source: Davenport and Stevens, 1990.

Οι αφρικανικές εισαγωγές στην ΕΕ παραμένουν βαρέως συγκεντρωμένες σε πολύ μικρό αριθμό παραδοσιακών προϊόντων . Για το 6 % των αφρικανικών κρατών μία οικογένεια προϊόντων (στο διψήφιο κλιμάκιο CN) υπολογίστηκε σε περισσότερο από το 90 % της αξίας των εξαγωγών στην ΕΕ το 1990 και για το 22 % των αφρικανικών κρατών δύο προϊόντα του είδους αυτού υπολογίστηκαν σε 90 % . Πράγματι , για το 30 % των χωρών ένα προϊόν υπολογίστηκε σε περισσότερο από 50 % και για ένα περαιτέρω ποσοστό 32 % δύο προϊόντα υπολογίστηκαν στην ίδια ανολογία των εξαγωγών στην ΕΕ κατά το 1990 ' για ή δύο οικογένειες προϊόντων υπολογίστηκαν σε περισσότερο από το ήμισυ των εξαγωγών στην Ευρώπη .

Τα περισσότερα από τα αγαθά αυτά είναι σχετικώς ακατέργαστες πρώτες ύλες . Το 1992 , 25 προϊόντα μόνον υπολογίστηκαν στο 90 % των αφρικανικών εξαγωγών στην ΕΕ σε αξία (Πίνακας 3) . Από τα 16 πλέον σημαντικά , τα οποία υπολογίστηκαν σε περισσότερο από το 80 % του συνόλου , τα μόνα προϊόντα που δεν ήταν σχετικώς ακατέργαστα πρωτογενή εμπορεύματα ήταν υφάσματα (4 % του συνόλου) , πλεκτά υφάσματα (2 %) και αλουμίνιο (1 %) .

Πίνακας 3 . Κύρια εξαγωγή της Αφρικής στην ΕΕ, 1992 (σε αξία)

CN code	Description	Value (EU mn)	Cumulative share (%)
	Total trade	35,023	
27	Mineral fuels and oils	19,121	55
7	Precious/semi-precious stones/metals	1,485	59
62	Woven clothing	1,284	62
18	Cocoa and cocoa preparation	969	65
44	Wood and articles of wood	966	68
09	Coffee, tea, maté, spices	849	70
88	Aircraft and parts thereof	797	73
61	Knitted or crocheted clothing	563	74
17	Sugars and sugar confectionery	526	76
26	Ores, slag and ash	525	77
52	Cotton	521	79
74	Copper and articles thereof	506	80
03	Fish/crustaceans	490	82
76	Aluminium and articles thereof	404	83
08	Edible fruits and nuts	392	84
24	Tobacco and manufactured tobacco substitutes	347	85
15	Animal/vegetable fats/oils	253	86
85	Electrical machinery and parts thereof	235	86
28	Inorganic chemicals	228	87
16	Preparations of meat/fish/crustaceans	176	87
07	Edible vegetables	162	88
31	Fertilizers	158	88
41	Raw hides/skins	154	89
72	Iron and steel	151	89
40	Rubber and articles thereof	135	90

Source: Eurostat.

Κατά τα περασμένα έτη έχει υπάρξει ελαφρά βελτίωση . Το 1977 μεγαλύτερο μερίδιο των συνολικών εξαγωγών (94 %) υπολογίστηκε για 18 μόνον προϊόντα . Τα πλεκτά ρούχα ήταν ανάμεσα σε αυτά (αν και σε αναλογία μόνον 1 %) , αλλά απουσίαζαν τα υφαντά ρούχα . Παρ' όλα αυτά , η επικρατούσα εικόνα του εξωτερικού εμπορίου παραμένει ανησυχητική , καθώς βασίζεται σε πρωτογενή προϊόντα για εξαγωγές σε μία αγορά στην οποίαν η Αφρική είναι υπερσυγκεντρωμένη .

Όχι μόνον η παγκόσμια ζήτηση για τις κύριες εξαγωγές της Αφρικής αυξάνεται βραδέως , αλλά η περιοχή αντιμετωπίζει επίσης σκληρό ανταγωνισμό από άλλους προμηθευτές . Το 1992 μόνο σε μία από τις 12 κορυφαίες εξαγωγές η Αφρική ήταν ο επικρατέστερος προμηθευτής στην Ευρωπαϊκή αγορά (Πίνακας 4) . Η εξαγωγή αυτή αφορούσε στο κακάο ' η Αφρική προμήθευσε το 83 % των Ευρωπαϊκών εισαγωγών από αναπτυσσόμενες χώρες και το 69 % όλων των εισαγωγών από το εξωτερικό της ΕΕ . Μόνο σε ένα άλλο προϊόν (ζάχαρη) η Αφρική προμήθευσε περισσότερο από το 1/3 των έκτακτων Ευρωπαϊκών εισαγωγών (EXTRA – EU IMPORTS) .

Η Αφρική είναι ένας σημαντικός προμηθευτής της ΕΕ σε μερικά προϊόντα , αλλά αυτά φαίνεται να ταξινομούνται χαμηλά στις συνολικές εξαγωγές της ηπείρου στην ΕΕ . Στην περίπτωση του φελλού και του

κόμμεως , για παράδειγμα , η Αφρική προμηθεύει περισσότερο από το $\frac{1}{3}$ των Ευρωπαϊκών εισαγωγών από αναπτυσσόμενες χώρες , και γύρω στο $\frac{1}{5}$ όλων των εισαγωγών , αλλά τα προϊόντα αυτά υπολογίζονται σε λιγότερο από το $\frac{1}{4}$ του 1 % των συνολικών αφρικανικών εξαγωγών στην ΕΕ . Ο πίνακας 5 ταξινομεί τις 12 οικογένειες προϊόντων , από τις οποίες η Αφρική προμήθευσε το 1992 περισσότερο από το $\frac{1}{3}$ των Ευρωπαϊκών εισαγωγών από αναπτυσσόμενες χώρες . Εάν παραλειφθεί ο προφανώς ανώμαλος κλάδος των αεροσκαφών (πιθανώς λόγω επανεξαγωγής) , τα περισσότερα των υπολοίπων είναι ακατέργαστες ύλες . Σε όλες τις περιπτώσεις επίσης , αν και η Αφρική προμηθεύει ένα μεγάλο μερίδιο των Ευρωπαϊκών εισαγωγών από αναπτυσσόμενες χώρες , το μερίδιό της στις συνολικές έκτακτες Ευρωπαϊκές εισαγωγές είναι πολύ χαμηλότερο .

Μη παραδοσιακές εξαγωγές

Ενώ τα παραδοσιακά εξαγωγικά αγαθά αποτελούν ακόμη τη μάζα των αφρικανικών εξαγωγών , η απόδειξη της δεκαετίας 1980 είναι ότι ένας αριθμός κρατών έχει αρχίσει να διασπά τη μη ικανοποιητική γκάμα των εξαγωγικών προϊόντων ' και εφ' όσον οι εμπορικές προτιμήσεις της ΕΕ δεν έχουν μεγάλη επίδραση στους εμπορικούς συνεταιίρους , μπορεί να υπάρχουν μερικές επιπτώσεις στα επιτρεπόμενα όρια . Οι προτιμήσεις

δεν έχουν εμποδίσει την περιθωριοποίηση της υποσαχάριας Δυτικής Αφρικής , αλλά υπάρχουν λόγοι για να πιστεύει κανείς ότι αυτή θα ήταν σοβαρή με την απουσία της Συνθήκης του LOME .

Πίνακας 4 . Το μερίδιο της Αφρικής στις Ευρωπαϊκές εισαγωγές για κύριες εξαγωγές
(σε αξία)

CN code	Description	EU imports from Africa:		
		value (ECU mn)	as a % of extra-EU	as a % of all LDCs
	Total trade	35,023	7.18	24.04
27	Mineral fuels and oils	19,121	29.49	49.43
71	Precious/semi-precious stones/metals	1,485	9.87	34.15
62	Woven clothing	1,284	8.54	17.01
18	Cocoa and cocoa preparations	969	69.43	82.50
44	Wood and articles of wood	966	9.08	33.55
09	Coffee, tea, maté, spices	849	30.11	31.55
88	Aircraft and parts thereof	797	6.69	35.24
61	Knitted or crocheted clothing	563	6.03	10.72
17	Sugars and sugar confectionery	526	39.27	48.79
26	Ores, slag and ash	525	9.30	20.30
52	Cotton	521	15.18	33.11
74	Copper and articles thereof	506	9.99	27.58

Source: Eurostat.

Πίνακας 5. Προϊόντα για τα οποία η Αφρική είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στην ΕΕ
(σε αξία)

CN code	Description	EU imports from Africa:			
		value (ECU mn)	as a % of extra-EU	as a % of all LDCs	as a % of total African exports to EU
	Total trade	35,023	7.18	24.04	
81	Other base metals	60	8.18	83.86	0.17
18	Cocoa and cocoa preparations	969	69.43	82.50	2.77
79	Zinc and articles thereof	22	5.99	75.36	0.06
27	Mineral fuels and oils	19,121	29.49	49.43	54.59
17	Sugars and sugar confectionery	526	39.27	48.79	1.50
76	Aluminium and articles thereof	404	8.12	47.26	1.15
75	Nickel and articles thereof	36	3.30	44.68	0.10
13	Lacs, gums, resins, etc.	59	25.43	41.77	0.17
88	Aircraft and parts thereof	797	6.69	35.24	2.28
45	Cork and articles thereof	5	17.89	35.21	0.02
71	Precious/semi-precious stones/metals	1,485	9.87	34.15	4.24
44	Wood and articles of wood	966	9.08	33.55	2.76

Source: Eurostat.

Ο αριθμός των κρατών που έχουν πραγματοποιήσει σημαντική διαφοροποίηση είναι ακόμη μειοψηφία εντός της υποσαχάριας Αφρικής , αλλά δεν είναι ασήμαντη . Η επιτυχία του Μαυρικού στην ανάπτυξη των εξαγωγών υφασμάτων είναι γνωστή αλλά με κανέναν τρόπο η μόνη . Στην Κένυα , για παράδειγμα , οι εξαγωγές φυτοκομικών προϊόντων έχουν αναπτυχθεί πολύ ταχέως κατά τα τελευταία πέντε χρόνια και αποτελούν τώρα το τρίτο μεγαλύτερο εξαγωγικό εμπόρευμα της χώρας στην ΕΕ . Περίπου 28 Αφρικανικές και ACP χώρες έχουν αναδειχθεί ως σημαντικοί εξαγωγείς μη παραδοσιακών προϊόντων και , αν και πολλές έχουν εξαγάγει μόνον έναν μικρό αριθμό εμπορευμάτων , περίπου 9 χώρες έχαν εξαγάγει έξι ή περισσότερα , και 5 έχουν εξαγάγει περισσότερα από δεκαπέντε (MCQUEEN AND STEVENS , 1989) . Επιπλέον η διαφοροποίηση δεν περιορίζεται στα πιο ανεπτυγμένα αφρικανικά κράτη όπως η Κένυα , ο Μαυρίκιος , η Ζιμπάμπουε και η Ακτή Ελεφαντοστού . Έχει συμπεριλάβει επίσης πτωχότερα κράτη με χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης , όπως η Γκάνα , αλλά και η Αιθιοπία και το Σουδάν πριν από τους εμφυλίους πολέμους τους . Κατά το 1987 πραγματοποιήθηκαν πολλές εξαγωγές στην ΕΕ μη παραδοσιακών αγαθών , τα οποία επίσης επικράτησαν και σε άλλες μεγάλες αγορές εκτός ΕΕ , ειδικότερα στις ΗΠΑ .

Οι κύριες οικογένειες μη παραδοσιακών αγαθών στις εξαγωγές των χωρών ACP μεταξύ των μέσων της δεκαετίας 1970 και των μέσων της δεκαετίας 1980 παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

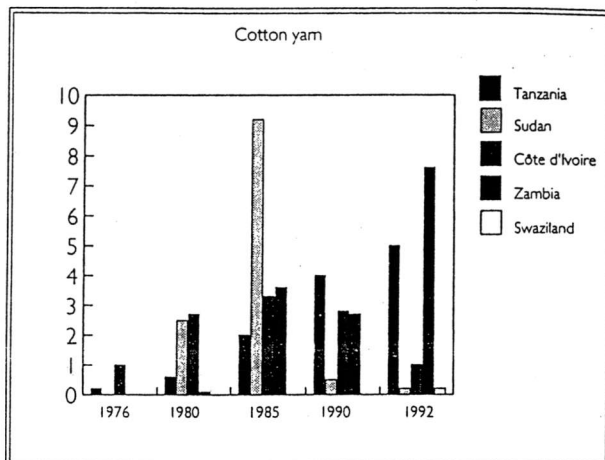
Πίνακας 6 . Εξαγωγές ΑCP μη παραδοσιακών προϊόντων

Product	Tariff	ACP exports to EU (ECU million)		% share of exporters' total exports to EU†	
		1976	1987	1976	1987
Canned tuna	24%	33.2	139.5	1.7	4.4
Leather & leather products	2.5-10%	37.5	73.6	2.8	2.7
Fresh flowers (1980-87)	17-24%	21.5	31.5		0.8
Vegetables	3-17%	36.2	48.6	2.8	2.4
Processed tropical agricultural products	17-24%	51.6	93.9	3.1	3.4
Wood products	4-10%	38.6	103.2	1.1	2.3
Yarns & fabrics	4-10%	28.8	94.0	1.0	2.1
Clothing	7.6-14%	28.8	237.7	1.2	5.7

† Total non-oil exports of the states exporting the product.
Source: McQueen and Stevens, 1989.

Οι πιο δυναμικές για την Αφρική από τις οικογένειες προϊόντων , για τις οποίες οι χώρες ACP πραγματοποίησαν σημαντική αύξηση μεριδίων στην Ευρωπαϊκή αγορά , είναι κατεργασμένα τροπικά προϊόντα , φυτοκομικά , προϊόντα ξυλείας και , ιδιαίτερα , νήματα/υφάσματα και ενδύματα . Ανάμεσα στα αφρικανικά κράτη που έχουν αρχίσει να εξαγάγουν κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα , τα πιο σημαντικά είναι ο Μαυρίκιος και η Ζιμπάμπουε ' και από εκείνα που εξαγουν φυτοκομικά προϊόντα , η Κένυα είναι η πιο διακεκριμένη . Η εμπειρία των κρατών αυτών (συν της Αιθιοπίας) περιγράφεται λεπτομερέστερα κατωτέρω . Αλλά η διαφοροποίηση δεν περιορίζεται στα κράτη αυτά : Η εικόνα 1 περιγράφει την απόδοση σε διάφορα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα της Μποτσουάνα , του Καμερούν , της Ακτής Ελεφαντοστού , της Μαδαγασκάρης , του Μαλάουι, του Σουδάν , της Σουαζιλάνδης , της Τανζανίας και της Ζάμπια .

Εικόνα 1 . Επιλεγμένες υποσαχάριες εξαγωγές μη παραδοσιακών προϊόντων στην ΕΕ
(ECU εκατομ .)

Περιπτωσιολογική ανάλυση : Μαυρίκιος

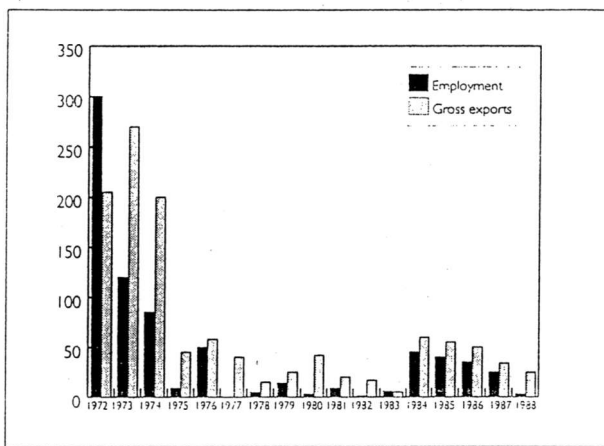
Ο Μαυρίκιος , ανάμεσα σε άλλες αφρικανικές χώρες και την ομάδα ACP, παρουσιάζει την πιο εξέχουσα επιτυχία συνειδητής ενοποίησης στην παγκόσμια οικονομία και ιδιαίτερα της οικονομικής συνεργασίας του με την ΕΕ . Οι εξαγωγές έχουν προωθηθεί μέσω του Προγράμματος Επενδυτικών Κινήτρων και , ιδιαίτερα της Πράξης των Ζωνών Επεξεργασίας Εξαγωγών (EPZ) του 1970 και του 1984 .

Αν και αρχικά επιτυχημένα , από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 τα επενδυτικά αυτά κίνητρα παρήγαγαν ό , τι γενικώς θεωρήθηκε ως απογοητευτικό αποτέλεσμα . Μετά από ταχεία αύξηση από 644 υπαλλήλους το 1971 σε 24 , 163 το 1976 , το σύνολο των εργαζομένων στην EPZ αυξήθηκε βραδέως μόνο σε 24 , 952 το 1984 (κάτω από 8, 000 εργαζομένους σε οκτώ έτη) όταν η ανεργία αυξήθηκε σε 20 % το 1983 (εικόνα 2) .

Μία προφανής εξήγηση της οικονομικής αυτής επιβράδυνσης ήταν η δεύτερη κρίση του πετρελαίου το 1979 , η οποία εισήγαγε παγκόσμια ύφεση και σταμάτησε τον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 8 % που απολάμβανε ο Μαυρίκιος από το 1973 . Ένας περαιτέρω παράγοντας , εντούτοις, φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα του σύνθετου συστήματος προστασίας των εισαγωγών και των εξαγωγικών επιδοτήσεων , το οποίο , μέσω του

συστήματος τιμών , παράγαγε ένα οικοδόμημα κινήτρων αντίθετο σε σκοπούς πολιτικής .

Εικόνα 2 . Αύξηση της ΕΡΖ στον Μαυρίκιο: ετήσια αύξηση σε απασχόληση και συνολικές εξαγωγές , 1972 –88 (%)

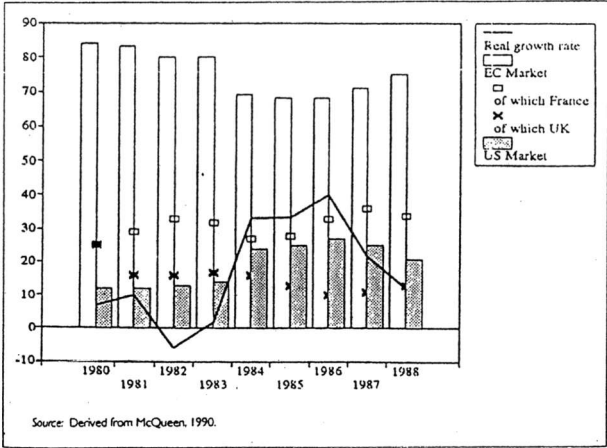

Κατόπιν αποδοχής ρυθμίσεων του IMF , με την υποστήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας , ο Μαυρίκιος απο το 1982 και μετά εισήγαγε ένα πακέτο μέτρων φιλελευθεροποίησης . Οι εξαγωγές άρχισαν να αυξάνονται άλλη μία φορά . Η θεαματική αύξηση των εξαγωγών EPZ από το 1984 και μετά φαίνονται καθαρά στην εικόνα 3 .

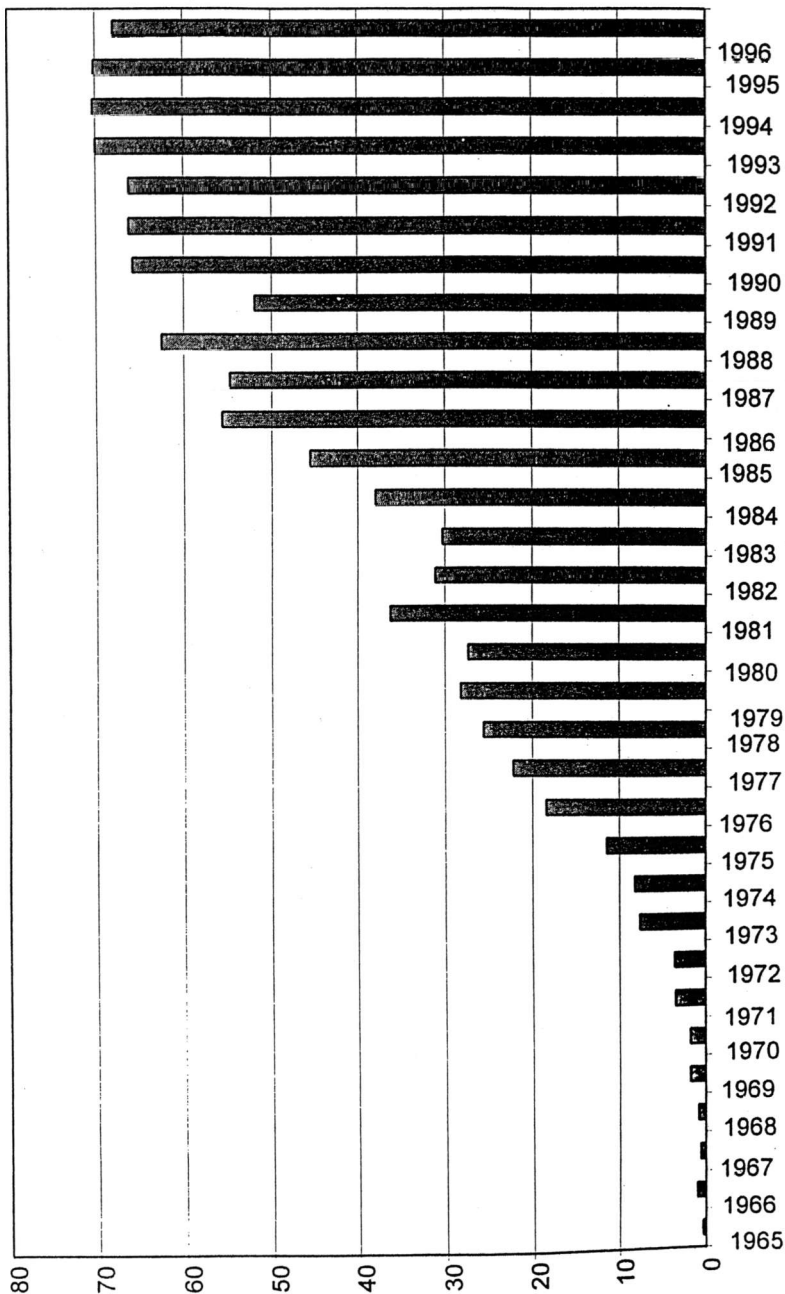
Οι εξαγωγές σε όλους τους τόπους προορισμού αυξήθηκαν κατά το έτος αυτό , αλλά η πολύ μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στις εξαγωγές προς τις ΗΠΑ , οι οποίες αυξήθηκαν από 184 εκατομμύρια ρουπίες το 1983 σε 514 εκατομμύρια ρουπίες το 1984 . Οι εξαγωγές στις ΗΠΑ συνέχισαν να αυξάνονται ταχέως μέχρι το 1986 . Αλλά από το 1988 η αύξηση έχει ουσιαστικά σταματήσει με την επιβολή εισαγωγικών δασμών από τις ΗΠΑ .

Ωστόσο , ως αποτέλεσμα της εφαρμογής μερικών προσαρμοστικών προγραμμάτων , όπως η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος (Ρουπία) , ο Μαυρίκιος έγινε πάλι ικανός να ανεβάσει τα εξαγωγικά του κέρδη . Η οικονομία του σταθεροποιήθηκε ακόμη μία φορά και αναπτύχθηκε σταθερά , με ετήσιο μέσο όρο 6 % μέχρι το 1988 (εικόνα 4) .

Εικόνα 3 . Εξαγωγές ΕΡΖ του Μαυρικίου σε ονομαστικό ΑΕΠ και τόπος προορισμού, 1980 -88 (%)

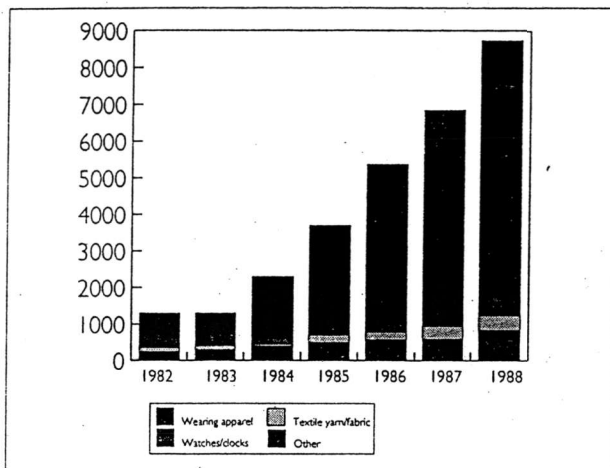

Εικόνα 4. Μερίδιο εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων του Μαυρικού, 1965–96(%)

Η ΕΕ υπήρξε πάντοτε η πιο σημαντική αγορά για τον Μαυρίκιο , αφού κατά τη δεκαετία του 1970 περισσότερο από το 80 % των εξαγωγών του έγινε στην ΕΕ . Το ποσοστό αυτό έπεσε κάτω από το 70 % μόνον κατά την περίοδο 1984 – 86 λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ , αλλά με τους δασμολογικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν στις εξαγωγές αυτές , το μερίδιό τους στην ΕΕ αυξάνεται πάλι . Οι εξαγωγές έχουν συγκεντρωθεί στη Γαλλία , οι οποίες έφθασαν σε μέγιστο μερίδιο 44 % κατά την περίοδο 1975 – 77 και κατόπιν έπεσαν καθέτως με τους Εκουσίους Περιορισμούς Εξαγωγών (VER) που εισήχθησαν το 1977 . Οι περιορισμοί αυτοί αναστάλθηκαν το 1981 και έκτοτε το μερίδιο εξαγωγών παρουσιάζει βαθμιαία αύξηση (σε ταχέως επεκτεινόμενη συνολική ποσότητα) . Το Ηνωμένο Βασίλειο υπήρξε αρχικά σχεδόν σημαντική αγορά όπως η Γαλλία ,αλλά το μερίδιό του μειώθηκε κατά τη δεκαετία του 1980 για να βρεθεί τώρα ακριβώς κάτω από τη Γερμανία . Τα υφάσματα ήταν πάντοτε το βασικό στήριγμα της EPZ και σε αυτά οφείλεται το μεγαλύτερο μέρος της ταχείας αύξησης των εξαγωγών (Εικόνα 5) .

Εικόνα 5 . Εξαγωγές EPZ του Μαυρικίου για κύρια εμπορεύματα , 1982 – 88
(τιμή FOB : εκατομ . ρουπίες)

Εντούτοις , οι εξαγωγές ρολογιών (χειρός και τοίχου) και ανθέων (περιλαμβανόμενες στα «άλλα») έχουν αυξηθεί ταχύτερα , αν και βέβαια από πολύ μικρότερη βάση . Έχει γίνει πάντοτε διαφοροποίηση για προϊόντα (στο 7 ψήφιο κλιμάκιο του SITC) . Το 1971 , 21 προϊόντα εξήχθησαν από την EPZ , 46 από το 1976 και 70 το 1988 .

**Η Ευρω – Αφρικανική συνεργασία στην ανάπτυξη του
Ιδιωτικού Τομέα στις αφρικανικές οικονομίες
(Ο ρόλος του ΕΙΒ και του CDI)**

Κατά τη διάρκεια της ισχύος της Τέταρτης Συνθήκης του LOME (1990–2000)³ δόθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον και από τους Αφρικανικούς νομοθέτες και από τους Ευρωπαίους συνεταίρους τους για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα . Για τον λόγο αυτόν εφαρμόστηκαν κάποιοι σκοποί, κάποιες πολιτικές και κάποια ευρωπαϊκά υποστηρικτικά προγράμματα για να προωθήσουν την οικονομική επέκταση της αφρικανικής ηπείρου σε παγκόσμια επίπεδο .

Η υποστήριξη κατευθύνθηκε προς βασικές αποδοτικές περιοχές στην οικονομία των χωρών , με την ευρεία αντίληψη ότι θα δημιουργήσει

³ Η Τέταρτη Συνθήκη του LOME έχει διάρκεια δέκα αντί πέντε έτων (δηλ. από το 1990 έως το 2000) . Καλύπτει τα πρώτα δύο πακέτα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (EDF) , το έβδομο (1990–95) και το όγδοο πακέτο (1995 – 2000) . Οι παροχές του εβδόμου πακέτου υπερβαίνουν συνολικά το 14,6 δισεκατομμύρια ECUS . Από το ποσό αυτό , το 1 δις είναι σε μορφή κεφαλαίου υψηλού κινδύνου για τον ιδιωτικό τομέα .

πλούτο και θα βοηθήσει στη μείωση της φτώχειας στην Αφρική . Η πρόβλεψη αυτή μπορεί να γίνει πραγματικότητα μόνον εάν το υποστηρικτικό πρόγραμμα εκπληρώνει τον ανταγωνιστικό και επιτυχή ρόλο του στις αγορές του κόσμου και απολαμβάνει ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την επιχειρηματική ανάπτυξη .

Οι κύριοι σκοποί της ΕΕ είναι η προώθηση της ευρύτερης ενοποίησης των Αφρικανικών εταίρων τους στην παγκόσμια οικονομία – μέσω της αύξησης των εξαγωγών προϊόντων που παρήχθησαν στον ιδιωτικό τομέα και της εξάπλωσης των εσωτερικών επενδύσεων – και η πληρέστερη ενσωμάτωση του πτωχού πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ζωή των χωρών τους´ πράγμα που σημαίνει επίσης την πρόνοια για ευκαιρίες εργασίας και ατομικής απασχόλησης για γυναίκες και άντρες .

Ο ιδιωτικός τομέας πιστεύεται ότι είναι το κλειδί για τη διατήρηση της Αφρικής στην ίδια γραμμή με άλλες χώρες στον χώρο της παγκόσμιας αγοράς . Θα βοηθήσει την Αφρική στον αγώνα της κατά της περιθωριοποίησης και της προβαλλόμενης απειλής του οικονομικού ιμπεριαλισμού από τα ισχυρά οικονομικώς έθνη του κόσμου .

Η Πρώτη και η Δεύτερη Συνθήκη του LOME δεν παίζουν τον σημαντικό ρόλο στον υποτομέα αυτόν , αλλά μάλλον η Τρίτη και η Τέταρτη Συνθήκη των οποίων τις περιόδους τα υποστηρικτικά προγράμματα για τις επιχειρήσεις πήραν ουσιαστική μορφή , και οι οποίες σημάδεψαν την

αναγνώριση της σπουδαιότητας του ιδιωτικού τομέα και τη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου πολιτικής . Με την 3^η και 4^η Συνθήκη του LOME η ΕΕ εκδήλωσε μία πολύ σοβαρή προσέγγιση προς τη δημιουργία μερικών διαμεσολαβητών μέσω των οποίων οι πολιτικές της θα μπορούν να πραγματοποιούνται αποτελεσματικά .

Στο σημείο αυτό θα επιχειρηθεί η χρησιμοποίηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (EIB) και του Κέντρου Βιομηχανικής Αναπτύξεως (CDI) ως ομπρέλα διαμεσολαβητών κάτω από την οποία άλλα προγράμματα της ΕΕ – όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αναπτύξεως (EDF)⁴ βρίσκουν καταφύγιο . Για διατηρήσιμη επιτυχία των διαμεσολαβητών , οι περιοχές στόχου έχουν διαχωρισθεί . Εδώ θα ασχοληθούμε ειδικότερα με τις ονομαζόμενες Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (SME) και Μικρές Επιχειρήσεις (ME) .

Αν και οι όροι των υποστηρικτικών προγραμμάτων παρουσιάζουν κάποιες δυσκολίες για την ικανοποίηση καθυστερημένων αφρικανικών χωρών , το κεφάλαιο υψηλού κινδύνου και/ή το καινοτομικό κεφάλαιο ορθώς λαμβάνεται . Υπάρχει ακόμα κάποια αισιοδοξία στα λόγια του καθηγητή J . DE DEUS PINHEIRO , ο οποίος είχε πει : «Η επιτροπή

⁴ Το EDF είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τη Συνθήκη του LOME . Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαχειρίζεται το EDF . Η ΕΟΚ έχει συνεισφέρει μέχρι στιγμής 26 , 5 δις ECUS για την ανάπτυξη των χωρών ACP από το 1975 , με ένα επιπρόσθετο ποσό 14 , 5 δις για την περίοδο 1995 – 2000 . Οι παροχές του EDF συνήθως παίρνουν τη μορφή της μη επιστρεφόμενης δανειοδότησης , αν και προσφέρει και χρηματοδότηση τύπου κεφαλαίου υψηλού κινδύνου .

θέλει να βοηθήσει στην ανανέωση του ιδιωτικού τομέα στις χώρες ACP με τη συνεργασία των ηγούμενων ευρωπαϊκών βιομηχανιών».⁵

Προγράμματα κάτω από τη νέα πρόκληση

Αποτελεί συμπερασματικό γεγονός το ότι η Αφρική έχει μείνει πολύ πίσω σε σχέση με τις άλλες ηπείρους που σχηματίζουν τον κόσμο . Τούτο συνιστά μια μεγάλη απειλή στην οικονομική ανάπτυξη για την ήπειρο και μια μικρή απογοήτευση στην οικονομία του εταίρου Ευρώπη . Αν και όχι τόσο προετοιμασμένη , η πορεία της παγκοσμιοποίησης είναι έτοιμη να ξεκινήσει και η Αφρική έχει μείνει χωρίς άλλη επιλογή παρά να αναπτύξει τις οικονομίες της , διαφορετικά , θα αντιμετωπίσει την περιθωριοποίηση . Η Ευρώπη , από την άλλη μεριά , είναι νευρική λόγω των σοβαρών επιπτώσεων που η περιθωριοποιημένη Αφρική θα έχει στην οικονομία της , καθώς η Αφρική παραμένει η δεξαμενή πρώτων υλών που χρειάζονται για παραγωγή κλίμακος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα . Ο φόβος αυτός οδήγησε την Ευρώπη στο να προσπαθήσει να αναπτύξει τις βάσεις των αφρικανικών οικονομικών πηγών , γεγονός που έχει εξίσου θετικά αποτελέσματα στην οικονομία της Ευρώπης .

⁵ Ο καθηγητής J DE DEUS PINHEIRO είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου . Έκανε τη δήλωση αυτή σε μία συνέντευξη που δόθηκε από τον Γενικό Διευθυντή για την ανάπτυξη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (ISRN 92 – 828 – 0766 – 5) , 1997 .

Για τον λόγο αυτόν η Ευρώπη ασκεί πίεση στις αφρικανικές κυβερνήσεις ώστε να παραιτηθούν από τους ρόλους τους ως ιδιοκτήτες ή διαχειριστές των κρατικών επιχειρήσεων και να τις μεταβιβάσουν στον ιδιωτικό τομέα. Προσπάθειες επίσης γίνονται για να σταματήσουν οι περιορισμοί και οι έλεγχοι στους ιδιωτικούς παραγωγούς αγαθών και υπηρεσιών , για να ενθαρρυνθούν νέες επιχειρήσεις να εισέλθουν στην αγορά και να επεκταθούν οι ήδη υπάρχουσες . Καθώς οι περιορισμοί αυτοί θα απομακρύνονται , η ΕΕ υπόσχεται να τοποθετήσει στην αγορά εργασίας μικρόν και μεσαίον μεγέτος επιχειρήσεις (SME και ME) , εμπόρους , καταστηματάρχες και οικοτέχνες . Οι τελευταίοι αυτοί έχουν μεγάλες δυνατότητες για δυναμική εξάπλωση και δημιουργία θέσεων εργασίας .

Η δεδομένη πρόκληση για τις αφρικανικές κυβερνήσεις αυτή τη στιγμή είναι η δημιουργία ενός πλαισίου σταθερότητας – πολιτικού , θεσμικού , νομικού και οικονομικού – στο οποίο οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να ανθούν με έναν κοινωνικά και οικολογικά αποδεκτό τρόπο , και μέσα στο οποί ο πτωχός πληθυσμός επωφελείται από τις διερυνόμενες οικονομικές ευκαιρίες . Μία άλλη προτεραιότητα είναι να προβλεφθεί η ουσιάδης υποδομή , που θα είναι ευνοϊκή και για τους ξένους και για τους εγχώριους επενδυτές . Η προτεραιότητα αυτή θα πείσει τους επενδυτές ότι οι αφρικανικές κυβερνήσεις είναι εξολοκλήρου αφοσιωμένες στο να παρέχουν μία έντιμη οικονομία αγοράς .

Τέτοιες προτεραιότητες οδήγησαν τις Αφρικανικές χώρες να ακολουθήσουν τα Δομικά Προγράμματα Προσαρμογής (SAP) – εισάγοντας μεταρρυθμίσεις στον δημοσιονομικό και χρηματοοικονομικό τομέα , στην απελευθέρωση συναλλαγματικών ισοτιμιών , στη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας και στη δημιουργία επιχειρηματικού περιβάλλοντος .

Μέχρι τώρα υπάρχουν αποδείξεις από κάποια συγκεκριμένη προσέγγιση ' οικονομικές μεταρρυθμίσεις έχουν συνοδευτεί από μέτρα που βελτιώνουν το επενδυτικό κλίμα . Σε πολλές Αφρικανικές χώρες , όπως η Ακτή Ελεφαντοστού , η Νιγηρία , η Νότια Αφρική και η Γκάνα , όπου το πολιτικό κλίμα για τα περασμένα χρόνια ήταν λιγότερο άστατο , δεκτικές προσεγγίσεις προς άμεσες ξένες επενδύσεις ως μέσο μεταφοράς τεχνογνωσίας και χρηματοοικονομικών πηγών έχουν αποδειχθεί .

Η ιδέα παραμένει λαμπρή με προσπάθειες προερχόμενες και από τους Ευρωπαίους και από τους Αφρικανικούς εταίρους . Οι Αφρικανοί ηγέτες ειδικά εντείνουν κάθε πολιτική προσπάθεια που επωμίζονται ώστε να κάνουν την ιδέα αυτή πράξη . Όμως , αυτό που δεν είναι φανερό – πηγαίνοντας πίσω στους δεσμούς που αναφέρονται στην ευρωπαϊκή βοήθεια – είναι η δυσκολία αλλαγής των κοινωνικο - πολιτικών δεδομένων . Η Αφρική , με το πέρασμα των χρόνων , έχει σωρεύσει μία ιστορία φτώχειας , η οποία αντανακλάται στην έλλειψη εκπαίδευσης και

σύγχρονης τεχνολογίας , και στην κοινωνικοπολιτική οπισθοδρόμηση . Σήμερα , οι πιο πολλές χώρες της Αφρικής έχουν πέσει κάτω από το μέσο επίπεδο ζωής , μειώνοντας το προσδόκιμο επιβιώσεως σε απίστευτα επίπεδα , κατά πολύ κατώτερα απο αυτά της Ευρώπης και των άλλων ανεπτυγμένων χωρών . Παρά την απαισιοδοξία , οι Ευρω –Αφρικανοί εταίροι προχώρησαν με κόπο μπροστά καθορίζοντας περιοχές όπου η νέα πρωτοβουλία για τον ιδιωτικό τομέα πρέπει να στοχεύει στην αφρικανική οικονομία .

Μικρομεσαίες και Μικρές Επιχειρήσεις

Οι στοχοθετημένες αυτές περιοχές περιλαμβάνουν τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (SME) , τις Μικρές Επιχειρήσεις (ΜΕ) και τη βιοτεχνία . Οι Συνθήκες του LOME έχουν αναγνωρίσει μικρής κλίμακας επιχειρήσεις στην Αφρική ως τις περισσότερο κερδοφόρες στον ιδιωτικό τομέα . Έτσι , προκειμένου να αναπτυχθεί ο ιδιωτικός τομέας , θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στην περιοχή αυτή . Οι Συνθήκες του LOME ωστόσο χωρίζουν το πακέτο βοήθειας για τον μικρής κλίμακας τομέα σε δύο τύπους πακέτων .

Το πρώτο πακέτο πηγαίνει στις SME . Οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν , ανάλογα με τον τομέα μέσα στον οποίο λειτουργούν να έχουν από

αρκετές εκατοντάδες έως δέκα υπαλλήλους . Οι SME λειτουργούν στον επίσημο τομέα της οικονομίας . Αν και αυτές είναι καλύτερα δομημένες από τις επιχειρήσεις του μη επίσημου τομέα , δεν έχουν πρόσβαση στα επίσημα οικονομικά συστήματα και την σύγχρονη τεχνολογία και εκπαίδευση . Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικεντρώνεται στην παροχή πιστωτικών ορίων , εγγύησης κεφαλαίων , βοήθειας ανάπτυξης , μάρκετινγκ και εκπαίδευσης . Για τις μεγαλύτερες SME το κέντρο Βιομηχανικής Αναπτύξεως (CDI) προσφέρει ένα φάσμα τεχνικών υπηρεσιών και βοήθειας στη διαμόρφωση συνεταιρισμών , ενώ η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIB)⁶ παρέχει πιστώσεις μέσω τοπικών τραπεζών .⁷

Το δεύτερο πακέτο πηγαίνει στην ομάδα των βιοτεχνιών και άλλων μικρο – επιχειρήσεων . Πρόκειται κανονικά για οικογενειακές δουλειές που λειτουργούν σε ημι – επίσημους τομείς . Μπορεί να έχουν δέκα εργάτες , αν και ο γενικός αριθμός είναι ένας ή δύο με ή χωρίς μερική ενίσχυση . Οι ME δίνουν εργασία σε περίπου 80 % των εργαζομένων στις αφρικανικές χώρες εξασφαλίζοντας την επιβίωση σε εκατομμύρια πτωχών εργαζομένων και των οικογενειών τους . Οι μικρο – επιχειρήσεις αυτές είναι πτωχές , και μερικές φορές πολύ πτωχές ώστε να έχουν

⁶ Οι λειτουργίες του CDI και του EIB σχολιάζονται λεπτομερώς στις σελίδες που ακολουθούν .

⁷ Πολλές μη ευημερούσες εταιρίες έχουν πριμοδοτηθεί με εργαλεία υπό τη μορφή ανεπτυγμένων μηχανών . Τα πριμ αυτά συνήθως αποπληρώνονται με τη μορφή κάποιας συναλλαγής , η τιμή της οποίας συνήθως αναφέρεται από τον πρώτο ενδιαφερόμενο .

οποιαδήποτε δανειοληπτική ικανότητα . Έτσι η ΕΕ έχει βοηθήσει μέσω ενός συνδυασμού οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης , επιτρέποντας στους ανθρώπους του τομέα αυτού να έχουν πρόσβαση στην πίστωση , εκπαίδευση και αγορές . Τέτοιες πιστώσεις φτάνουν στους ανθρώπους μέσω αφοσιωμένων και αξιόπιστων γραφείων , που κατανοούν τους πελάτες τους και δημιουργούν σχέσεις εμπιστοσύνης .

Για την πραγματοποίηση της πρόκλησης αυτής η ΕΕ έχει χρησιμοποιήσει προπάντων το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αναπτύξεως (EDF) ως οικονομική πηγή της Συνθήκης του LOME . Οι πόροι του EDF παρέχονται άμεσα στο Ταμείο από τις κυβερνήσεις της ΕΕ και δεν αποτελούν μέρος του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας . Κάθε EDF λειτουργεί για περίοδο πέντε ετών και είναι γενικότερα συνδεδεμένο με τη διάρκεια της Συνθήκης του LOME .

Σε κάθε αφρικανική χώρα (μέλος των χωρών ACP) υπάρχει μία υπηρεσία Εθνικού Δηλωτικού Προγράμματος (NIP) . Μέσω αυτής της υπηρεσίας η ΕΕ διοχετεύει την οικονομική της στήριξη για προγράμματα , ουσιώδη για την πραγματοποίηση υπό τη νέα πρόκληση της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα . Στην περίπτωση των τοπικών προγραμμάτων υπάρχουν τα Περιφερειακά Ενδεικτικά Προγράμματα (RIP) .

Οι υπηρεσίες NIP και RIP χρησιμοποιούνται για να διοχετεύουν τη βοήθεια της ΕΕ και διευθύνονται άμεσα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή .

Το 7^ο EDF , για παράδειγμα , παρείχε υποστήριξη για 35 προγράμματα του ιδιωτικού τομέα στην Αφρική . Η μερίδα του λέοντος της χρηματοδότησης αυτής απορροφάται από τις SME και ME . Το μεγαλύτερο δε μέρος της είναι με τη μορφή πιστωτικών προγραμμάτων . Το 96 % των 44 πιστώσεων SME που χορηγήθηκαν μέσω NIP στην περίοδο 1985 – 1995 (στο σύνολο χωρών ACP) ήταν λιγότερο από 20,000 ECU και το 59 % λιγότερο από 5 , 000 ECU .⁸

**Περιπτωσιολογική ανάλυση : Η Υπηρεσία GRATIS
της Γκάνας
(Ghana Regional Appropriate Technology Industrial Service)**

Η Υπηρεσία GRATIS μορφοποιήθηκε υπό την εποπτεία του Υπουργείου Βιομηχανίας , Επιστήμης και Τεχνολογίας της Γκάνας για να υποστηρίξει και να προαγάγει τη βιομηχανική παραγωγή μέσω της προσφοράς υπηρεσιών , επιχειρηματικών συμβουλών και εκπαίδευσης (τεχνικές διοίκησης και μάρκετινγκ) σε μικρής κλίμακας επιχειρηματίες ώστε να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες για νέα προϊόντα .

Το πρόγραμμα συμπεριλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή , η οποία παρέχει το 35 % της χρηματοδότησης , όσο και δημόσιους και ιδιωτικούς

⁸ ECU = EUROPEAN CURRENCY UNIT. Είναι το όνομα που δόθηκε στο κοινό νόμισμα των Ευρωπαϊκών χωρών . Δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ στην πράξη , αφού δεν τέθηκε ποτέ σε λειτουργία . Ήταν το μέσο σύγκρισης για την ευρωπαϊκή οικονομική πορεία . Το νόμισμα αυτό αντικαταστάθηκε στις αρχές του 2001 όταν στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες τέθηκε σε λειτουργία το EURO .

δωρητές από τη Βρετανία , τη Γερμανία , την Ολλανδία , την Ινδία και τις ΗΠΑ . Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει μέχρι στιγμής παράσχει 4 ,2 εκατομμύρια ECU από το σύνολο των 12 εκατομμυρίων ECU⁹

Η GRATIS παρέχει κυρίως υπηρεσία στην Ενδιάμεση Μονάδα Μεταφοράς Τεχνολογίας (ITTU)¹⁰ στην περιοχή ASHANTI, το μεγαλύτερο βιομηχανικό κέντρο της Γκάνας . Σκοπός της GRATIS είναι να δημιουργήσει μία ITTU σε κάθε μία από τις εννέα περιοχές της Γκάνας .

Υπό την GRATIS , νέοι άνθρωποι με προσόντα τεχνικής ή γενικής μόρφωσης εκπαιδεύονται επί τέσσερα χρόνια στις διαφορετικές υπηρεσίες ITTU , με ειδίκευση σε μία από αυτές . Επίσης εκπαιδεύονται χειροτέχνες και τεχνίτες που αναζητούν την απόκτηση νέων τεχνολογιών ' πρόκειται κατά κανόνα για πολύ μικρές επιχειρήσεις ασχολούμενες με επισκευή και συντήρηση οχημάτων , κατασκευή εργαλείων , κατεργασία σφυρήλατου σιδήρου ή ζυλουργική εργασία . Ακόμα στο πρόγραμμα περιλαμβάνονται και αγροτικές βιομηχανίες με μικρά κεφάλαια που χρησιμοποιούν παραδοσιακές μεθόδους και τοπικές πρώτες ύλες .

⁹ Πηγή αναφοράς : EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE GENERAL FOR DEVELOPMENT INFORMATION UNIT , EUROPEAN COMMUNITY SUPPORT FOR THE PRIVATE SECTOR IN ACP COUNTRIES (ISBN 92 - 828 - 0766-5) , Ιούνιος 1997 .

¹⁰ Ο οργανισμός ITTU ιδρύθηκε το 1980 . Έχει προωθήσει την εισαγωγή κατάλληλης τεχνολογίας και τη μεταφορά της σε μικρές κατασκευαστικές μονάδες σε αστικές και μη αστικές περιοχές της Γκάνας .

Το σχέδιο προβλέπει δύο ειδών πιστώσεις : πίστωση για την αγορά υλικών και εξοπλισμού , τα οποία αποπληρώνονται με προσυμφωνημένο αριθμό δόσεων και πίστωση για κεφάλαια κίνησης που προβλέπουν λειτουργικές επιχορηγήσεις .

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΙΒ) (Βοηθητικό Εργαλείο της ΕΕ)

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αναπτύξεως (ΕΔΦ) ως σταθμός δύναμης πραγματικά μεταφέρει τη χρηματοδοτική του δύναμη μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΙΒ). Το κεφάλαιο, που καλύπτει τις αφρικανικές χώρες με σκοπό να τις καταστήσει ικανές να ανταπεξέλθουν στην ευθύνη δημιουργίας διατηρήσιμου εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος, χορηγείται με τη μορφή κεφαλαίου υψηλού κινδύνου και/ή καινοτομικού κεφαλαίου. Το κεφάλαιο αυτό, ως ήδη ελέχθη, προέρχεται από τους πόρους του ΕΔΦ και χρηματοδοτεί προγράμματα στους τομείς βιομηχανίας, ενέργειας, ορυχείων, τηλεπικοινωνιών, μεταφοράς και τουρισμού στις αφρικανικές χώρες. Καθώς πρόκειται για κεφάλαια υψηλού κινδύνου ή καινοτομικά, οι χώρες αυτές τα τοποθετούν στις πιο επικερδείς επιχειρήσεις ώστε να μπορούν να τα επιστρέψουν.

Το κεφάλαιο υψηλού κινδύνου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αγορά πακέτων μετοχών σε τοπικά προγράμματα ή χρηματοοικονομικούς διαμεσολαβητές, ή μπορεί να πάρει τη μορφή προγραμματίων δανείων, ή πίστωσης σε τοπικούς χρηματοοικονομικούς διαμεσολαβητές προς μεταστροφή δανείων σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στις αφρικανικές χώρες. Μπορεί επίσης να επενδυθεί σε εξηρημένα δάνεια, τα οποία είναι σχεδόν το ισοδύναμο ενός συμμετοχικού κεφαλαίου εφόσον είναι εξοφλητέα όταν όλοι οι άλλοι πιστωτές έχουν εξοφληθεί .

Το κεφάλαιο υψηλού κινδύνου ανατροφοδοτείται με τους ιδίους πόρους της EIB, τους οποίους δανείζεται από την ευρωπαϊκή και παγκόσμια κεφαλαιαγορά και περνούν με εμπορικούς όρους σε προγράμματα και επιχειρήσεις .

Συνήθως , το ύψος των κεφαλαίων που διανέμονται σε κάποιο ιδιαίτερο πρόγραμμα εξαρτάται από την γενική οικονομική κατάσταση της χώρας , το πρόγραμμα της οποίας δανειοδοτείται . Συχνά η τράπεζα χρηματοδοτεί και από τους δικούς της πόρους και με τη μορφή κεφαλαίου υψηλού κινδύνου, δίνοντας μεγαλύτερη ευελιξία στην παραλήπτρια χώρα .

Ο κύριος σκοπός του EDF και του μεταβιβαστή του EIB είναι να βοηθή τις αφρικανικές χώρες να αναπτύσσονται με αποτελεσματικό βηματισμό. Η έκδοση κεφαλαίων με τη μορφή καινοτομικού κεφαλαίου γίνεται επομένως όχι μόνο σε μακροπρόθεσμη βάση ή με σκοπό

μακροπρόθεσμης συναλλαγής, αλλά επίσης για να βοηθήσει τις αφρικανικές χώρες να παράσχουν μία διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη για τον πτωχό πληθυσμό της . Στο θέμα αυτό η ΕΕ έχει προσπαθήσει επίσης να παράσχει περισσότερο ευέλικτους όρους , οι οποίοι τελικά μπορούν να δελεάσουν τα αφρικανικά κράτη να ρισκινδυνεύσουν δανειζόμενα χρήμα από αυτήν . Για παράδειγμα, η ΕΕ έχει αποφασίσει να επωμίζεται το βάρος του συναλλαγματικού κινδύνου μερικώς ή ολικώς , ανάλογα με το χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα . Αν και η ΕΙΒ , όπως κάθε άλλη τράπεζα που δανείζει , πρέπει να εκτιμήσει τα προγράμματα πριν δώσει τα χρήματα της , το EDF έχει προνοήσει μian επιδότηση επιτοκίου κατά 4% κάτω του επιτοκίου αγοράς πράγμα που σημαίνει μείωση των δυσκολιών πληρωμής του επιτοκίου για τις πτωχές αφρικανικές χώρες . Εν τούτοις η επιδότηση επιτοκίου 4 % δεν περνά στους τελικούς δανειολήπτες , αλλά παρακρατείται και χρησιμοποιείται από μεσολαβούντα ιδρύματα για εκπαιδευτικά προγράμματα διοικητικής μέριμνας .

Συνήθως , η ΕΙΒ δεν παρέχει περισσότερο από 50 % του συνολικού κόστους του προγράμματος . Το υπόλοιπο του κεφαλαίου πρέπει να παρασχεθεί από τον οργανωτή η να προέλθει από άλλες εξωτερικές πηγές . Η τράπεζα επίσης δεν παρέχει κεφάλαιο κάτω από την αφετηρία-όριο των 2 εκατομμυρίων ECU (τώρα EURO). Με σκοπό οι SME να

είναι κατάλληλες για δάνεια από την ΕΙΒ, το έργο της χρηματοδότησης πέρασε στις τοπικές τράπεζες ή άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα που μπορούν να έχουν κάποια γνώση σχετικά με τους παραλήπτες επιχειρηματικούς οργανισμούς .

Κατά τη διάρκεια του πρώτου μέρους της Τέταρτης Συνθήκης του LOME (1991- 1995), η ΕΙΒ αποταμίευσε 1,2 δισεκατομμύρια ECU από τους πόρους της για δάνεια και διαχειρίστηκε 825 εκατομμύρια ECU κεφαλαίου υψηλού κινδύνου επ'ονόματι του EDF. Για την περίοδο 1996-2000, τα ποσά αυτά αυξήθηκαν σε 1, 66 δισεκατομμύρια ECU και 1 δισεκατομμύριο ECU αντιστοίχως . Το 1996 μόνον, η ΕΙΒ παρέσχε 387 εκατομμύρια ECU στις χώρες ACP, από τα οποία 90 εκατομμύρια ήταν με τη μορφή κεφαλαίου υψηλού κινδύνου . Στα πρόσφατα χρόνια , η χρηματοδότηση της ΕΙΒ στο σύνολο των χωρών ACP επικεντρώθηκε σε επενδύσεις υποδομής στην ενέργεια και στις επικοινωνίες , καθώς επίσης και στις παραγωγικές επενδύσεις με τη μορφή συνολικών δανείων (GLOBAL LOANS), κυρίως προοριζομένων για τις SME του ιδιωτικού τομέα .

Η χρηματοδότηση της ΕΙΒ υπό την 4^η Συνθήκη του LOME περιλαμβάνει τώρα υποστήριξη για :

- Άμεση συμμετοχή στο ίδιο κεφάλαιο των SME

- Έμμεση συμμετοχή στο ίδιο κεφάλαιο ατομικών επιχειρήσεων και SME μέσω χρηματοοικονομικών διαμεσολαβητών
- Χρηματοδότηση καινοτομικών κεφαλαίων που ειδικεύονται σε επένδυση στις SME
- Προμήθεια κεφαλαίων σε δημόσια οικονομικά ιδρύματα των χωρών της ΕΕ, που ειδικεύονται σε χρηματοδότηση μακροπρόθεσμης ανάπτυξης στο εξωτερικό
- Χρηματοδότηση Ευρωπαίων οργανωτών, που συνεργάζονται με Αφρικανούς συνεταιίρους
- Παροχή άμεσων δανείων (εξηρητημένων ή υπό όρους)
- Παροχή συνολικών δανείων (πιστωτικών ορίων) σε τοπικούς και ευρωπαϊκούς χρηματοοικονομικούς διαμεσολαβητές για μεταστροφή δανείων σε SME
- Παροχή δανείων σε κυβερνήσεις για μεταστροφή σε αναπτυξιακές και εμπορικές τράπεζες για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων (γνωστά ως κορυφή πιστωτικών ορίων – (APEX LINES OF CREDITS).

Τα εργαλεία αυτά σκοπεύουν στην παροχή μέγιστης βοήθειας σε σημαντικό ποσό επιχειρήσεων όλων των μεγεθών στην Αφρική, παρέχοντας κεφάλαιο υψηλού κινδύνου για την προώθηση νέων

επιχειρήσεων και ταυτόχρονα χρηματοδοτώντας την ανασυγκρότηση και επέκταση των υπαρχόντων ιδιωτικών εταιριών ή των δημοσίων επιχειρήσεων που ιδιωτικοποιούνται στις αφρικανικές χώρες .

**Περιπτωσιολογική ανάλυση : Συνεργασία EIB – Μάλι
(Ένα μέγιστο δάνειο στην περιοχή SAHEL)**

Η EIB παραχώρησε τον Δεκέμβριο του 1994 ένα δάνειο 35 εκατομμυρίων ECU από τους δικούς της πόρους στην Εταιρεία Χρυσωρυχείων της Σαντιόλα (SOCIÉTÉ DE MINES D' OR DE SADIOLA – SEMOS) για την ανάπτυξη ενός νέου χρυσοφόρου κοιτάσματος . Η SEMOS είναι συνεταιριστική επιχείρηση μεταξύ της κυβέρνησης του Μάλι , ¹¹ του Διεθνούς Χρηματοδοτικού Οργανισμού (Παγκόσμια Τράπεζα) , της Καναδικής Εταιρείας , της Διεθνούς Αφρικανικής Εταιρείας Χρυσού και της Αγγλο – Αμερικανικής Εταιρείας της Νοτίου Αφρικής .

Το δάνειο της EIB αντιπροσωπεύει το 17 % του συνολικού κόστους του προγράμματος , το οποίο εκτιμάται σε 205 εκατομμύρια ECU .

¹¹ Το Μάλι είναι κράτιδιο της Δυτικής Αφρικής . Είναι μέλος της ECONOMIC COMMUNITY OF WEST AFRICAN STATES (ECOWAS) και μέλος της WEST AFRICAN MONETARY UNION (WAEMU/ OEMOA). Οι οργανισμοί αυτοί θα αναλυθούν στο 3^ο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας .

Οι όριοι των δανείων ήταν ως ακολούθως :

- 1 . Διάρκεια : 8 έτη με περίοδο χάριτος 2 ,5 ετών .
- 2 . Τόκος : Το κανονικό επιτόκιο δανεισμού της ΕΙΒ με επιδότηση επιτοκίου καθοριζόμενη από τους όρους της 4^{ης} Συνθήκης του LOME .

**Το Κέντρο Βιομηχανικής Αναπτύξεως (CDI)
(Βοηθητικό εργαλείο της ΕΕ)**

Το κέντρο Βιομηχανικής Αναπτύξεως ιδρύθηκε από την ΕΕ και τις χώρες ACP το 1977 με σκοπό να εξακριβώνει , να εκτιμά , να προωθεί και να βοηθά στη δημιουργία οικονομικώς βιώσιμων βιομηχανικών προγραμμάτων . Βοηθά επίσης στη διευκόλυνση συνεταιρικών προγραμμάτων μεταξύ της ΕΕ και χωρών ACP για την προώθηση κοινοπραξιών στις χώρες αυτές και τη διευκόλυνση μεταφοράς τεχνολογίας και βιομηχανικής τεχνογνωσίας στην αποδέκτρια χώρα ACP.

Ως βοηθητικό εργαλείο της ΕΕ , το CDI παρέχει εμπειρία και χρηματοδοτική βοήθεια , καθώς επίσης και τεχνική υποστήριξη και εκπαίδευση για τις εταιρείες ACP . Τούτο σκοπεύει στη δημιουργία σταθερών συνεταιρικών επιχειρήσεων μεταξύ εταιρειών της ΕΕ και των χωρών ACP . Με τέτοιου είδους σχέση , η εταιρεία ACP κερδίζει

πρόσβαση στη βιομηχανική και διαχειριστική εμπειρία του ευρωπαϊού συνεταιριου και πρόσβαση επί πλέον στις αγορές του . Από το άλλο μέρος, ο ευρωπαίος συνεταιίρος αποκτά γνώση των τοπικών αγορών , πρόσβαση στις πρώτες ύλες και ένα μερίδιο σε μία υπάρχουσα επιχείρηση στο εργατικό δυναμικό της .

Το CDI λειτουργεί γενικώς στο επίπεδο της ιδιωτικής επιχείρησης και , αντίθετα με την EIB , δεν παρέχει χρηματοδοτήσεις ή δάνεια στις χώρες ACP . Το CDI χρησιμοποιεί την εμπειρία του και το δίκτυο των επαφών του για να βοηθήσει τις εταιρείες ACP να επιλέξουν κατάλληλους Ευρωπαίους συνεταιίρους και να εντοπίσουν οικονομικές πηγές' οι τελευταίες περιλαμβάνουν ιδρύματα οικονομικής ανάπτυξης , ευκολίες εξαγωγικών πιστώσεων , μετοχικά κεφάλαια κ .λ . π .

Είναι παραδοσιακή πολιτική των δανειοδοτικών τραπεζών να δανείζουν τα κεφάλαιά τους σε εταιρείες που έχουν αξιοπιστία και των οποίων η σύσταση προέρχεται από ισχυρό και έγκυρο πρόσωπο . Την ευκαιρία αυτή σταθερώς εκμεταλλεύτηκαν οι εταιρείες ACP μέσω συστάσεων του CDI .

Οι δραστηριότητες του CDI , όπως και της EIB , υποστηρίζονται από τον προϋπολογισμό του EDF . Υπό την 4^η Συνθήκη του LOME , το CDI έλαβε από το EDF 60 εκατομμύρια ECU για την περίοδο 1995 – 2000 .

Εν όψει των νέων προκλήσεων , αλλά και των αυξημένων απαιτήσεων των επιχειρηματιών ACP , το CDI έχει στα πρόσφατα χρόνια επικεντρώσει το ενδιαφέρον του σε τρεις διαφορετικούς και πλέον επείγοντες στόχους ανάπτυξης :

1 . Χώρες ACP που δηλώνουν δέσμευση στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα .

2 . Τομείς με υψηλές δυνατότητες παραγωγής , όπως τροφίμων , επεξεργασίας ιχθύων , ζωοτροφών , κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και υφασμάτων , οικοδομικών υλικών και αμέταλλων ορυκτών.

3 . Προγράμματα αποκατάστασης : επαναφορά φυτών στην προηγούμενη απόδοση τους και τα οποία κατόπιν προσελκύουν την υποστήριξη άλλων περιοχών .

Για εύκολη πρόσβαση στα κράτη ACP , το CDI αποκεντρώνει τη λειτουργία του μέσω της δημιουργίας τοπικών και περιφερειακών εταιρειών ή υπηρεσιών συμβούλων στις χώρες ACP . Το 1996 δημιουργήθηκαν ενενήντα τρία τέτοια δίκτυα που υποστήριζαν ενεργώς το CDI ώστε να προαγάγει τις υπηρεσίες του, να ελέγξει τις αιτήσεις και να προετοιμάσει τους φακέλους για την υποβολή τους στο CDI . Οι αιτούμενοι μπορούν να απευθύνονται άμεσα στο CDI ή να έρχονται σε επαφή με ένα από τα μέλη του δικτύου του στις χώρες ACP ή τις Ευρωπαϊκές χώρες . Μία καθαρή περιγραφή της αιτούμενης βοήθειας είναι απαραίτητη σε κάθε περίπτωση . Το επενδύόμενο συνολικό ποσό

στα προγράμματα αυτά ή η αξία των περιουσιακών στοιχείων στην περίπτωση υπαρχουσών εταιρειών πρέπει να είναι μεταξύ 200 , 000 και 10 εκατομμυρίων ECU . Μικρότερες εταιρείες μπορεί να γίνουν αποδεκτές σε ορισμένες περιπτώσεις , ιδιαίτερα αν το πρόγραμμα είναι πιλοτικό και συμμετέχουν μερικές εταιρείες . Η επιλεκτικότητα είναι υψηλή λόγω στενότητας στον προϋπολογισμό του CDI . Τα περισσότερα αφρικανικά προγράμματα έχουν εντούτοις αποδειχθεί κατάλληλα για την περιορισμένη οικονομική στήριξη του CDI .

Εκτός από την άμεση επέμβασή του, το CDI οργανώνει επίσης σεμινάρια, κοινώς αναφερόμενα ως Συναντήσεις Βιομηχανικής Συνεργασίας ACP – ΕΕ, ώστε να φέρουν σε επαφή πιθανούς συνεταιίρους σε ειδικούς τομείς .¹²

Περιπτώσιολογική ανάλυση : Fresca Holdings Vegetable Dehydration Harare, Zimbabwe

Ανάμεσα στα διάφορα κατάλληλα προγράμματα της Αφρικής , το FRESCA HOLDINGS VEGETABLE DEHYDRATION της Ζιμπάμπουε έχει τύχει ουσιώδους εκτίμησης και για αυτό υποστήριξης από το CDI

¹² Πρόσφατες συσκέψεις έχουν συμπεριλάβει τον τομέα “DRESS STONE” στην Καρράρα (Ιταλία) , τροπικά φρούτα στη Δυτική Αφρική (“GRAND BEREBY” , Ακτή Ελεφαντοστού) και τη βιομηχανία υποδημάτων στη νότια Αφρική (Χαράρε , Ζιμπάμπουε)

κατά τα πρόσφατα χρόνια . Η κοινοπρακτική αυτή εταιρεία έλαβε από το CDI κεφάλαιο ύψους 3 , 8 εκατομμυρίων ECU . Πρόκειται για ένα συνεταιρικό πρόγραμμα μεταξύ της “ INTERFRESH” , μιας καλοστημένης εταιρείας της Ζιμπάμπουε και του “ FOODTECH INDUSTRY “ , ενός συνεταιρισμού τροφίμων της Ολλανδίας .

Το πρόγραμμα προωθήκε από τον “FOODTECH INDUSTRY” , που έχει παγκόσμια εμπειρία στην καλλιέργεια κηπευτικών και αγροτικών προϊόντων και ειδικότερα στην αποξήρανση λαχανικών και μάρκετινγκ . Από το άλλο μέρος , η εταιρεία “ INTERFRESH “ αναγνωρίστηκε ως μία ηγετική τοπική επιχείρηση στην εμπορία και διανομή με σκοπό επέκτασης εν εξελίξει . Με την εγγύτητά της στην προμήθεια πρώτων υλών και τη σχετικά ισχυρή υποδομή της , η “ INTERFRESH” της Ζιμπάμπουε θεωρήθηκε ως η καλύτερη επιλογή για συνεταιρισμό . Οι δύο συνεταιίροι υπέγραψαν μία κοινοπρακτική συμφωνία τον Μάιο του 1995 .

Οι μέτοχοι έχουν ως τώρα χρησιμοποιήσει 2 , 1 εκατομμύρια ECU από τα 3 , 8 εκατομμύρια που έλαβαν το έτος 1997 όταν η εμπορική παραγωγή είχε μόλις αρχίσει . Το υπόλοιπο χρηματοδοτείται μέσω τραπεζικών δανείων και πιστωτικών διευκολύνσεων .

Εκτοτε έχει γίνει μεγαλύτερη πρόοδος . Στα πρώτα λίγα χρόνια που ακολούθησαν το 1997 το συνεταιρικό πρόγραμμα εξελίχθηκε ανάμεσα σε 75 και 90 τόνους λαχανικών την ημέρα με εργατικό δυναμικό που φτάνει

τα 300 άτομα . 2 , 500 επί πλέον άτομα απασχολούνται ως αγρότες καλλιεργητές των φυτών . Η παραγωγή γίνεται κυρίως για εξαγωγή στην νοτιότερη Αφρική , την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική .

Η νέα σχέση Αφρικής – ΕΕ υπό την μετα – LOME Συμφωνία

Η ΕΕ και οι χώρες ACP συνήψαν μια νέα 20ετή Συμφωνία συνεργασίας σε αντικατάσταση της τελευταίας Συνθήκης του LOME , που έληξε στις 29 Φεβρουαρίου 2000 . Η Συμφωνία υπογράφηκε από τους προέδρους των κρατών και των κυβερνήσεων στις αρχές του Ιουνίου 2000 στα νησιά Φίτζι . Η νέα Συμφωνία θεωρείται ότι αποτελεί το μέγιστο οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ Βορρά και Νότου στον κόσμο . Από οικονομικής πλευράς , προβλέπει ένα πακέτο που περιλαμβάνει ως αμέσως διαθέσιμα 13,5 δισεκατομμύρια Ευρώ και επιπλέον 1,7 δισεκατομμύρια Ευρώ στη διάθεση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΙΒ) για τη χορήγηση δανείων . Το ποσό αυτό , που αντιπροσωπεύει αύξηση κατά 5 % του 8^{ου} EDF , καλύπτει την περίοδο 2000 –2007 , στην οποία συμπεριλαμβάνεται περίοδος 2 ετών για διαδικασίες επικύρωσης . Το αχρησιμοποίητο υπόλοιπο από προηγούμενα κεφάλαια , συμποσούμενο σε 10 δισεκατομμύρια ECU ,

είναι επίσης διαθέσιμο κατά την ίδια περίοδο . Κάθε 2 έτη θα γίνεται αναθεώρηση της συνεργασίας σε κάθε χώρα και θα ακολουθούν οι αναγκαίες προσαρμογές .

Από πολιτικής πλευράς , έγινε σημαντική πρόοδος . Για παράδειγμα , επήλθε συμφωνία σε ευαίσθητα θέματα καλής διακυβέρνησης και πάταξης της διαφθοράς . Η ΕΕ έθεσε τον όρο η καλή διακυβέρνηση να είναι ένα από τα ουσιώδη στοιχεία της νέας συμφωνίας , στο ίδιο επίπεδο με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων , των δημοκρατικών αρχών και των κανόνων του Δικαίου , των οποίων η παραβίαση θα μπορούσε να οδηγήσει στη δυνατότητα αναστολής της βοήθειας . Αλλά οι χώρες ACP συμφώνησαν μεν στο ότι «η καλή διακυβέρνηση» θα θεωρείται βασικό στοιχείο της νέας Συνθήκης όχι όμως και «ουσιώδες» για την αναστολή της συνεργασίας . Και αντιπρότειναν να ισχύουν στη νέα συμφωνία ως αιτίες για τη διαδικασία αυτή μόνο «σοβαρές περιπτώσεις ενεργητικής και παθητικής διαφθοράς» . Στο τέλος της διαμάχης έγινε δεκτό ότι , λόγω της αναποτελεσματικής θεσμικής ικανότητας των αναπτυσσόμενων χωρών , η ΕΕ θα βοηθήσει με εκπαιδευτικά οργανωτικά προγράμματα ώστε οι χώρες αυτές να βρεθούν σε καλύτερη θέση για την αποφυγή των κυρώσεων .

Οι διαπραγματεύσεις στις Βρυξέλλες ανέδειξαν επίσης το πρόβλημα της μετανάστευσης . Ο σκοπός των χωρών ACP ήταν να ζητήσουν κατάλληλη μεταχείριση των πολιτών τους που μεταναστεύουν στην ΕΕ .

Το πρόβλημα αυτό , που πάντοτε έχει δημιουργήσει παρεξηγήσεις μεταξύ ΕΕ και Αφρικής , γρήγορα προκάλεσε εντάσεις στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων . Η ομάδα της ΕΕ πρότεινε μια ρύθμιση επαναπατρισμού των παράνομων μεταναστών στη χώρα της καταγωγής τους . Η ομάδα των χωρών ACP τόνισε ότι θα ήθελε τον επαναπατρισμό των πολιτών τους αλλά όχι και όσων μεταναστεύουν διασχίζοντας την επικράτειά τους . Και υποστήριξαν περαιτέρω ότι η πρόταση της ΕΕ δεν είχε βάση στο Διεθνές Δίκαιο . Στο τέλος έγινε δεκτό ότι τα δύο μέρη θα συνεργαστούν στο θέμα της μετανάστευσης με διμερείς συμφωνίες κατόπιν διαπραγματεύσεων με κάθε ένα κράτος ACP .

Συνδυάζοντας τον νέον αιώνα με την παγκοσμιοποίηση ως δεδομένη , αποτελεί αίνιγμα για τη Αφρική και την ΕΕ η συνέχιση του μεταξύ τους εμπορίου στη βάση των προτιμήσεων . Το εμπόριο ήταν λοιπόν το πιο ευαίσθητο θέμα που συζητήθηκε μεταξύ ΕΕ και χωρών ACP τον Φεβρουάριο του 2000 . Έχει γίνει ήδη παραδεκτό ότι η σχέση ΕΕ – Αφρικής κάτω από τα δεσμά της Συνθήκης το LOME θα διαχυθεί στο σύστημα της παγκοσμιοποίησης . Πολλές παγκόσμιες ρυθμίσεις που έχουν συμφωνηθεί με τους κανόνες του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (WTO) δεν φαίνονται να είναι συμβατές με υπάρχουσες εμπορικές προτιμήσεις μεταξύ ΕΕ και χωρών ACP . Συνειδητά επομένως οι συμφωνημένες με τη Συνθήκη του LOME προτιμήσεις πρέπει να αναθεωρηθούν στις νέες συμφωνίες ΕΕ - ACP. Οι αγορές τώρα πρέπει

να ανοίξουν' αλλά το άνοιγμα των αγορών δεν μπορεί να γίνει αυτομάτως . Συμφωνήθηκε λοιπόν μία προπαρασκευαστική περίοδος 8 ετών , δηλαδή μέχρι το 2008 ,¹³ που θα επιτρέψει την ανανέωση των υπαρχουσών προτιμήσεως . Κατά την ανανέωση των υπαρχουσών προτιμήσεων . Κά'τα την οκταετή αυτή περίοδο θα γίνουν διαπραγματεύσεις για νέες εμπορικές ρυθμίσεις , οι οποίες θα πάρουν τη μορφή Τοπικών Οικονομικών Συνεταιρισμών (REPAS) , που είναι συμβατοί με τον WTO . Η πραγματοποίηση των REPAS θα γίνει σε μία επιπρόσθετη μεταβατική περίοδο μέχρι 12 ετών μετά το 2008 . Οι χώρες ACP θα αποφασίσουν μόνες τους για την διαδικασία περιφερειακής ενοποίησης και των περιφερειακών ομάδων που θα συμμετάσχουν , οι οποίες

μπορούν να απαρτηθούν από υπάρχοντες περιφερειακούς οργανισμούς , όπως οι αφρικανικοί SADC , UEMOA , και ECOWAS . Η πλευρά της ΕΕ πιστεύει ότι η δυνατότητα εμπορίου εντός των χωρών ACP είναι μη πραγματοποιήσιμη , αφού στην Αφρική μόνον το 6 % του εμπορίου διεξάγεται μεταξύ αφρικανικών κρατών .

Σχετικά με το εμπόριο , συμφωνήθηκε επίσης ένα πακέτο προστασίας για μακροοικονομικές μεταρρυθμίσεις και μεταρρυθμίσεις στον μεταλλευτικό και γεωργικό τομέα . Ιδιαίτερα για την Αφρική , η νέα

¹³ Για τις 39 χώρες LDC από το σύνολο των χωρών ACP η ΕΕ θα εγγυηθεί ελεύθερη πρόσβαση στις Ευρωπαϊκές αγορές ουσιαστικά για όλα τα προϊόντα από το έτος 2005 .

Συμφωνία προβλέπει ένα πακέτο αυτόματης βοήθειας για τους δύο αυτούς παραδοσιακούς τομείς εξαγωγικών προϊόντων , οι οποίοι στο παρελθόν έχουν παρουσιάσει μεγάλες απώλειες , επιφέροντας ταυτόχρονα καθυστέρηση στην ικανότητα πραγματοποίησης κερδών σε ξένο συνάλλαγμα για τις αφρικανικές οικονομίες . Έχει γίνει κατανοητό ότι τα υποστηρικτικά πακέτα για τους τομείς αυτούς στο παρελθόν έχουν αποτύχει στη στήριξη ανάπτυξης σε αναπτυσσόμενες γενικώς χώρες .

Κατά τη νέα Συμφωνία , με τον αρχικό προγραμματισμό των διατιθέμενων πόρων του EDF κάθε χώρα θα λάβει έναν φάκελο για μακροπρόθεσμη συνεργασία ανάπτυξης κάτω από το Εθνικό Δηλωτικό Πρόγραμμά της (NIP) Επιπροσθέτως , θα ετοιμαστεί στην αρχή της πενταετούς περιόδου ένας φάκελος για απρόβλεπτες περιστάσεις . Ο φάκελος αυτός περικλείει το ποσόν που θα διατεθεί στην περίπτωση απωλειών εξαγωγικών κερδών από εξαγωγές μεταλλευτικών και γεωργικών προϊόντων (μόνο σε περιπτώσεις στις οποίες πληρούνται τα κριτήρια επιλεξιμότητας) .

Η νέα Συμφωνία ACP –ΕΕ θα ανανεώσει ριζικά προηγούμενες Συνθήκες με πιο πλουραλιστική αναπτυξιακή στρατηγική . Η αστική κοινωνία και ο ιδιωτικός τομέας θα ληφθούν καλύτερα υπ' όψιν ως αναπτυξιακοί παράγοντες από όσο σε προηγούμενες Συνθήκες . Καινοτομία επίσης είναι η υπόσχεση καταπολέμησης της διαφθοράς , κάνοντας την πολιτική

περισσότερο διαφανή . Το θέμα της διαφθοράς έχει παρουσιασθεί για πρώτη φορά στο κείμενο της Συμφωνίας .

Με σκοπό να ικανοποιηθεί η κοινή επιθυμία για στενότερους δεσμούς μεταξύ της Ευρωβουλής και των αντιπροσώπων των χωρών ACP , δημιουργήθηκε κοινοβούλιο ACP – ΕΕ (JOINT ASSEMBLY) . Η βοήθεια του Κοινοβουλίου αυτού είναι να ενθαρρύνει την ύπαρξη ανεξαρτησίας μεταξύ Βορρά και Νοτου . Πολλή από την εργασία του αναφέρεται στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων , των δημοκρατικών αρχών και των κοινών ανθρωπίνων αξιών για τις οποίες έχουν υιοθετηθεί αμοιβαίοι δεσμοί στις συνδιασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών . Το Κοινοβούλιο συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο σε εβδομαδιαία ολομέλεια .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ – ΕΕ

Η παγκόσμια οικονομία έχει γνωρίσει αξιοσημείωτη ενοποίηση από το 1950. Το τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα έγινε μάρτυρας μιας επιτάχυνσης στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Η επανάσταση στις τηλεπικοινωνίες και στην τεχνολογία της πληροφορικής έχει διευκολύνει την παγκοσμιοποίηση της διεθνούς οικονομίας, στην οποία η ενοποιημένη διασυνοριακή οργάνωση της οικονομικής δραστηριότητας – συμπεριλαμβανομένων της παραγωγής, του εμπορίου, των επενδύσεων, της ροής κεφαλαίων και της μεταφοράς τεχνολογίας – αυξάνεται και επεκτείνεται, καθοδηγούμενη από διεθνείς οικονομικούς παράγοντες και ιδιαίτερα τις διεθνικές εταιρείες.

Η παγκόσμια φιλελευθεροποίηση στους κλάδους του εμπορίου και του χρηματοοικονομικού τομέα έχει διευκολύνει και επιταχύνει την παγκοσμιοποίηση. Ολοένα και περισσότερο, βιομηχανίες, και ιδιαίτερα μονάδες εντατικής παραγωγής με ανειδίκευτους εργάτες, χάνουν έδαφος. Μια ελαφρά μετατόπιση στο κόστος μπορεί να οδηγήσει σε

μετάπτωση συγκριτικού πλεονεκτήματος, ότι ο BHAGWATI (1997) έχει ορίσει ως «καλειδοσκοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα».

Όχι όλες οι χώρες και βέβαια μόνο λίγοι στην υποσαχάρια Αφρική συμμετέχουν στην παγκόσμια οικονομία. Πολλοί Αφρικανοί της υπαίθρου εξαρτώνται από την παραγωγή αγαθών επιβίωσης για τον εφοδιασμό τους με προϊόντα τροφής και στέγασης. Η έλλειψη επαρκών φυσικών και θεσμικών υποδομών έχει μειώσει δραστικά τις ευκαιρίες για τον αφρικανικό πληθυσμό της υπαίθρου να συμμετάσχει δημιουργικά στην παγκόσμια οικονομία. Οι εθνικές αγορές στην υποσαχάρια Αφρική δεν είναι εσωτερικά ενοποιημένες. Και λόγω των μη ανεπτυγμένων συστημάτων μεταφορών και επικοινωνιών στο εσωτερικό των χωρών, μόνον τα κύρια λιμάνια και οι μεγαλύτερες πόλεις έχουν καλύτερη σύνδεση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Από το άλλο μέρος, οι συνεταίροι τους (η ΕΕ) φαίνονται αρκετά ικανοί να προσαρμόζονται στις νέες τάσεις της παγκόσμιας οικονομίας. Η Ευρώπη έχει αποκομίσει τεράστια κέρδη από την εποχή της αποικιοκρατίας και αυτό το έχει συνδυάσει έντονα με την ευημερία της, που προήλθε από την παρακαταθήκη της βιομηχανικής επανάστασης στη Ευρώπη. Η πολιτική και οικονομική σχέση της με τον υπόλοιπο κόσμο γενικά και με τις Ηνωμένες Πολιτείες ειδικότερα δημιουργεί τη δύναμη που χρειάζεται για να ριψοκινδυνεύσει στην πρακτική της νέας παγκοσμιοποίησης. Ανεξάρτητα από τη μακρά περίοδο του πολιτικο-

οικονομικού δεσμού της με την Αφρική , φαίνεται καθαρά ότι η Ευρώπη είναι έτοιμη να εγκαταλείψει την Αφρική την ενδέκατη ώρα .

Τίθενται λοιπόν διάφορα ερωτήματα : Δεδομένης της ταχύτητας με την οποία εξελίσσεται η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης , με τον κύκλο των συζητήσεων (URUGUAY ROUND και SEATTLE CONFERENCE) η υποσαχάρια Αφρική περιθωριοποιείται στην παγκόσμια οικονομική διαδικασία λόγω απλώς των κακών εγχώριων πολιτικών ή λόγω των άνισων και εκμεταλλευτικών όρων ενοποίησης της παγκόσμιας οικονομίας ; Προσφέρει η παγκοσμιοποίηση στις πτωχές χώρες μιαν ευκαιρία να υπερπηδήσουν μερικές δεκαετίες ανάπτυξης εάν συνδυάσουν τους χαμηλούς μισθούς τους με βασική εκπαίδευση , τεχνικές εξειδικεύσεις και ανάπτυξη από αύξηση των εξαγωγών ; Μπορεί η παγκοσμιοποίηση να κατορθώσει την προώθηση μιας ανάπτυξης για πτωχούς , η οποία χρησιμοποιεί πολλή εργασία , παράγει απασχόληση και αποφεύγει την άσπλαχνη ανάπτυξη που αυξάνει την εισοδηματική ανισότητα και τις τάξεις των πτωχών ;

Για να προωθήσει την ευρείας βάσεως οικονομική και ανθρώπινη ανάπτυξή της , η Αφρική δεν μπορεί να επιλέξει την αποδέσμευσή της από την παγκόσμια οικονομία . Προβάλλοντας όμως έναν οικονομικό παίκτη που δεν έχει επιτύχει οικονομική ανάπτυξη, δομικό μετασχηματισμό , ανθρώπινη ανάπτυξη και δεν έχει τουλάχιστον χρησιμοποιήσει κατάλληλες εμπορικές ευκαιρίες , μοιάζει με παίκτη του

ποδοσφαίρου χωρίς ποδοσφαιρικά παπούτσια ' ενώ ο ευρωπαίος παίκτης βλέπει το πρόβλημα εκ των μακρόθεν . Η μοναδική λύση εδώ είναι ο σχεδιασμός εθνικών πολιτικών που θα εκμεταλλευθούν τις προσφερόμενες από την παγκόσμια οικονομία ευκαιρίες , μειώνοντας συνάμα τον κίνδυνο ακατάλληλης έκθεσης σε παγκόσμια ρεύματα . Η ενοποίηση στην παγκόσμια οικονομία , όπου ο ανταγωνισμός είναι ο κανόνας της σήμερον , μπορεί να αυξήσει τις εγχώριες ισότητες σε χώρες στις οποίες η ικανότητα του λαού να συμμετάσχει στην παγκόσμια οικονομία είναι υψηλώς ασύμμετρη .

Οι Αφρικανικές χώρες , αντιμετωπίζοντας ασταθείς κρίσεις του εξωτερικού χρέους και υπό την κηδεμονία της πολιτικής προϋποθέσεων των Ιδρυμάτων της Συμφωνίας του BRETON WOODS , έχουν τη δυνατότητα πολιτικών επιλογών που θα επιτρέψουν την ενοποίησή τους στην παγκόσμια οικονομία και ταυτόχρονα θα προωθήσουν ευρείας βάσεως ανθρώπινη ανάπτυξη ;

Αυτά τα καίριας σημασίας ερωτήματα θα συζητηθούν στο κεφάλαιο αυτό και στο συμπέρασμα της παρούσας εργασίας .

Η παγκοσμιοποίηση από Αφρικανικής απόψεως

Οι Αφρικανικές απόψεις για την παγκοσμιοποίηση επηρεάζονται από το γεγονός ότι η ενοποίηση της Αφρικής στην παγκόσμια οικονομία είναι γραμμένη από τον 15ο αιώνα με αίμα και φωτιά “σκλαβιάς , στρατιωτικής ήττας , διαίρεσης, αποικιοκρατίας , οικονομικής εκμετάλλευσης και αφαίρεσης της ιδιοκτησίας»¹ Οι νεο-μαρξιστές και η θεωρία της εξάρτησης έχουν επηρεάσει τις γνώμες διανοητών και κοινωνικών επιστημόνων στην Αφρική . Ο καπιταλισμός και η οικονομία της αγοράς έχουν συσχετισθεί με την αποικιοκρατία και την εξάρτηση στα προς εξαγωγήν πρωτογενή προϊόντα . Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις και οι στρατηγικές ανάπτυξης , οι οποίες αρχικά εστιάστηκαν στην εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Αφρικής στην πρωτογενή παραγωγή , έμοιαζαν σαν να καταδίκαζαν τους Αφρικανούς να είναι ξυλοκόποι και νεροκουβαλητές του βιομηχανικού κόσμου . Η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και των επενδύσεων και η εξάρτηση από τον ιδιωτικό τομέα για την προώθηση επέκτασης και ανάπτυξης ήταν και φαίνεται να είναι ακόμη εγκλωβισμένη στον έλεγχο του σύγχρονου τομέα από τις πολυεθνικές εταιρείες και τις ξένες μειονότητες .

¹ Αναλυτικότερα για το πώς η Ευρώπη κράτησε υποανάπτυκτη την Αφρική βλέπε RODNEY (1973)

Η ιστορική κατανόηση της ματωμένης και απάνθρωπης ενοποίησης της Αφρικής στην παγκόσμια οικονομία είναι σημαντική και δίνει πολλά μαθήματα, αλλά δεν είναι απαντήσεις στις προκλήσεις της ανθρώπινης ανάπτυξης . Η αποδέσμευση από την παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία ήταν δημοφιλής στη δεκαετία του 1970 μεταξύ αφρικανών διανοουμένων , όπως ο SAMIR AMIN . Σήμερα, γίνεται γενικά αποδεκτό ότι η αποδέσμευση μπορεί μόνο να οδηγήσει σε στασιμότητα ή και ακόμα χειρότερα , όπως φάνηκε από την τραγική εμπειρία του POL POT στην Καμπότζη.

Η λειτουργία ενός παγκοσμιοποιημένου Διεθνούς Εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη και η επίδραση του στη σχέση ΕΕ – Αφρικής

Οι κλασικοί οικονομολόγοι αναγνωρίζουν το ρόλο του διεθνούς εμπορίου ως μια «μηχανή ανάπτυξης» . Η άποψη αυτή αμφισβητήθηκε όμως στις δεκαετίες 1950 και 1960 εξαιτίας της παρατηρούμενης λαϊκής τάσης να μειώνονται οι όροι εμπορίου λόγω χαμηλής ελαστικότητας (έσοδο και τιμή) ζήτησεως σε βασικά προϊόντα . Κάθε σκέψη ότι διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη , δομικός μετασχηματισμός και ανθρώπινη ανάπτυξη με απλή εξειδίκευση στην παραγωγή και την εξαγωγή βασικών προϊόντων είναι ευτελής , τυφλή και ανόητη . Σε ένα

καθεστώς ελευθέρου εμπορίου , η μεταποιητική βιομηχανία δεν θα μπορούσε να ευημερήσει στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της Αφρικής, λόγω του ανταγωνισμού των καλά οργανωμένων και χαμηλού κόστους βιομηχανιών των Ευρωπαίων εταίρων . Προκειμένου να αναπτυχθεί και να μετασχηματισθεί η οικονομία τους , οι αφρικανικές αυτές χώρες χρειάζονται ενσυνείδητες προσπάθειες από τις κυβερνήσεις τους να ενθαρρύνουν και να προστατεύσουν επενδύσεις τον βιομηχανικό τομέα . Τούτο μπορεί να φαίνεται αντίθετο με τον ρόλο του διεθνούς εμπορίου, ο οποίος είναι το υπό συζήτηση θέμα εδώ , αλλά η ανάγκη της στρατηγικής αυτής είναι πρωταρχικής σημασίας εάν η Αφρική θέλει να έχει συμπληρωματική σχέση πολιτικά και οικονομικά με την Ευρώπη.

Στην περαιτέρω εξέταση του γενικού ρόλου του διεθνούς εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη , παρατηρεί κανείς ότι το εκκρεμές της γνώμης των διανοουμένων πηγαίνει στο άλλο άκρο κατά τη δεκαετία του 1980 . Η κυρίαρχη άποψη μεταξύ των νεοκλασικών οικονομολόγων και των οικονομολόγων της ανάπτυξης ότι πείρα και εμπειρική απόδειξη προηγούμενες τρεις δεκαετίες έχουν εδραιώσει τη γνώμη ότι μια « με κατεύθυνση προς το εξωτερικό προσβλέπουσα (“OUTWARD – LOOKING”) στρατηγική ανάπτυξης , η οποία εκμεταλλεύεται με επιθετικό τρόπο τις προσφερόμενες από το διεθνές εμπόριο ευκαιρίες , είναι ανώτερη από μια « προς το εσωτερικό προσβλέπουσα »

(“INWARD - LOOKING”) εισαγωγή που υποκαθιστά την εκβιομηχάνιση . Χώρες που δεν διακρίνουν τις εξαγωγές από την παραγωγή για την εγχώρια αγορά και αφήνουν ευρέως τις δυνάμεις της αγοράς να καταναείμουν τους πόρους , επιτυγχάνουν υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης , επειδή οι πόροι χρησιμοποιούνται πιο αποτελεσματικά από τις επιχειρήσεις μεγιστοποίησης κέρδους αντιμετωπίζοντας τον εγχώριο και τον εξωτερικό ανταγωνισμό . Οι οπαδοί του προστατευτισμού όχι μόνο κάνουν διάκριση έναντι της εξαγωγικά προσανατολισμένης εκβιομηχάνισης και του αφανώς φορολογούμενου αγροτικού τομέα , αλλά προστατεύουν επίσης βιομηχανίες που αποτυγχάνουν να βρίσκονται σε επαφή με την αγορά , να προσαρμόζονται σε νέες τεχνολογίες και μεθόδους διαχείρισης και να αναλαμβάνουν οικονομικές ευθύνες . Στην Γκάνα , όπου η εγχώρια πολιτική μεροληπτούσε κατά των εξαγωγών , επήλθε καταστροφή στις παραδοσιακές εξαγωγές . Η χώρα επέβαλε άμεση και έμμεση φορολογία στη γεωργία , γεγονός που αποτέλεσε την αιτία για μεγάλη απώλεια του δικού της μεριδίου αγοράς στην εξαγωγή κακάο.

Ένα άλλο γεγονός που εδραιώθηκε από το διεθνές εμπόριο κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών είναι ότι πολλές χώρες δεν έχουν ακολουθήσει φιλελεύθερη πολιτική στον τομέα των εισαγωγών. Με την εξαίρεση της Αγγλίας τον 19ο αιώνα και του Χονγκ Κονγκ από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 , καμία χώρα δεν έχει επιτυχώς εκβιομηχανισθεί

χωρίς να προστατεύσει σημαντικά την εγχώρια βιομηχανία της . Η επιτυχία επομένως πολλών ευρωπαϊκών οικονομιών δεν έχει προσδιορισθεί από πολιτικές απελευθέρωσης εμπορίου , οι οποίες δεν κάνουν διάκριση μεταξύ εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών που μπορούν εγχωρίως να παραχθούν και εισαγωγών ενδιάμεσων και κεφαλαιουχικών αγαθών . Οι ευρωπαϊκές αυτές χώρες , οι οποίες πρέπει επίσης να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους προς την ΕΕ (EU COMMON MARKET ACT) έχουν γίνει επιτυχημένοι εξαγωγείς επειδή πρώτα δημιούργησαν ένα βιομηχανικό υπόβαθρο αποκτώντας γνώση βιομηχανικής τεχνολογίας κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης και ενεργώντας πίσω από τη φιλανθρωπική πρόσοψη της εδραιωμένης στη Συνθήκη του LOME συνεργασίας ΕΕ – ΑCP . .

Η προσανατολισμένη προς την αγορά ανάπτυξη απαιτεί αποτελεσματικά κράτη όχι μόνο για την εδραίωση κράτους δικαίου , πολιτικής σταθερότητας και μακροοικονομικής σταθερότητας , αλλά απαιτεί επίσης τη δημιουργία αποδοτικών αγορών' π . χ . , ρυθμίζοντας χρηματοπιστωτικές αγορές , δημιουργώντας αγορές εκεί όπου δεν υπάρχουν και βοηθώντας την κατεύθυνση των επενδύσεων στους τομείς εκείνους που προωθούν τη μέγιστη ανάπτυξη , όπως οι ποικίλες εξαγωγές έναντι των ακινήτων.

Σε έναν κόσμο ταχείας τεχνολογικής αλλαγής και πρακτικής εκμάθησης η σημασία της αποδοτικότητας στην επίτευξη ανάπτυξης και δομικού μετασχηματισμού δεν πρέπει να υπερεκτιμηθεί , δεδομένου ότι είναι πιο σημαντικό να επιτυγχάνεις τεχνική απόδοση μέσω βαθείας γνώσης της τεχνολογίας . Για τις βραδέως αναπτυσσόμενες χώρες , όπως αυτές της Αφρικής , η συσσώρευση τεχνολογικής ικανότητας εξαρτάται από τη δυνατότητα να αποκτούν ξένη τεχνολογία ' να διαθέτουν επενδύσεις για την εκπαίδευση , την πρακτική εξάσκηση και την έρευνα ' να διατηρούν κίνητρα για καινοτομίες και απομιμήσεις ' να αποφεύγουν οικονομικές καταρρεύσεις ' ώστε να είναι δυνατή η συνεχής ανάπτυξη ' και να εδραιώνουν θεσμικά πλαίσια και πολιτικές που θα υποκινούν τις επιχειρήσεις στην ανάπτυξη τεχνολογικής ικανότητας . Η ενοποίηση στην παγκόσμια οικονομία απαιτεί υψηλό επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης στα πλαίσια όχι μόνο ευρείας βασικής εκπαίδευσης και ενός υγιούς πληθυσμού αλλά επίσης τεχνικών εξειδικεύσεων και ιδρυμάτων που θα διευκολύνουν την δια βίου μάθηση . Άραγε , σε αυτά τα παραγμένα νερά των παγκοσμίων οικονομικών διευθετήσεων αναμένεται να παίζει κάποιο ρόλο η Αφρική ;

Η αποτελεσματικότητα και η αριστοποίηση των παρεμβάσεων στην αγορά για την προώθηση της ανάπτυξης και του δομικού

μετασχηματισμού είναι συνδεδεμένες με το μέγεθος της οικονομίας και την ύπαρξη εγχώριων οικονομικών παραγόντων που είναι ικανοί να μαθαίνουν στην πράξη. Μια μεγάλη εγχώρια αγορά πρέπει να είναι σε θέση να μειώνει το κόστος του προστατευτισμού και να επιτυγχάνει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα , ιδιαίτερα στις βιομηχανίες εκείνες που χαρακτηρίζονται από σημαντικές οικονομίες κλίμακας . Οι χώρες της υποσαχάριας Αφρικής , με την πιθανή εξαίρεση της Νοτίου Αφρικής , δεν φαίνεται να είναι ικανές να επιτύχουν στην ίδρυση βιομηχανιών με δυναμικό συγκριτικό πλεονέκτημα , εξατώμενες κατ' αρχήν μόνον από την εγχώρια αγορά . Οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις της στρατηγικής εκβιομηχάνισης στην προώθηση των εξαγωγών πρέπει να ληφθούν άμεσα υπ' όψιν.

Τα συναλλαγματικά αποθέματα των χωρών είναι άλλο ένα σημαντικό θέμα που πρέπει να συζητηθεί εδώ . Και αυτό , επειδή η ενοποίηση στην παγκόσμια οικονομία , η οποία είναι βαθμιαία ευεργετική για ευρύ φάσμα του πληθυσμού , μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της εκβιομηχάνισης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας . Η επιτυχής κρατική παρέμβαση για την προώθηση της εκβιομηχάνισης απαιτεί ισχυρή χώρα και βεβηρυανή γραφειοκρατία . Ένα κράτος θα πρέπει να αναζητήσει συμπλήρωση , όχι αντικατάσταση των αγορών . Η παρέμβαση των σοσιαλιστικά προσανατολισμένων αφρικανικών κυβερνήσεων , όπως αυτή της Τανζανίας , στόχευσαν στην

αντικατάσταση των αγορών και στην κατάπνιξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων . Οι καπιταλιστικά προσατολισμένες κυβερνήσεις , όπως αυτές της Σιέρα Λεόνε και της Γκάμπια στη Δυτική Αφρική , έτειναν στη χρησιμοποίηση καθεστώτων εμπορίου και συστημάτων ξένου συναλλάγματος για να μειώσουν την αναζήτηση εισοδήματος ή για να αυξήσουν την κυβερνητική ικανότητα στην αλλαγή του οικονομικού περιβάλλοντος . Η αποτυχία στην επίτευξη οικονομικής και πολιτικής ανάπτυξης και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις οφείλεται στην έλλειψη εύκαμπτης και αποτελεσματικής κρατικής μηχανής επικεντρωμένης στην προώθηση ευρείας βάσεως ανάπτυξης και δομικού μετασχηματισμού παρά στην έμφυτη ανεπάρκεια ενός διοικητικού καθεστώτος και διαχειριστικού συστήματος στην κατανομή του ξένου συναλλάγματος .

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 οι χώρες της Ανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής γνώρισαν μια διόγκωση της εισροής κεφαλαίων . Το 1994 μόνον η κρίση του Μεξικανικού Πέσο προκάλεσε κάμψη σε αυτήν την εισροή κεφαλαίων , η οποία συνέχισε την πτωτική της τάση , ιδιαίτερα στην Ανατολική Ασία . Κατά την ίδια αυτήν περίοδο τα διεθνή οικονομικά ιδρύματα επεσήμαναν το γεγονός ότι η ενοποίηση στην παγκόσμια οικονομία θα παράσχει ευκαιρίες πρόσβασης στις παγκόσμιες οικονομικές αγορές των αναδυόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών , συμπεριλαμβανομένων εκείνων της υποσαχάριας Αφρικής . Το είδος αυτό της ενοποίησης θα αυξήσει επίσης την πρόσβαση στο διεθνές

χρηματοοικονομικό κεφάλαιο , πράγμα που θα αυξήσει περισσότερο τις παραγωγικές επενδύσεις και θα βοηθήσει στην απόκτηση σύγχρονης τεχνολογίας προς επιτάχυνση της επέκτασης των οικονομιών τους (IMF 1996 ' WORLD BANK 1997). Εάν η ιδέα αυτή συνδυαστεί με έντιμο παιγνίδι από την πλευρά των ανεπτυγμένων χωρών , και με σοβαρότητα από την πλευρά των αφρικανικών χωρών , η ανθρώπινη ανάπτυξη αναμένεται να βελτιωθεί μέσω των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων της θεωρίας της διάχυσης (TRICKLE DOWN THEORY) στην απασχόληση και την κυβερνητική φορολογική βάση . Αν και οι χώρες της υποσαχάριας Αφρικής είναι οριακοί αποδέκτες στις εισροές κεφαλαίων συγκριτικά με άλλες αναπτυσσόμενες περιοχές , πολύ λίγες μικρού μεγέτους οικονομίες πραγματοποιούν σημαντική αύξηση των εισροών ιδιωτικού κεφαλαίου . Οι εισροές αυτές , μαζί με άλλες μορφές κεφαλαιουχικών εισροών (ροές χρεών , άμεσες ξένες επενδύσεις, επενδύσεις χαρτοφυλακίου κ . λ . π) θα αυξηθούν εάν η ιδέα της παγκοσμιοποίησης πραγματοποιηθεί με έντιμο παιγνίδι .

Οι εισροές κεφαλαίου θεωρούνται γενικά ωφέλιμες για τις αναπτυσσόμενες χώρες επειδή όχι μόνον αυξάνουν την κίνηση κεφαλαίων , αλλά βελτιώνουν επίσης την επάρκεια και την διασπορά κεφαλαίων καθώς και τη μεταφορά τεχνολογίας . Υπάρχει ωστόσο προβληματισμός σχετικά με τα αποσταθεροποιητικά αποτελέσματα της

διόγκωσης των εισροών κεφαλαίων' προβληματισμός , που προέκυψε από την μεξικανική κρίση του Πέσο το 1994 και το φαινόμενο του ντόμινο σε άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής , ιδιαίτερα στην Αργεντινή , και την εκτεταμένη νομισματική κρίση στην Ασία το 1997 . Οι εισροές κεφαλαίων μπορεί να είναι ασταθείς και ευμετάβλητες , κάνοντας δύσκολη τη διατήρηση μακροοικονομικής σταθερότητας με τη μορφή μιας σταθερής ανταγωνιστικής πραγματικής ισοτιμίας και σταθερού χαμηλού ή μέτριου πληθωρισμού . Εάν οι εισροές κεφαλαίων είναι φύσεως μακροπρόθεσμης και προκαλούμενες από εγχώριους "ελκτικούς" παράγοντες , όπως η υψηλή εγχώρια παραγωγικότητα και η κερδοφορία του κεφαλαίου , μπορεί να είναι διατηρήσιμες για μακρό χρονικό διάστημα και επομένως λιγότερο αποστεροποιητικές . Εάν από την άλλη πλευρά οι ροές κεφαλαίων είναι το αποτέλεσμα «ωθητικών» παραγόντων , όπως χαμηλά διεθνή επιτόκια , μπορεί να είναι αρκετά ασταθείς . Μερικοί φαινομενικά «ελκτικοί» παράγοντες , όπως οι υψηλής απόδοσης τίτλοι του δημοσίου χρέους ή οι υψηλοί τόκοι του ιδιωτικού χρέους που χρηματοδοτούν υπερβολικώς ανατιμημένα στοιχεία (στοκεία "φούσκες") , δεν αντανakλούν την παραγωγικότητα του κεφαλαίου αλλά την έλλειψη οικονομικής σωφροσύνης οι πρώτοι και σώφροννης εποπτικής αρχής οι δεύτεροι . Υψηλά εγχώρια επιτόκια σε χώρες με ημι – ή πλήρη μετατρεψιμότητα του λογαριασμού κεφαλαίου

μπορεί να προσελκύσουν βραχυπρόθεσμες ροές κεφαλαίων “θερμού” τύπου , οι οποίες θα μετατραπούν σε μαζικές εκροές όταν οι συμμετέχοντες στην αγορά αντιληφθούν ότι η χώρα δεν μπορεί να εξυπηρετήσει περαιτέρω το χρέος της .

Η σταθερότητα στην εισροή κεφαλαίων είναι συμαντική για τη διατήρηση δυναμικού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης . Η σταθερή ανάπτυξη φέρνει περισσότερη απασχόληση και βοηθά την οικονομία να κινηθεί προς πλήρη απασχόληση . Τα κρατικά έσοδα φαίνεται να αυξάνονται με σταθερό ρυθμό και κατ’ ακολουθίαν οι διαπάνες για κοινωνικές υπηρεσίες που είναι ουσιώδεις για την ανθρώπινη ανάπτυξη και τον περιορισμό της φτώχειας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ – ΕΕ

Αυτό στο οποίο η παγκοσμιοποίηση πραγματικά συμποσούται , ως μία παγκόσμια διαδικασία μετασχηματισμού , είναι ο τελικός καθοριστικός παράγοντας της περιφερειοποίησης . Τα ωφελήματα της παγκοσμιοποίησης βασίζονται εξολοκλήρου στην απλή λογική του παλαιού νόμου του RICARDO – “συγκριτικό πλεονέκτημα”-, από τη σκοπιά του οποίου το μωσαϊκό των χωρών , που συνήθως αναφέρονται ως Δυτική Αφρική , δεν αποτελεί εξαίρεση . Η Δυτική Αφρική είναι υποχρεωμένη να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή ανάμεσα στις περιοχές με χαρακτηριστικό γνώρισμα τις πολυσύνθετες διαδικασίες αλλαγών , οι σπουδαιότερες των οποίων είναι η παγκοσμιοποίηση , η περιφερειοποίηση και η τμηματοποίηση . Όπως σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου , η περιφερειοποίηση έχει τύχει περισσότερης προσοχής στη Δυτική Αφρική κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες . Αν και υπάρχει έντονη διαμάχη για τη μορφή και το περιεχόμενο της περιφερειοποίησης στη Δυτική Αφρική , σήμερα πολλοί αναλυτές και πολιτικοί δίνουν έμφαση στη σπουδαιότητά της για τη διασφάλιση της ειρήνης και της ανάπτυξης .

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να εξηγήσει γιατί και πώς η περιφερειοποίηση ως καθοριστικός παράγοντας της παγκοσμιοποίησης έχει συμβάλει στην ετοιμότητα της Αφρικής να συμμετάσχει στην παγκόσμια διαδικασία , περιορίζοντάς την ειδικά σε “δύο περιφερειακά μονιτέλα” (Ευρωπαϊκή Ένωση Δυτική Αφρική) .

Γνωρίζοντας τη Δυτική Ακτή της Αφρικής

Η Δυτική Αφρική δεν περιγράφεται αδίκως ως περιφέρεια . Μπορεί , για παράδειγμα , να προσδιοριστεί με γεωγραφικά όρια . Η έρημος της Σαχάρας αποτελεί το φυσικό σύνορο βόρεια , ενώ ο Ατλαντικός Ωκεανός είναι το όριο νότια και δυτικά . Το όριο ανατολικά δεν είναι τόσο ξεκάθαρο , αλλά κανονικά οι χώρες ανατολικά της Νιγηρίας θεωρούνται ότι αποτελούν μέρος της Κεντρικής Αφρικής . Η περιοχή επίσης ενοποιήθηκε , μεταξύ άλλων , μέσα από την ιστορία , την κουλτούρα , την κοινωνικοοικονομική κινητικότητα και μετανάστευση , το εμπόριο και τις εμπορικές συναλλαγές , τα νομισματικά και πιστωτικά συστήματα , όπως και από τον αξιοσημείωτο αριθμό περιφερειακών οργανισμών . Αν και υπάρχουν βέβαια διάφορες υπο-περιφέρειες και “περιφερειακοί πυρήνες” μέσα στον ευρύτερο χώρο , η Δυτική Αφρική κοινώς περιλαμβάνει τις ακόλουθες δεκαέξι χώρες : Μπενίν , Μπουρκίνα Φάσο ,

Πράσινο Ακρωτήριο , Ακτή Ελεφαντοστού , Γκάμπια , Γκάνα , Γουϊνέα , Γουϊνέα Μπισάου , Λιβερία , Μάλι , Μαυριτανία , Νίγηρας , Νιγηρία , Σενεγάλη , Σιέρα Λεόνε και Τόγκο .

Αλλά η Δυτική Αφρική δεν πρέπει να ειδωθεί σαν μία ομοιογενής οντότητα . Αντίθετα , η περιοχή μπορεί να προσδιορισθεί ως ετερογενής .

Η διαίρεση σε διάφορες αποικιοκρατικές αυτοκρατορίες και τα τεχνητά σύνορα που σχεδιάστηκαν από τη Διάσκεψη του Βερολίνου το 1884 –5 χάραξαν εθνικά σύνορα και συχνά διαχώρισαν βιώσιμες οικονομικές και κοινωνικο – πολιτικές μονάδες (HOPKINS, 1973 ZELEZA , 1993) .

Περισσότερα από τα μισά σημερινά κράτη της περιοχής ήταν Γαλλικές αποικίες , και σαν τέτοιες , με την εξαίρεση του Τόγκο , είχαν κυβερνηθεί από την « Γαλλο-Δυτική Αφρική» (AOF) . Η Γαλλική αυτοκρατορία ήταν συγκεντρωτική , αλλά , αντίθετα με τη Βρετανική πολιτική της έμμεσης διακυβέρνησης που έδινε έμφαση στην ξεχωριστή ανάπτυξη των διαφόρων δορυφόρων της , το γαλλικό σύστημα της αφομοίωσης επέτρεπε και προωθούσε επίσης έναν αξιοσημείωτο βαθμό οριζόντιας ολοκλήρωσης . Το θέμα που επανατοποθετείται εδώ είναι ότι η αποικιοκρατική κληρονομιά και η μετά την ανεξαρτησία σχέση με την πρώην αποικιοκρατική δύναμη , είναι ένας παράγοντας που πρέπει να υπολογιστεί στην προσπάθεια να γίνει κατανοητή η πολιτικο-οικονομική σχέση μεταξύ της ΕΕ και Αφρικής , και ειδικότερα της σύγκρουσης Δυτικής Αφρικής . Είναι ζωτικής σημασίας να συναχθεί ότι , αν και η

σύγχρονη Δυτική Αφρική πιστεύει ακόμη ότι δεν μπορεί να προχωρήσει αποφασιστικά χωρίς τη βοήθεια των πρώην αποικιοκρατικών δυνάμεων , υπάρχουν ακόμη δυσaráσκειες΄ ιδιαίτερα μεταξύ των πολιτικών και της ελιτίστικης ομάδας , που πιστεύουν ότι η αποικιοκρατική κληρονομιά ενισχυμένη από την πολωτική δομή του Ψυχρού Πολέμου ευθύνεται για τις συμφορές της Αφρικής. Ωστόσο αυτό δεν νοθεύει άλλες ενότητες και δεσμούς , όπως οι φυλετικές και θρησκευτικές συγγένειες , καθώς επίσης οι ζωντανές διαδικασίες αυτόματης περιφερειοποίησης μέσω της «ήπιας» αγοράς και της κοινωνίας , καθοδηγούμενες (συχνά άτυπα) από διασυννοριακούς επιχειρηματίες και χρηματοδότες , επιχειρησιακά δίκτυα , οικογενειακούς δεσμούς , σπουδαστές και μετανάστες ' παράγοντες , που έχουν αποτελεσματικά υπερβεί τα εθνικά σύνορα , και για τον λόγο αυτόν ο πληθυσμός της Δυτικής Αφρικής εμφανίζει την εικόνα μιας κοινότητας .

Στην προσπάθεια κατανόησης του δυναμισμού της Δυτικής Αφρικής , ο ρόλος της Νιγηρίας δεν μπορεί , καλώς ή κακώς , ούτε να αγνοηθεί ούτε να υποτιμηθεί . Η Νιγηρία είναι κατά πολύ η πολυπληθέστερη χώρα της περιοχής και ο μεγαλύτερος επίσης οικονομικός παίκτης σε αυτήν . Αν και η δημογραφική της δύναμη αντιπαρατίθεται συχνά σε εσωτερικές οικονομικές δυσκολίες , οι οικονομικές δυνατότητες της χώρας υπερτερούν κάθε άλλης στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής . Για

παράδειγμα , το σχεδόν 30 δισεκατομμυρίων USD Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας είναι ισοδύναμο με περισσότερο από το μισό ΑΕΠ ολόκληρης της περιοχής . Ο βιομηχανικός της τομέας είναι κατά πολύ ο μεγαλύτερος και ο πλέον πολυσχιδής ' ο αγροτικός τομέας αποτελεί στην περιοχή την κύρια πηγή διανομής τροφίμων για πολλές χώρες ' το εργατικό δυναμικό της είναι το μεγαλύτερο και πιο ειδικευμένο στην περιοχή ' το τραπεζικό και χρηματοδοτικό της σύστημα είναι ακόμη το μεγαλύτερο και πιο ανεπτυγμένο , αν και η Ακτή Ελεφαντοστού αναπτύσσεται πολύ ανταγωνιστικά . Το εκπαιδευτικό σύστημα της Νιγηρίας είναι ένα από πιο οργανωμένα , ευρέως και εντατικώς αναπτυσσόμενο κάθε μέρα ' και η χώρα είναι σήμερα περήφανη για τα πάνω από πενήντα ομοσπονδιακά και πολιτειακά της πανεπιστήμια .

Η περιφερειοποίηση έχει γίνει πρωταρχικό θέμα από την εποχή που φθάνει πολύ πίσω , την εποχή της αποικιοκρατίας . Έχουν γίνει σειρές από διμερείς οργανισμούς και συμφωνίες από την εποχή ακόμα της ανεξαρτησίας και ακόμη νωρίτερα . Αν και δεν υπάρχει χώρος εδώ να ασχοληθούμε με όλους αυτούς , είναι ωστόσο ασφαλές να πούμε ότι η Δυτική Αφρική δοκίμασε την γέννηση και τον θάνατο περισσότερων διακυβερνητικών περιφερειακών οργανισμών από οποιοδήποτε άλλο

τμήμα της Αφρικής , ανερχομένων περίπου σε 40 με 70 (SODERBAUM, 1996) . Εκτός από λίγες περιοχές , η «σκληρή » περιφερειοποίηση στη Δυτική Αφρική είχε επιτύχει πολύ πενιχρά αποτελέσματα με εντυπωσιακές αντιφάσεις μεταξύ ρητορείας και εφαρμογής .

Ωστόσο η «σκληρή » περιφερειοποίηση στη Δυτική Αφρική έκανε μία διαφορετική στροφή στη δεκαετία του 1990 . Ο κύριος παράγοντας που είναι υπεύθυνος για αυτό είναι το γεγονός ότι όπου το ιδεολογικό κλίμα και το διπολικό μοντέλο του Ψυχρού Πολέμου έτεινε να επαναδημιουργηθεί σε περιφερειακό επίπεδο , η τρέχουσα κατάσταση με μια εμφανή έλλειψη ενδιαφέροντος για την Αφρική από μέρους των κυρίων οικονομικών και πολιτικών παικτών κινητοποίησε τη Δυτικοαφρικανική μηχανή σε ζωτικούς ελιγμούς για την περιφερειοποίηση .

Η αλληλεπίδραση προσανατολισμένων στην αγορά οικονομιών και πολυκομματικών πολιτικών σύντομα άρχισε να αποδίδει τον καρπό της εναρμόνισης πολιτικών και οικονομικών συστημάτων , με αποτέλεσμα τη βελτίωση των συνθηκών για την περιφερειοποίηση στην Δυτική Αφρική.

Η υπογραφή της νέας Συνθήκης της Οικονομικής Κοινότητας των Δυτικοαφρικανικών χωρών (ECOWAS) , η υπογραφή της Συνθήκης της ABUJA , το 1993 , μπορούν να γίνουν κατανοητές με αυτό περιεχόμενο .

Το 1994 επίσης , τα κράτη της γαλλόφωνης Δυτικής Αφρικής –π.χ. το Μπενίν , η Μπουρκίνα Φάσο , η Ακτή Ελεφαντοστού , το Μάλι , ο Νίγηρας , η Σενεγάλη και το Τόγκο – συμφώνησαν να εμβαθύνουν και να διευρύνουν την οικονομική συνεργασία και ενοποίηση μέσα από το αμάλγαμα της Οικονομικής Κοινότητας της Δυτικής Αφρικής (CEAO) και της Δυτικοαφρικανικής Νομισματικής Ένωσης (UMOA) στη Δυτικο – αφρικανική Οικονομική και Νομισματική Ένωση (UEMOA).

Περιπτωσιολογική ανάλυση : Η συνεργασία UEMOA – ΕΕ

Η σχέση μεταξύ Δυτικής Αφρικής και ΕΕ έχει τονιστεί ως ένας ενδιαφέρον προβληματισμός της παρούσης εργασίας . Υπενθυμίζεται ότι η σχέση αυτή , όπως ήδη έχει αναφερθεί στο ιστορικό υπόβαθρο , υπήρχε πριν ακόμη σχεδιασθεί . Αν και υπήρξαν πολλά ρεύματα κατά την οικοδόμησή της , η σχέση μεταξύ ΕΕ και Δυτικής Αφρικής βασίστηκε πάντοτε σε προνομιακή μεταχείριση , με τις αφρικανικές χώρες ως τους αμέσους δικαιούχους . Δεν ήταν επομένως παράξενο που η ΕΕ ήταν έτοιμη να δώσει τις ευλογίες της στη δημιουργία της UEMOA από την πρώτη ακόμη συνδιάσκεψη που συγκλήθηκε το 1994 από τους ηγέτες των κρατών και των κυβερνήσεων των γαλλόφωνων Δυτικοαφρικανικών χωρών στην πρωτεύουσα OUAGADOUGOU της Μπουρκίνα Φάσο .

Απευθυνόμενος στη συνδιάσκεψη αυτή ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζακ Σαντέρ είπε ότι η Ένωση (ΕΕ) έχει κατανοήσει την αξία της UEMOA και το τι έχει να προσφέρει στην περιοχή από την ώρα την προετοιμασίας των προπαρασκευαστικών μελετών και των προκαταρκτικών συνομιλιών . Αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίον η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και άλλοι χορηγοί είχαν ολόψυχα υποστηρίξει τις μελέτες και τις συνομιλίες που προλείαναν το έδαφος για τις πρώτες αποφάσεις του οργανισμού . Και ο Σαντέρ κατέληξε επαναλαμβάνοντας την πρόθεση της Επιτροπής να συνεχίσει την γεναιόδωρη υποστήριξη της UEMOA (THE COURRIER Σεπτέμβριος 1997).

Ένα πλήρες πρόγραμμα είχε εκπονηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να βοηθήσει τα μέλη της UEMOA να επιτύχουν τους στόχους τους . Το πρόγραμμα εφαρμόσθηκε από τα εθνικά σώματα της UEMOA και τα ιδρύματά τους . Τα κράτη μέλη με τις οικονομίες τους και τους πληθυσμούς τους ήταν οι άμεσοι παραλήπτες του πακέτου αυτού . Με το περιφερειακό ενδεικτικό πρόγραμμα του έβδομου Ευρωπαϊκού Ταμείου Αναπτύξεως (EDF) η Ευρωπαϊκή ένωση υποστήριξε το πρόγραμμα αυτό με 12 εκατομμύρια ECU ως επιχορήγηση προς εξυπηρέτηση τριών κυρίων σκοπών :

- Να βελτιώσει τις ικανότητες διαχείρισης και ανάλυσης των εθνικών και κοινοτικών ιδρυμάτων .

- Να σταθεροποιήσει την οικονομική δομή στηρίζοντας τις μεταρρυθμίσεις .
- Να εμπλέξει τον ιδιωτικό τομέα .

Η βοήθεια ήταν κυρίως τεχνικής μορφής βοήθεια και εκτιμήσεις ειδικών , παροχή εξοπλισμού σε κομπιούτερ , συστημάτων επικοινωνίας και τεκμηρίωσης , σεμινάρια , κανονισμοί εκπαίδευσης και εκστρατείες πληροφόρησης . Το πακέτο αυτό επρόκειτο να διαρκέσει μόνο δύο χρόνια . Και οι δύο πλευρές , τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της UEMOA , δεσμεύτηκαν με την ευθύνη να ελέγχουν την κανονική εκτέλεση του προγράμματος .

Με τη συντελεστική ηγεσία της Γαλλίας , η Ευρωπαϊκή Ένωση χάραξε τους κύριους σκοπούς της συνεργασίας με την UEMOA : ο γενικότερος σκοπός είναι η συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη και την ομαλή ενοποίηση των χωρών της UEMOA στην παγκόσμια οικονομία . Ειδικότερα , όπως εκφράστηκε στην τελευταία συμφωνία μεταξύ ACP και ΕΕ που υπογράφηκε στις 23 Ιουνίου 2000 στην πρωτεύουσα του Μπενίν COTOUNOU , η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλει να βοηθήσει την UEMOA στη διαδικασία της περιφερειακής ενοποίησης . Η ΕΕ σύμφωνα με το άρθρο 35 της συμφωνίας δηλώνει ότι « η οικονομική και εμπορική συνεργασία θα οικοδομηθεί πάνω σε πρωτοβουλίες περιφερειακής ενοποίησης των κρατών ACP , έχοντας

υπόψιν ότι η περιφερειακή ενοποίηση είναι το κλειδί για την ενσωμάτωση των χωρών ACP στην παγκόσμια οικονομία (συμπλήρωμα στο the COURIER; Africa – Caribbean - Pacific – European Union, Σεπτ. 2000 , σελ . 29) .

Μεταξύ άλλων σκοπών ήταν :

A) Η ενδυνάμωση των κοινοτικών ιδρυμάτων και των εθνικών οργάνων . Με τη συμφωνία αυτή η ΕΕ έδωσε τεχνική υποστήριξη για να βοηθήσει την Επιτροπή της UEMOA , το Δικαστήριο , το Σώμα Ορκωτών Λογιστών , τη Διακοινοβουλευτική Επιτροπή και τα εμπλεκόμενα εθνικά όργανα (επιτροπή εθνικής οικονομικής πολιτικής , εκπαιδευτικός τομέας , τελωνεία κ . λ . π .) .

B) Η σταθεροποίηση των οικονομικών δομών και των υποστηρικτικών μεταρρυθμίσεων . Στον τομέα αυτόν η UEMOA έχει λάβει τεχνική βοήθεια για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων (κανόνες της χώρας προέλευσης , εναρμόνιση δασμολογικών διαδικασιών , αναφορές ειδικών σε μακροοικονομικά και τομεακά θέματα) . Η τεχνική υποστήριξη δόθηκε για να βοηθήσει την Επιτροπή της UEMOA και τις εθνικές αρχές να προετοιμαστούν και να διαπραγματευθούν με τους χορηγούς πάνω σε ένα υποστηρικτικό πρόγραμμα περιφερειακής ενοποίησης (PARI) για κάθε χώρα μέλος , βασισμένο στην πρόοδο των μεταρρυθμίσεων και των μέτρων που χρειάζονται για να βοηθήσουν τα κράτη , μέλη να

προλάβουν την προθεσμία για την τελωνειακή ένωση (Ιούλιος 1997 και Ιανουάριος 1998 σύμφωνα με τη διακήρυξη των αρχηγών των κρατών) , και την πολιτική σύγκλισης (τέλος του 1996 και τέλος του 1997) , και να προετοιμάσουν την αναδιάρθρωση της παραγωγής . Έχει επίσης σχεδιαστεί ένα πλάνο για τον προσδιορισμό τρόπων εξάλειψης των μη δασμολογικών τειχών και εγκαθίδρυσης ολοκληρωμένων υπηρεσιών ελέγχου στα σύνορα . Με ένα περιφερειακό κέντρο που έχει δημιουργηθεί μέσα στους κόλπους της Επιτροπής της UEMOA , η σύνταξη στατιστικών αρχείων και η μετάδοση πληροφοριών για το περιφερειακό εμπόριο στους οικονομικούς παράγοντες γίνεται τώρα ευκολότερα . Υποστήριξη δόθηκε ακόμη για την εισαγωγή δεικτών ελέγχου , τη σύσταση κρίσιμων αξιών και μακροοικονομικής ανάλυσης ' τη βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων στατιστικών , της συγκρισιμότητας των δεδομένων και της εναρμόνισης των μεθόδων συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων ' τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των τμημάτων που είναι υπεύθυνα για το εθνικό στατιστικό σύστημα (εθνικά ιδρύματα στατιστικής , τμήματα στατιστικής υπουργείων , της Κεντρικής Τράπεζας των Διτικοαφρικανικών κρατών κ . λ . π .) και των χρηστών της στατιστικής .

Γ) Η επανατοποθέτηση του ιδιωτικού τομέα στον έλεγχο της ενιαίας αγοράς . Ο σκοπός αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός επειδή επενεργεί ως ώθηση για τη μείωση της μεγάλης διαφοράς μεταξύ « εχόντων » και « μη εχόντων » στη ζώνη της UEMOA . Και έχει υποστηριχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την παροχή στοιχείων κοινών κατά τομείς πολιτικών που προσδιορίζονται ως κρίσιμες για την εγκαθίδρυση της τελωνειακής ένωσης , με τη διευκόλυνση , αναδιάρθρωση , και παρακίνηση του ιδιωτικού τομέα να αναλάβει πρωτοβουλίες και να κάνει επενδύσεις , με τη συλλογή στοιχείων για την υποστήριξη μεταρρυθμίσεων σε ειδικές βιομηχανίες , με τη διευκόλυνση κανονισμών και κανόνων , και εναρμόνιση διπλωμάτων . Το συνολικό κόστος του προγράμματος , όπως αναφέρθηκε προηγουμένως , έχει διανεμηθεί μεταξύ των σκοπών στη βάση της προτεραιότητας , λαμβανομένου επίσης υπ'όψιν του γεγονότος ότι θα έπρεπε να δοθεί χορηγία στην πιθανή είσοδο νέων χωρών . Η τρέχουσα συνεργασία μεταξύ ECOWAS και UEMOA πάνω στο οικονομικό πρόγραμμα του EDF για ένα σύστημα αυτόματης επεξεργασίας δεδομένων για στατιστικά και τελωνειακά στοιχεία που αφορούν στο εμπόριο μέσα στο ECOWAS (EURO – TRACE) αποτελεί ένα καλό παράδειγμα δυναμικών συνεργειών .

Περιφερειακή Ασφάλεια

Η θεωρία της συλλογικής ασφάλειας , απο την οποίαν πηγάζει η έννοια της περιφερειακής ασφάλειας , δεν είναι μοναδική κατά τον 20ο αιώνα . Μερικοί μελετητές αναγνωρίζουν κάποιες όψεις του θεσμού των Αμφικτιονιών της αρχαίας Ελλάδας και της μεσαιωνικής Εκεχειρίας του Θεού ως συστήματα περιορισμένης συλλογικής ασφάλειας . Αρκετοί φιλόσοφοι έχουν συζητήσει ποικίλες μορφές διατήρησης της ασφάλειας μέσα στις τάξεις της κοινωνίας , αν και πολλές από αυτές έχουν αρχαία καταγωγή . Εν τούτοις , η πρώτη προσπάθεια προσαρμογής της ασαφούς έννοιας της συλλογικής ασφάλειας σε διεθνικό σύστημα για την αποτροπή πολέμου έγινε το 1919 με την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (LEAGUE OF NATIONS) .

Οι υποστηρικτές της συλλογικής ασφάλειας την είδαν ως τρόπο ελέγχου των συρράξεων σε έναν κόσμο κυρίαρχων κρατών . Η εμπειρία έχει φέρει απογοήτευση σχετικά με τη δυνατότητα διατήρησης της ειρήνης με ένα σύστημα ισορροπίας των δυνάμεων . Ο κόσμος δεν ήταν έτοιμος να παραιτηθεί από αρκετή εθνική κυριαρχία ώστε να καταστεί δυνατή η εγκαθίδρυση μιας παγκόσμιας κυβέρνησης , έστω και με περιορισμένη ισχύ . Η ιδέα της συλλογικής ασφάλειας έμοιαζε να δημιουργεί τη γέφυρα ανάμεσα στον καταρρέοντα κόσμο των περασμένων αιώνων και του ιδεώδους κόσμου που έμελλε να δημιουργηθεί .

Η θεωρία της συλλογικής ασφάλειας βασίζεται στην υπόθεση ότι όλα τα κυρίαρχα κράτη μοιράζονται ένα πρωταρχικό ενδιαφέρον για τη διατήρηση της ειρήνης . Για να λειτουργήσει όμως η συλλογική ασφάλεια πρέπει η ειρήνη να θεωρηθεί ως αδιαίρετη και οι εναντίον της απειλές πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μέλημα όλων των ενδιαφερομένων κρατών . Επιπλέον , όλα τα μέλη πρέπει να συμφωνήσουν προκαταβολικά να δρουν άμεσα και αποτελεσματικά σε κάθε απειλή της ειρήνης και να οργανωθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζουν τις διαδικασίες για συλλογική απάντηση σε απειλές του είδους αυτού , έστω και αν η συλλογική ενέργεια στρέφεται εναντίον μελών στα οποία διάκινεται φιλικώς . Το επιτιθέμενο κράτος πρέπει να αντιμετωπισθεί με τέτοια συντριπτική αντίδραση από όλα τα άλλα μέλη ενός τέτοιου συστήματος ώστε να αποκατασταθεί άμεσα η ειρήνη . Πράγματι , η υπόσχεση μαζικής αντίδρασης αποτρέπει συνήθως επίδοξους επιδρομείς από διαθέσεις διατάραξης της παγκόσμιας ειρήνης . Αν και η θεωρία της συλλογικής ασφάλειας είναι ευλογοφανής , είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή της μερικές βασικές συνθήκες . Η πρώτη είναι η δέσμευση εκ μέρους όλων των μελών του διεθνούς συστήματος στο ότι η ειρήνη ως πρωταρχική επιδίωξη απαιτεί την υποβάθμιση άλλων σκοπών της εξωτερικής πολιτικής . Στην πράξη , για να επιτύχει η συλλογική ασφάλεια πρέπει το κάθε κράτος να δεσμευτεί στο ότι θα ενεργεί σε συνεργασία με τα άλλα κράτη ως ομάδα

ενδιαφερόμενη περισσότερο για τη διατήρηση της ειρήνης παρά για άλλα εθνικά ενδιαφέροντα ή για τις σχέσεις με το κράτος που κατηγορείται ότι απειλεί την παγκόσμια ειρήνη . Δεύτερη προϋπόθεση είναι η ικανότητα των μελών του συστήματος όχι μόνο να συναινούν εξαρχής για την εγκαθίδρυση του , αλλά και σε κάθε περίπτωση να ομοφωνούν στο ότι υφίσταται ή δεν υφίσταται απειλή ή διατάραξη της ειρήνης .

Πολλοί μελετητές αποδέχονται μερικές περιφερειακές οργανώσεις σε κάποιες από τις λειτουργίες τους ως οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας. Για να μπορούν όμως να χαρακτηρισθούν ως οργανισμοί συλλογικής ασφάλειας πρέπει να ενσωματώνουν τις συνθήκες της κοινής αποδοχής και δέσμευσης για την ειρήνη και τη συλλογική απάντηση , που είναι θεμελιώδεις για τη θεωρία της συλλογικής ασφάλειας , και να περιλαμβάνουν στα μέλη τους τα περισσότερα κράτη που βρίσκονται στην περιφέρειά τους ' κατά τους όρους δε της συμφωνίας , η συλλογική ασφάλεια να αποβλέπει σε απειλές προερχόμενες από το εσωτερικό της περιφέρειας και όχι σε προερχόμενες από το εξωτερικό .

Αν και η τεκμηρίωση αυτή που παρουσιάστηκε για την παγκόσμια συλλογική ασφάλεια δείχνει τα πιθανά πλεονεκτήματα ενός διεθνικού συστήματος , φαίνεται να υποστηρίζει επίσης την περιφερειακή ασφάλεια ανάμεσα στα κράτη της Δυτικής Αφρικής .

Κατά τη δεκαετία του 1990 η ασφάλεια έχει γίνει κύριος και υπεύθυνος παράγοντας στη διαδικασία της Δυτικοαφρικανικής περιφερειοποίησης . Τα τραγικά χαρακτηριστικά της ανεξάρτητης Αφρικής γενικότερα και της Δυτικής Αφρικής ειδικότερα , αποτελούν η αστάθεια και η ανασφάλεια ανάμεσα στις πολιτικές ομάδες και ανάμεσα στα κράτη . Ο συνδυασμός των αβεβαιοτήτων αυτών εντός της περιφέρειας έχει οδηγήσει τη Δυτική Αφρική στη συλλογική ασφάλεια .

Η ανασφάλεια στη Δυτική Αφρική δεν προκλήθηκε βασικά από την τυπική ευρείας κλίμακας διακρατική σύγκρουση του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη , αλλά είναι μάλλον επακόλουθο των ενδοκαθεστωτικών κυρίως ανωμαλιών στις διάφορες χώρες και των ποικίλων πολιτικών ραδιουργιών μεταξύ διαφορετικών κρατών – οι οποίες κατόπιν κλιμακώνονταν σε περιφερειακές συγκρούσεις οφειλόμενες σε εθνοτικούς και φυλετικούς δεσμούς ' οι δεσμοί αυτοί δημιουργούσαν για τους Αρχηγούς των Ανταρτών την ευκαιρία παροχής υποστήριξης έναντι πλούτου που μάλλον προερχόταν από απάτες .

Σε γενικές γραμμές , η Δυτικοαφρικανική ιστορία των στρατιωτικών διακυβερνήσεων και των πολιτικών αναταράξεων που συνεχίζεται είναι το πιο λυπηρό πράγμα που διαβάζει κανείς για την Αφρική ' και η εικόνα αυτή έχει επιδράσει καθαρά στη σταθερότητα στο σύνολο της περιοχής . Μεταξύ της περιόδου 1970 –1990 η Δυτική Αφρική είχε συνολικά 31

επιτυχημένα πραξικοπήματα και 21 απόπειρες πραξικοπημάτων . Είναι αρκετά προφανές ότι ένας τέτοιος βαθμός αστάθειας δεν επιτρέπει καμία πολιτική σχέση σε περιφερειακό επίπεδο . Εξάλλου , η απολυταρχική διακυβέρνηση , που αποτελεί συνηθισμένο επίσης φαινόμενο μεταξύ των κυβερνήσεων της Δυτικής Αφρικής , πάντοτε αποθάρρυνε τη δημιουργία δυνάμεων που θα έπαιρναν αποφάσεις από κοινού μαζί με άλλα κράτη της περιοχής .

Εν μέσω ωστόσο μιας τέτοιας πολιτικής αστάθειας , η συλλογική ασφάλεια υπήρχε πάντοτε στην πολιτική ατζέντα στην Αφρική από την εποχή ακόμη της ανεξαρτησίας . Το παναφρικανικό όραμα μιας Αφρικανικής Ανώτερης Στρατιωτικής Διοίκησης προωθήθηκε πρώτα από τον QUAME NKRUMA στην Γκάνα αμέσως μετά την ανεξαρτησία , που οδήγησε στον χαλαρώς δομημένο Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας (OAU) . Αν και ο οργανισμός αυτός έχει επιτύχει να αναδείξει ένα φόρουμ που έχει ασχοληθεί με πολλές διαφορές στην ήπειρο , καμία πρόβλεψη δεν έχει γίνει για την ενασχόλησή του με εσωτερικές συγκρούσεις .

Ως απάντηση στην εμφανή αναποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών για ασφάλεια σε παγκόσμιο και ηπειρωτικό επίπεδο , οι συζητήσεις για την περιφερειακή ασφάλεια άρχισαν κατά τη δεκαετία του 1970 . Το ρεύμα της παγκοσμιοποίησης , την οποίαν είχαν οραματισθεί πριν από πολύ καιρό οι πολιτικοί , έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην τάση για

περιφερειακή ασφάλεια . Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι τρία χρόνια μετά τον σχηματισμό του ECOWAS , τον Απρίλιο του 1978 , τα κράτη μέλη συμφώνησαν σε μια Συνθήκη Μη -Βίας . Κατόπιν , το 1981 , επικυρώθηκε το Πρωτόκολλο Αμοιβαίας Βοηθείας και Άμυνας (τέθηκε σε ισχύ το 1986) . Οι πιο πρακτικές αλλαγές έγιναν στα τέλη της δεκαετίας του 1980 , όταν το αμυντικό αυτό σχέλος του ECOWAS διαμεσολάβησε στη διαφωνία μεταξύ ΓκάναΣ και Τόγκο , και κατόπιν διευθέτησε τον ανταγωνισμό μεταξύ Σενεγάλης – Μαυριτανίας . Η εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ της Μπουρκίνα Φάσο και του Μάλι υπήρξε επίσης μια αξιοσημείωτη εξέλιξη .

Στο ξεκίνημα της αστάθειας στη Λιβερία , η ύπαρξη της Δυτικοαφρικανικής αμυντικής δύναμης έγινε αναπόφευκτο θέμα συζήτησης 'έτσι όλη η προσοχή στράφηκε στη μορφοποίηση της συνθήκης άμυνας . Και στη συνάντηση κορυφής του ECOWAS το 1990 , τα κράτη μέλη συμφώνησαν , με ένα μάλλον αδύναμο τρόπο , στην εγκαθίδρυση της Επιτροπής Διαρκούς Μεσολάβησης του ECOWAS (ESMC) . Οι αρμοδιότητες της ESMC ήταν ευρύτατες – κυρίως , να μεσολαβεί και να βρίσκει λύσεις όπου μια σύγκρουση απειλούσε την σταθερότητα στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής , δηλαδή όχι μόνο στις διαφορές μεταξύ των κρατών μέλων αλλά επίσης και στις εσωτερικές συγκρούσεις ενός κράτους μέλους . Η ESMC εξουσιοδοτήθηκε για την

εξεύρεση προτάσεων προς τερματισμόν της κρίσης στη Λιβερία , οι οποίες κατέληξαν στην εγκαθίδρυση μιας δύναμης για τη διατήρηση και την επιβολή της ειρήνης , την ECOMOG . Τον Αύγουστο του 1990 η ECOMOG στάλθηκε στη Λιβερία για να επιχειρήσει την κατάπαυση του πυρός μεταξύ των αντίπαλων φατριών , να επαναφέρει την τάξη και να εγκαταστήσει μια προσωρινή κυβέρνηση μέχρι τη διενέργεια εκλογών. Η επιτυχία της ECOMOG στη Λιβερία αναγνωρίστηκε ως μοναδική στα χρονικά της αμυντικής ιστορίας της Αφρικής .

Η συνεργασία ΕΕ – Αφρικής στην περιφερειακή ασφάλεια
Περιπτωσιολογική ανάλυση : η βρετανική στρατιωτική βοήθεια στη
Σιέρα Λεόνε

Η συμφωνία μεταξύ των χωρών ACP και ΕΕ (Συνθήκη Lome) έχει μία χαλαρά δομημένη πολιτική σχετικά με την ασφάλεια και στις δύο ομάδες. Αυτό μπορεί να οφείλεται αφενός στη μεγάλη διασπορά των χωρών ACP και αφετέρου στην έλλειψη ακόμα συμφωνίας για τη συγκρότηση ενιαίας στρατιωτικής δύναμης στην Ευρώπη . Υπάρχουν εντούτοις περιπτώσεις μεσολάβησης κρατών μελών της ΕΕ σε θέματα ασφαλείας στη Δυτική Αφρική μετά την ανεξαρτησία της .

Δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι το μεγαλύτερο μέρος της Αφρικής βρισκόταν κάποτε υπό την αποικιοκρατική διακυβέρνηση μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών , όπως η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία . Η περίοδος αυτή άφησε ως κληροδότημα όχι μόνον τον σεβασμό στους αποικιοκράτες αφέντες αλλά και τη μεγάλη δέσμευση να φροντίζουν για την ασφάλεια των ανεξάρτητων αφρικανικών χωρών . Το κληροδότημα αυτό είναι μία εμφανής αλήθεια , όπως αποδεικνύεται στις περισσότερες εσωτερικές πολιτικές ανωμαλίες στην Αφρική . Οι πρώην αποικιακές δυνάμεις διαθέτουν , μεταξύ άλλων , στρατεύματα είτε για τη διατήρηση είτε για την επιβολή της ειρήνης με σκοπό τον κατευνασμό αναταραχών του είδους αυτού .

Για περιπτωσιολογική ανάλυση του ανωτέρου θέματος προσφέρεται η μεσολάβηση των **Βρετανικών** στρατευμάτων στον εμφύλιο πόλεμο της **Σιέρα Λεόνε** .

Η Σιέρα Λεόνε έγινε βρετανική αποικία το 1808 και απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1961 . Το 2000 οι Βρετανοί επανήλθαν στην πρώην αποικία τους , αλλά τη φορά αυτή με στρατιωτική δύναμη για την παροχή τεχνικής υποστήριξης στις ειρηνευτικές δυνάμεις του ΟΗΕ που ήδη βρίσκονταν στη χώρα για τη διατήρηση της ειρήνης – λόγω του πολέμου μεταξύ ενόπλων ομάδων και της νόμιμης κυβέρνησης – και την αντικατάσταση και ολοκλήρωση του ειρηνευτικού καθήκοντος που είχε αναλάβει η περιφερειακή δύναμη ασφαλείας ECOMOG . Αν και

ασκήθηκε κριτική για το ότι η Βρετανική αυτή δύναμη δεν αποτέλεσε μέρος των δυνάμεων του ΟΗΕ , οι Βρετανοί έκαναν αισθητή την παρουσία τους .

Αρχικά , το 1998 η Βρετανική κυβέρνηση παραβίασε την απόφαση 1132 του ΟΗΕ , που απαγόρευε παντελώς την εισαγωγή όπλων στη Σιέρα Λεόνε , διοχετεύοντας μέσω ιδιωτικής εταιρείας όπλα βουλγαρικής προέλευσης με τη δικαιολογία ότι ενίσχυε την κυβερνητική πλευρά – γεγονός που σημάδεψε την αρχή της παρέμβασης του Ηνωμένου Βασιλείου στην εμφύλια διαμάχη της Σιέρα Λεόνε .

Κατόπιν η Βρετανική εργατική κυβέρνηση δεσμεύτηκε από μόνη της για τη χορήγηση πάνω από 65 εκατομμύρια Βρετανικές λίρες , συμπεριλαμβανομένων 14 εκατομμυρίων Βρετανικών λιρών από το Υπουργείο Διεθνούς Αναπτύξεως , για το πρόγραμμα Αφοπλισμού , Εκδημοκρατισμού και Επανάταξης (DDR) της Σιέρα Λεόνε . Το πακέτο της ουσιαστικής βοήθειας του Υπουργείου Διεθνούς Αναπτύξεως σκόπευε επίσης στη βοήθεια ενίσχυσης των ΜΜΕ, ενδυνάμωσης των μέτρων εναντίον της διαφθοράς , υποστήριξης του προϋπολογισμού , αρωγής στην αποκατάσταση των κυρίων τοπικών αρχηγών και επαναδόμηση του νομικού συστήματος .

Προσέτι οι Βρετανοί , στηριζόμενοι στην Τροποποιημένη Συνθήκη του Lome (1995) και στο Μνημόνιο Συνεννοήσεως με την Αποστολή του ΟΗΕ στη Σιέρα Λεόνε (1999) , ανέπτυξαν στο αρχικό στάδιο 1000

Βρετανούς στρατιώτες . Η δύναμη αυτή πήγε στην χώρα με σκοπό την εκκένωση των ξένων υπηκόων , την παροχή επιμελητειακής υποστήριξης στην ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ και την εκπαίδευση του κυβερνητικού στρατού . Αλλά τον Μάιο του 2000 τα βρετανικά στρατεύματα συνεπλάκησαν σε μάχη με τους αντάρτες και κατέλαβαν το διεθνές αεροδρόμιο .

Μέσα σε ένα μήνα οι Βρετανοί εκπαίδευσαν το στράτευμα της Σιέρα Λεόνε ως επικεφαλής της Διεθνούς Στρατιωτικής Συμβουλευτικής και Εκπαιδευτικής Ομάδος (IMATT) . Οι βρετανικές δυνάμεις προσέφεραν επίσης μη στρατιωτική βοήθεια : επισκεύασαν τέσσερις γέφυρες της κυρίας οδού που συνδέει τη Σιέρα Λεόνε με τη Γουϊνέα , εργασία που υποστηρίχθηκε από το βρετανικό Υπουργείο Διεθνούς Αναπτύξεως (DFID) . Οι τελευταίες σοβαρές επιχειρήσεις των Βρετανών ήταν η καταστροφή της ένοπλης ομάδας “ WEST SIDE BOYS” που είχε αποσκιρτήσει από τον κυβερνητικό στρατό και η ολοκλήρωση της εκπαίδευσης των νεοσυλλέκτων – ανδρών και γυναικών – του στρατού της Σιέρα Λεόνε .

Οι δραστηριότητες των Βρετανών έχουν έκτοτε περιορισθεί στη Σιέρα Λεόνε , λόγω της μεγάλης μείωσης της βίας , της εγκατάστασης νέας κυβέρνησης στη χώρα και της επιτόπιας παραπομπής σε τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου των υπολόγων για εγκλήματα πολέμου που τελέστηκαν κατά τη διάρκεια του 10ετούς εμφυλίου πολέμου . Για το

θέμα αυτό μάλιστα , τον Απρίλιο του 2003 δηλώθηκε από την Ελληνική Προεδρία της ΕΕ ότι το εν λόγω τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για να προσαχθούν οι κύριοι υπεύθυνοι σοβαρής παραβίασης του διεθνούς ανθρωπιστικού νόμου στη Σιέρα Λεόνε.

Ανάλογο με το βρετανικό παράδειγμα αποτελεί και η παρέμβαση των γαλλικών στρατευμάτων στον εμφύλιο πόλεμο της Ακτής Ελεφαντοστού – πρώην αποικίας των Γάλλων – που οδήγησε στην υπογραφή συμφωνίας ειρήνης μεταξύ των ανταρτών και της νόμιμης κυβέρνησης της χώρας (Παρίσι , Ιανουάριος 2003) .

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι μεγάλες πολιτικές αλλαγές στην υποσαχάρια Αφρική εμφανίστηκαν στο τέλος της δεκαετίας του 1950 , όταν σταδιακά τα περισσότερα αφρικανικά κράτη άρχισαν να αποκτούν την ανεξαρτησία τους . Την ίδια εποχή η Συνθήκη της Κοινής Αγοράς άνοιξε το δρόμο για αλλαγές στο πολιτικό και οικονομικό πεδίο της Ευρώπης . Έτσι , μετά την κατάργηση της παλαιάς αποικιοκρατικής σχέσης μεταξύ Ευρώπης – Αφρικής , επικράτησαν καινούργιες αντιλήψεις και οι Ευρωπαίοι είδαν πλέον την Αφρική ως συνεταίρο τους σε μια αμοιβαίως ωφέλιμη σχέση , η οποία καθιερώθηκε κάτω από την ομπρέλα της Συνθήκης του LOME . Η Συνθήκη αυτή παρέχει αφενός τη βάση της εμπορικής και πολιτικής ανάπτυξης της Αφρικής , και αφετέρου μια ελκυστική θέση για την Ευρώπη στο παγκόσμιο οικονομικό πεδίο .

Επειδή οι πολιτικοοικονομικές διεργασίες που αναφέρονται στην παρούσα διατριβή βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη , πολλά από τα συμπεράσματα είναι εκκρεμή και υποθετικά , εφόσον μόνον ευρείες γενικεύσεις μπορούν να γίνουν γύρω από τα σύγγγχρονα οικονομικά φαινόμενα . Η έκβαση όμως των εν λόγω διεργασιών , θετική ή αρνητική , θα εξαρτηθεί από την κατανόησή τους εκ μέρους της Αφρικής και από την ικανότητά της να προσαρμοσθεί σε αυτές .

Τα ωφελήματα από την Συνθήκη του LOME υπήρξαν μέχρι τώρα πολύ αξιοσημείωτα . Ιδιαίτερα οι αφρικανικές χώρες έγιναν ικανές να πολλαπλασιάσουν τα κέρδη τους από το εξαγωγικό εμπόριο με τη ΕΕ , πολύ πάνω από τα προ της υπογραφής της Συνθήκης όρια . Όπως μπορεί να δει κανείς στο πρώτο κεφάλαιο , μερικές χώρες έχουν επιτύχει υψηλότερο GNP και αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από το εμπόριο με τη ΕΕ , όπως ο Μαυρίκιος από το εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων ' συναλλαγή , στην οποία η χώρα αυτή έχει κερδίσει συγκριτικό πλεονέκτημα .

Έχει καταδειχθεί στην παρούσα διατριβή ότι η Αφρική θα συνεχίσει χωρίς αμφιβολία να αντλεί από την Ευρώπη σημαντικό μερίδιο του εμπορίου της , της ροής κεφαλαίων και των επενδύσεων . Αλλά , όπως έχει επίσης αναλυθεί , κάποιοι εν εξελίξει παράγοντες του διεθνούς εμπορίου μπορούν να μειώσουν το μερίδιο αυτό στο μέλλον . Η απάντηση λοιπόν της Αφρικής στη δυσμενή αυτή πρόκληση θα μπορούσε να δρομολογηθεί στην αναζήτηση εναλλακτικών αγορών σε άλλα μέρη , ιδιαίτερα σε άλλες λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες του Νότου , και στην επέκταση της δικής της εσωτερικής αγοράς μέσω της οικονομικής ενοποίησης . Αυτό δεν σημαίνει εντούτοις ότι θα έπρεπε να εγκαταλείψει τη μόνη και πλέον ενδιαφέρουσα ενιαία αγορά του κόσμου (SEM) '

΄τουναντίον , θα έπρεπε να επιδιώξει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην αγορά αυτή , καλλιεργώντας παράλληλα στρατηγικώς άλλες οικονομικές σχέσεις .

Όπως προκύπτει από τα αναφερθέντα στοιχεία της χρησιμοποίησης των εμπορικών εργαλείων της Συνθήκης του LOME , η προτιμησιακή μεταχείριση που δόθηκε στην υποσαχάρια Αφρική έχει χωρίς αμφιβολία αποδώσει θετικά αποτελέσματα . Στον τομέα του εμπορίου έχουν ήδη τεθεί οι βάσεις για διεθνές εμπόριο . Ίσως η πιο σημαντική σύσταση προς τις αφρικανικές χώρες θα ήταν να καταναοήσουν και να λάβουν τις βάσεις αυτές ως εφαλτήριο οικονομικής ανάπτυξης .

Η πρόκληση της SEM το 1992 , η εμπειρία της Νομισματικής Ένωσης το 2001 και η διεύρυνση της ΕΕ με νέες ευρωπαϊκές χώρες το 2003 συνθέτουν μian εικόνα ενοποίησης που προκαλεί τον θαυμασμό . Εμπεδώνεται η πίστη ότι οι χώρες μπορούν να ξεφύγουν από τα στενά όριά τους για να συγκροτήσουν οικονομικές ενότητες . Εμπειρίες του είδους αυτού προέρχονται από την κατανόηση ότι οι χώρες ωφελούνται από οικονομίες κλίμακος που προκύπτουν με τον σχηματισμό μεγαλύτερων οικονομικών ομάδων . Οι διεργασίες αυτές στην Ευρώπη δείχνουν ότι η ΕΕ είναι έτοιμη για την παγκοσμιοποίηση .

Στην περίπτωση της Αφρικής , το επιβαλλόμενο σύστημα παγκοσμιοποίησης θέτει ένα εμπόδιο ΄πολύ περισσότερο , που ακόμη και

την παραμονή της ανανέωσης της Συνθήκης του LOME με σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεων του WTO , η Αφρική βρίσκεται στο χείλος να απωλέσει την Ευρώπη ως τον πρωταρχικό συνεταίρο της . Αλλά η ήπειρος αυτή δεν έχει άλλη επιλογή από το να ενοποιήσει τις ποικίλες μικρές , παρθένες οικονομίες της . Εξάλλου , θα είναι πολύ δύσκολο για την Αφρική να συνεχίσει να αγνοεί τις τάσεις της παγκόσμιας οικονομίας, δηλαδή , την παγκοσμιοποίηση ή την έσχατη κλήση για τη συγκρότηση περιφερειακών οικονομικών συνασπισμών .

Επομένως , η Αφρική πρέπει να επιδιώξει σθεναρά τη διαδικασία της οικονομικής της ενοποίησης . Πέρα από το γεγονός της ακύρωσης των προτιμησιακών πλεονεκτημάτων της , η ανικανότητά της να ενοποιηθεί θα είναι αντίθετη προς τις τρέχουσες τάσεις της παγκόσμιας οικονομίας και η ζημία που θα υποστεί θα είναι ολοσχερής . Έτσι το μήνυμα προς την Αφρική που προκύπτει από τη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης , αλλά και από την προοπτική περιορισμού της σχέσης της με την ΕΕ , είναι ότι οι αφρικανικές χώρες πρέπει να αναπτύξουν ισχυρές περιφερειακές αγορές προκειμένου να επιβιώσουν και να επωφεληθούν από τις αλλαγές του διεθνούς οικονομικού κλίματος . Πράγματι , χωρίς περιφερειακή αγορά η Αφρική δεν θα μπορέσει να οργανωθεί σε ικανοποιητική κλίμακα ώστε να μετατραπεί σε μια περιοχή οικονομικής ανάπτυξης . Και χωρίς τον πολιτικό συντονισμό σε άλλους τομείς - , όπως π.χ . ο δημοσιονομικός , ο οικονομικός και ο νομικός τομέας - , θα

παραμένει αδύναμη ανάμεσα στους μεγάλους συναπισμούς που συγκροτούνται σε όλον τον κόσμο , και ιδιαίτερα στην Ευρώπη . Σε τέτοιες ωστόσο απαιτήσεις ανταποκρίθηκαν τα γαλλόφωνα δυτικοαφρικανικά κράτη και ίδρυσαν τον UEMOA και τη δύναμη ασφαλείας ECOMOG . Θα πρέπει όμως η Αφρική να συνεχίσει την ολοκλήρωση του χρονοδιαγράμματος για ισχυρότερη ηπειρωτική ενοποίηση , ώστε να απαντηθούν τα κρίσιμα ερωτήματα που τέθηκαν στο 2ο κεφάλαιο της παρούσας διατριβής .

Η ΕΕ δεν έχει ποτέ σταματήσει την υποστήριξή της για την οικονομική ανάπτυξη της Αφρικής . Η πιο πρόσφατη προσέγγιση του θέματος αυτού εκ μέρους της ΕΕ είναι η προώθηση της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα – γεγονός , που θα διατηρήσει τη σχέση της με τον Νότο . Μετά τη λήξη της τελευταίας Συνθήκης του LOME , η ΕΕ και οι χώρες ACP επέφεραν πολλές αλλαγές στη σχέση τους μέσω της νέας Συμφωνίας με σκοπό την εξάλειψη της φτώχειας , ιδιαίτερα στην Αφρική . Ωστόσο για τις χώρες ACP παραμένει ακόμη αρκετός δρόμος για να διανυθεί : υπάρχει πολλή φτώχεια που πρέπει να περιορισθεί , υπάρχουν περιθώρια μεγάλων κερδών από την παραγωγικότητα , που θα τις βοηθήσουν να φθάσουν στο επίπεδο άλλων χωρών και υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για να επιτύχουν μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές τους σε παγκόσμιες αγορές με την αύξηση των εσωτερικών επενδύσεων .

Η συνεργασία ΕΕ – Αφρικής στο μέλλον φαίνεται να είναι περισσότερο ευρεία από ό,τι μέχρι τώρα . Απαιτεί όμως αρμοδιότητες εκ μέρους ιδρυμάτων της ΕΕ , που πρέπει να αναπτυχθούν . Η ανάπτυξη αυτή θα μπορούσε να συμπεριλάβει την πληρέστερη κατανόηση του χρηματοοικονομικού τομέα και την υιοθέτηση ευέλικτων συνθηκών για τις προδιαγραφές της οικονομικής υποστήριξης . Παράλληλα , θα πρέπει να υπάρξει κατάλληλη ενημέρωση της ευρωπαϊκής εμπορικής τάξης για τα κέρδη του εμπορίου με την Αφρική , ενώ οι Αφρικανοί πολιτικοί θα πρέπει να εφαρμόσουν περισσότερη διαφάνεια στην ανακατανομή των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών κεφαλαίων στο αφρικανικό έδαφος .

Στην ειδική περίπτωση της νέας Συμφωνίας ΕΕ- ACP , των εξελισσόμενων διαδικασιών εισδοχής νέων μελών στην ΕΕ και της επιβαλλόμενης παγκοσμιοποίησης του διεθνούς εμπορίου , η ανταγωνιστικότητα της Αφρικής αποτελεί το βαρόμετρο για την πρόσβασή της στη διευρυνόμενη ευρωπαϊκή αγορά , αλλά και το μέτρο σύγκρισης με άλλες περιοχές του κόσμου όπως οι αναδυόμενες αγορές του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού . Πρέπει ακόμη να λεχθεί ότι εάν η Αφρική δεν ανταποκριθεί στην πρόκληση του ανταγωνισμού ως το τέλος της νέας 20ετούς Συμφωνίας ΕΕ – ACP , θα απωλέσει την ικανότητά της στην προσέλκυση κυβερνητικών και ιδιωτικών κεφαλαίων από την Ευρώπη . Και η ικανότητα της Αφρικής από της πλευράς αυτής κρίσιμως θα εξαρτηθεί από την επιδίωξη πολιτικών , οι οποίες προωθούν τη

μακροοικονομική σταθερότητα και ταυτόχρονα τροφοδοτούν την περιφερειακή ανάπτυξη και το εξωτερικό εμπόριο .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ACP-EU Council of Ministers: Agreement Amending the Fourth ACP-EU Lome Convention: signed in Mauritius on 4th November 1995. Printed in Germany, 1996.

A. Leroy Benneth International Organizations; *Principles and Issues*, 3rd edition; University of Delaware, 1984.

Auston G.M.: 'Rural Capitalism and the growth of cocoa-farming in South Ashanti, to 1914', Birmingham, PhD thesis 1983.

Background Paper, Human Development Report (journal): Opportunities and Challenges of Globalization: Can sub-Saharan Africa avoid Marginalization? Vol. 2, 1999.

Bjorn Hettne, Andras Inotai and Osvaldo Sunke (eds.): "Globalism and the new Regionalism"; The New Regionalism Series. Macmillan Press Ltd. 1999.

Bjorn Hettne, Andras Inotai and Osvaldo Sunke (eds.): The New Regionalism and the Future of Security and Development New Regionalism Series Macmillan Press Ltd. 2000. Anderson. Imagined Communities: Reflections on the origin and spread of Nationalism. London, Verso (1981).

Berry S.: 'Cocoa Custom and Socio-Economic Change in Rural Western Nigeria', Oxford Clarendon Press, 1975.

Cheater A.P.: Idioms of Accumulation: Rural Development and Class Formation among Freeholders in Zimbabwe, Gweru, Zimbabwe, Mambo Press, (1984).

Crowder M.: 'West Africa under Colonial Rule', London Hutchinson, 1968.

Deutsch, Dominguez and Heclo. Comparative Government: *Politics of Industrialized and Developing Nations*. Houghton Mifflin Company, Boston, USA, 1981.

European Commission. Green Paper on the EU-ACP relationship at the beginning of the 21st century. Brussels, Belgium, 1997.

European Commission. ACP-EU Courier; Brussels, Belgium. September 2000, February- March 2000, January 2000.

Forbes Munro: 'Africa and the International Economy' 1800-1960', London Dent, 1976.

Freidland, William H. & Carl G. Rosberg (eds.): African Socialism. Stanford University Press, 1964.

Freyhod, Michaela Von. Ujama Villages in Tanzania: Analysis of the social experiment. London: Heinemann, 1997. Hans J. Morgenthau:

'Politics Among Nations; *the Struggle for Power and Peace*', *fifth edition*. Published by Alfred Knopf, inc. USA 1973.

Gerald M. Meier: *Leading Issues in Economic Development*, 3rd ed. Oxford University Press, New York, 1976.

George H. Sabine, Thomas L. Thorson: *A History of Political Theory* 4th edition. Indiana University, South Bend, Illinois, USA. 1973.

Goldthorpe J.E.: *The sociology of the third world; Disparity and Involvement*. Cambridge, England: Cambridge University Press, 1975.

Hirshman A.O.: *A dissenter's confession "The strategy of economic development"*, 1984.

Hopkins A. G.: '*An Economic History of West Africa*', London, Longman, 1973.

ILO (International Labour Organization): '*African Labour Survey*', Geneva International Labour Office, 1962.

Jean Grugel-Wil Hout (eds.): "*Regionalism across the North-South Divide: State Strategies and Globalization*"; Rattledge, 1999.

John Sender and Sheila Smith: *The Development of Capitalism in Africa*. Printed in Great Britain by Richard Clay LTD, 1986.

Kay G.: The Political Economy of Colonialism in Ghana: A Collection of Documents and Statistics, Cambridge, Cambridge University Press, 1972.

Kaleckii M. Social and economic aspects of “intermediate regimes” in
Kaleckii M. selected essays on the economic growth of The Socialist
and Mixed Economy, Cambridge University Press. Ch.15, 1972.

Lyman Tower Sargent. Contemporary Political Ideologies; 6th edition.
University of Missouri-St Louis, 1994.

Mill: The Migrant Cocoa Farmers in Southern Ghana, Cambridge
University, Cambridge Press, 1963.

Nyerere J. K. Socialism and Rural Development, Dar es Salam,
Tanzania; Government printer, 1967a.

Nyerere J.K. Freedom and Unity; Oxford University Press, 1967b.

Oladegi O. Ojo, Chritopher Steven, Sheila Page. Africa and Europe:
The Changing Economic Relations. London, 1986.

Paul Samuelson: Economics; 3rd ed. Massachusetts Institute of
Technology. Published by McGraw-Hill Inc., USA, 1976.

Pavel Daskalov, Cvetoslav Maslarov (Bulgarian Literature).
International Trade: *Techniques and Payments*. Princeps, Varna,
Bulgaria 1992.

Peter B. Kenen: *The International Economy*; 2nd edition; Prentice-Hall International Edition. Prentice-Hall, Inc. 1989.

Plamen Tonchev and Yolanda F. Lommen. *China in East Asia: From Isolation to regional Super power status (occasional papers)*, Institute of International Economic Relations, Athens, Greece

Richard Pomfret. *International Trade: An introduction to theory and policy*. Massachusetts, USA, 1991.

Samir Amin. *Regionalization in Response to Polarizing Globalization*.

Shillington K. The impact of the diamond discoveries on the Kimberley hinterland: class formation, colonialism and resistance among the Thlaping of Grigualand West in the 1870sin Marks, S. and Rathbone, R. (eds.). *Industrialization and social change in South Africa*, London, Longman, 1982.

Silver M.S.: *The Development of the Tanzanian Economy in the Colonial period: 1884-1961*, University of Aston Management Centre
The African Economy (journal): Oct.-Dec. 1996, Working Paper No. 198; 1981.

Sutton I.: 'Labour in commercial agriculture in Ghana in the late 19th and 20th centuries', *journal of African History*, 24; 1983.

Swainson N.: The Development of Corporate Capitalism in Kenya, London, Heinemann 1918-1977.

Toye: Public expenditure and Indian development policy 1916-1970. Cambridge, Cambridge University press, 1983.

Van Hear N.: Northern Labour and the Development of Capitalist agriculture in Ghana, University of Birmingham, PhD thesis, July 1983.

Watts M. and Shenton R.: 'State and agrarian transformation in Nigeria' in Baker J. ed. The politics of Agriculture in Tropical Africa, Beverly Hills, Cal., Sage, 1984.

West Africa (journal): 2-8 March, 1992; 1-7 July 1991; 9-15 September 1996.

